

ความเร่งรีบในสังคม

Speed of town

นางสาว ญัฐมน นาคแนวดี

ศิลปนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาจิตรกรรม

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ปีการศึกษา 2556 – 2557

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง อนุมัติให้
ศิลปนิพนธ์ ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต

.....คณบดี คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

คณะกรรมการตรวจศิลปนิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วุฒิกกร คงคา)

ประธานกรรมการ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มล.บุศยมาศ นันทวัน)

กรรมการ

.....
(อาจารย์คมสัน หนูเขียว)

กรรมการ

.....
(อาจารย์อัฐพร นิมมาลัยแก้ว)

กรรมการ

.....
(อาจารย์อนุพงษ์ จันทร์)

กรรมการ

.....
(อาจารย์หทัยรัตน์ มณีรัตน์)

กรรมการ

.....
(อาจารย์นิธิพัฒน์ หอยสังข์ทอง)

กรรมการ

.....
(รองศาสตราจารย์อลิตา จันผิงเพ็ชร)

กรรมการและเลขานุการ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มล.บุศยมาศ นันทวัน)

อาจารย์ที่ปรึกษาศิลปนิพนธ์

หัวข้อศิลปนิพนธ์	ความเร่งรีบในสังคม
	Speed of town
ชื่อ	นางสาว ณิชมน นาคแนวดี
รหัสนักศึกษา	53020432
สาขาวิชา	จิตรกรรม
คณะ	สถาปัตยกรรมศาสตร์
ปีการศึกษา	2556 - 2557
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผศ.ดร.มล.บุศยมาศ นันทวัน

บทคัดย่อ

สังคมเราในปัจจุบันนั้น มีคนมากมายหลากหลายแบบ ซึ่งล้วนแตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นพื้นฐานของครอบครัว อาชีพการงาน ฐานะ สติปัญญา รวมถึงความต้องการต่างๆ ซึ่งผู้คนเหล่านี้ก็ต้องใช้ชีวิตในสังคมเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สังคมเมืองที่มีการแข่งขันกันเกือบแทบทุกด้าน เพื่อประโยชน์ของตนเอง ซึ่งหากพูดถึงสังคมเมือง การที่จะหยิบจับอะไรให้ง่ายและไวเพื่อความสะดวก ก็เป็นเรื่องที่เราพบเห็นได้โดยทั่วไป และหลายๆคนในสังคมก็คิดแบบนี้เช่นเดียวกัน

สังคมเมือง เป็นสังคมที่คนอาศัยอย่างหนาแน่น ซึ่งอาจทำให้ความสะดวกสบายลดหลั่นกันไปตามฐานะ อาชีพ ซึ่งความสะดวกสบายส่วนมากมักต้องมีเงินเป็นปัจจัยหลักในการที่จะได้มา ซึ่งการที่เราจะอาศัยอยู่ในสังคมแบบนี้ การทำงาน หรือกิจวัตรประจำวันต่างๆ ก็ต้องแข่งขันตามด้วยเช่นกัน ท่ามกลางสภาพสังคมที่เน้นเรื่องความเร็ว ประเภทยิ่งเร็วยิ่งดี ยิ่งเร็วยิ่งเก่ง วงจรของความเร็วก็เลยต้องทำให้ผู้คนต้องคิดเร็ว ทำเร็ว ใจเร็ว ได้เร็ว เปลี่ยนเร็ว เบื่อ และอีกหลายๆสิ่ง โดยที่บางคนก็ไมู้เหมือนกันว่าที่รีบอยู่ทุกวันนี้ จะรีบไปไหน รีบไปทำไม แต่ที่ทำเพราะว่ารีบจนเป็นนิสัย จนในที่สุดผู้คนในสังคม โดยเฉพาะคนเมืองก็กลายเป็นคนเร่งรีบไป ในทุกเรื่อง ซึ่งการเร่งรีบเหล่านี้ ส่งผลถึงสภาพแวดล้อมรอบๆตัวมากมาย รวมไปถึงจิตสำนึกของผู้คนในสังคม ที่ต้องการหาผลประโยชน์เพื่อความต้องการของตนเองเป็นที่ตั้ง

ความวุ่นวาย ความเร่งรีบที่เกิดขึ้นในสังคมยุคปัจจุบัน จึงถูกนำเสนอ ออกมาเป็นผลงานในรูปแบบของการใช้ภาพถ่าย มาเป็นสื่อในกา รนำเสนอผลงาน โดยสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ การใช้ชีวิตประจำวันที่หลงอยู่กับวัตถุนิยม ความอยากได้ อยากมี การหาผลประโยชน์ของตนเองเป็นที่ตั้ง จนละเลยธรรมชาติ และความงามที่อยู่รอบตัวไป โดยสร้างงานเพื่อทำให้ผู้คนหันมาใส่ใจรายละเอียดเล็กๆน้อยๆ ในชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ศิลปนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.ดร.มล.บุศยมาศ นั้นวันที่ให้ความช่วยเหลือ ให้คำชี้แนะช่วยแก้ปัญหาตลอดจนให้ความรู้และประสบการณ์ที่ดีแก่ข้าพเจ้า

ขอขอบพระคุณ บริษัท ซีเมนส์ จำกัด สถ. นีรทไฟฟ้า BTS และบ้านมฤคสนธิ นางสาว ปัทมาวรรณ วาส นาสุขสำราญ นาย ปวเรศ ตั้งธรรมกุล นาย บูรณ์วิทย์ อนุวัตตระกูล นางสาว อภิสรา กงคารา ที่ให้การสนับสนุนการทำศิลปนิพนธ์นี้

สำหรับคุณงามความดีอันใดที่เกิดจากศิลปนิพนธ์ฉบับนี้ ข้าพเจ้าขอมอบให้กับบิดามารดา ซึ่งเป็นที่รักและเคารพยิ่ง ตลอดจนครูอาจารย์ที่เคารพทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ที่ดีให้แก่ข้าพเจ้า

ณัฐมน นากแนวดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญภาพประกอบ	ง
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของโครงการ	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ	2
1.3 ขอบเขตของโครงการ	2
บทที่ 2 ที่มาและแนวความคิดสร้างสรรค์	3
2.1 อิทธิพลที่ได้รับ	3
2.2 อิทธิพลที่ได้รับทางศิลปกรรม	30
2.3 อิทธิพลที่ได้รับจากศิลปิน	37
2.4 แนวความคิดสร้างสรรค์	39
บทที่ 3 วิธีดำเนินการสร้างสรรค์	40
3.1 ภาพร่างและการพัฒนาภาพร่าง	40
3.2 กระบวนการสร้างงาน	45
บทที่ 4 วิเคราะห์การสร้างสรรค์	48
4.1 วิเคราะห์ทัศนธาตุ	48
4.2 วิเคราะห์การจัดองค์ประกอบภาพ	49
บทที่ 5 บทสรุป	53
บรรณานุกรม	54
ภาพผลงานศิลปะ	55
ประวัติผู้เขียน	60

สารบัญภาพประกอบ

รูปที่	หน้า
ภาพที่ 1 ชื่อศิลปิน : Alfred Stieglitz	33
ภาพที่ 2 ภาพผลงาน The Steerage	34
ภาพที่ 3 ภาพผลงาน Paula	35
ภาพที่ 4 ภาพผลงาน The Terminal	36
ภาพที่ 5 ภาพผลงาน Metamorphosis no.15. 2013	38
ภาพที่ 6 ภาพผลงาน Metamorphosis no.10. 2013	38
ภาพที่ 7 ภาพผลงาน Metamorphosis no.9 2013	39
ภาพที่ 8 ภาพร่างชิ้นที่ 1	40
ภาพที่ 9 ภาพร่างชิ้นที่ 2	41
ภาพที่ 10 ภาพร่างชิ้นที่ 3	41
ภาพที่ 11 ภาพร่างชิ้นที่ 4	42
ภาพที่ 12 ภาพร่างชิ้นที่ 5	42
ภาพที่ 13 ภาพร่างชิ้นที่ 1	43
ภาพที่ 14 ภาพร่างชิ้นที่ 2 (เป็นภาพที่นำไปสร้างสรรค์เป็นผลงาน)	43
ภาพที่ 15 ภาพร่างชิ้นที่ 1	44
ภาพที่ 16 ภาพร่างชิ้นที่ 2	44
ภาพที่ 17 ภาพร่างชิ้นที่ 3	44
ภาพที่ 18 ภาพร่างชิ้นที่ 4 (เป็นภาพที่นำไปสร้างสรรค์เป็นผลงาน)	44
ภาพที่ 19 ภาพร่างชิ้นที่ 1 (เป็นภาพที่นำไปสร้างสรรค์เป็นผลงาน)	45
ภาพที่ 20 ภาพร่างชิ้นที่ 2 (เป็นภาพที่นำไปสร้างสรรค์เป็นผลงาน)	45
ภาพที่ 21 ตั้งค่าน้ำกระดาษขนาด	46
ภาพที่ 22 การเลือกภาพเข้าสู่โปรแกรม	46
ภาพที่ 23 การตัดต่อภาพ	47
ภาพที่ 24 ภาพที่เสร็จสมบูรณ์	47
ภาพที่ 25 ความกลมกลืน ผลงานชิ้นที่ 1	49
ภาพที่ 26 การเคลื่อนไหว ผลงานชิ้นที่ 1	49
ภาพที่ 27 ความสมดุล ผลงานชิ้นที่ 1	49
ภาพที่ 28 ความเป็นเด่น ผลงานชิ้นที่ 1	50

สารบัญภาพประกอบ (ต่อ)

รูปที่	หน้า
ภาพที่ 29 สัดส่วน ผลงานชั้นที่ 1	50
ภาพที่ 30 ความหลากหลาย ผลงานชั้นที่ 1	50
ภาพที่ 31 ความกลมกลืน ผลงานชั้นที่ 2	51
ภาพที่ 32 ความหลากหลาย ผลงานชั้นที่ 2	51
ภาพที่ 33 ความสมดุล ผลงานชั้นที่ 2	51
ภาพที่ 34 สัดส่วน ผลงานชั้นที่ 2	51
ภาพที่ 35 ความเป็นเด่น ผลงานชั้นที่ 2	52
ภาพที่ 36 การเคลื่อนไหว ผลงานชั้นที่ 2	52
ภาพที่ 37 ชื่อผลงาน ความเร่้งريب No.1	56
ภาพที่ 38 ชื่อผลงาน ความเร่้งريب No.2	57
ภาพที่ 39 ชื่อผลงาน ความเร่้งريب No.3	58
ภาพที่ 40 ชื่อผลงาน ความเร่้งريب No.4	59

บทที่ 1

บทนำ

สังคมคือการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ โดยมีลักษณะความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งในปัจจุบันนั้นมีคนมากมายหลากหลายแบบ ซึ่งล้วนแตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นพื้นฐานของครอบครัว อาชีพการงาน ฐานะ สติปัญญา รวมถึงความต้องการต่างๆ มักมีวัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงภาษา การละเล่นและอาหารการกินของตนเองในแต่ละสังคม ซึ่งผู้คนเหล่านี้ก็ต้องใช้ชีวิตในสังคมเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สังคมเมืองที่มีการแข่งขันกันเกือบแทบทุกด้าน เพื่อประโยชน์ของตนเอง ซึ่งหากพูดถึงสังคมเมือง การที่จะหยิบจับอะไรให้ง่ายและไวเพื่อความสะดวก ก็เป็นเรื่องที่เรพบเห็นได้โดยทั่วไป และหลายๆคนในสังคมก็คิดแบบนี้เช่นเดียวกัน

สังคมเมือง เป็นสังคมที่คนอาศัยอย่างหนาแน่น ซึ่งอาจทำให้ความสะดวกสบายลดหลั่นกันไปตามฐานะ อาชีพ ซึ่งความสะดวกสบายส่วนมากมักต้องมีเงินเป็นปัจจัยหลักในการที่จะได้มา ซึ่งการที่เราจะอาศัยอยู่ในสังคมแบบนี้ การทำงาน หรือกิจวัตรประจำวันต่างๆ ก็ต้องแข่งขันตามด้วยเช่นกัน ท่ามกลางสภาพสังคมที่เน้นเรื่องความเร็ว ประเทยยิ่งเร็วยิ่งดี ยิ่งเร็วยิ่งเก่ง วงจรของความเร็วกี่เลยต้องทำให้ผู้คนต้องคิดเร็ว ทำเร็ว ใจเร็ว ได้เร็ว เปลี่ยนเร็ว และอีกหลายๆ สิ่งด้วยเช่นกัน

ความสำคัญของโครงการ

สังคมเราในปัจจุบันนั้นมีคนมากมายหลากหลายแบบ ซึ่งล้วนแตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นพื้นฐานของครอบครัว อาชีพการงาน ฐานะ สติปัญญา รวมถึงความต้องการต่างๆ ซึ่งผู้คนเหล่านี้ก็ต้องใช้ชีวิตในสังคมเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สังคมเมืองที่มีการแข่งขันกันเกือบแทบทุกด้าน เพื่อประโยชน์ของตนเอง ซึ่งหากพูดถึงสังคมเมือง การที่จะหยิบจับอะไรให้ง่ายและไวเพื่อความสะดวก ก็เป็นเรื่องที่เรพบเห็นได้โดยทั่วไป และหลายๆคนในสังคมก็คิดแบบนี้เช่นเดียวกัน

ท่ามกลางสภาพสังคมที่เน้นเรื่องความเร็ว ประเทยยิ่งเร็วยิ่งดี ยิ่งเร็วยิ่งเก่ง วงจรของความเร็วกี่เลยต้องทำให้ผู้คนต้องคิดเร็ว ทำเร็ว ใจเร็ว ได้เร็ว เปลี่ยนเร็ว และอีกหลายๆ สิ่งด้วยเช่นกัน เริ่มตั้งแต่ตื่นเช้ามา รีบอาบน้ำ รีบแต่งตัวไปทำงานเพื่อให้ทันตอกบัตร รีบกินอาหารในแต่ละมื้อ บางคนถึงกับต้องรวบมือเช้กับมือเทียงเข้าด้วยกัน เสร็จแล้วก็เร่งทำงานให้เสร็จ เวลาขับรถก็เร่งรีบอยากไปถึงที่หมายปลายทางโดยเร็ว จนในที่สุดผู้คนในสังคม โดยเฉพาะคนเมืองก็กลายเป็นคนเร่งรีบไปทุกเรื่อง ยิ่งโลกยุคปัจจุบันเป็นโลกแห่งเทคโนโลยี ยิ่งทำให้ผู้คนเน้นเรื่องความเร็วในทุกมิติของวิถีชีวิต เพราะผู้คนก็ถูกปลุกฝังให้สามารถเข้าถึงข้อมูลด้วยความรวดเร็วเพียงใช้ปลายนิ้วสัมผัส

ความเร่งรีบไม่ได้หมายถึงแค่การเร่งรีบในการดำเนินชีวิตของคนในปัจจุบัน เท่านั้น แต่ยังหมายถึง การบริโภคอย่างเร่งรีบอีกด้วย ซึ่งการที่คนเร่งรีบบริโภคก็จะไปเร่งการผลิตให้เร็วขึ้น เท่ากับเป็นการ ไปเร่งทำลายสิ่งแวดล้อมให้เร็วขึ้น ดังนั้น “ความเร่งรีบจึงเป็นระบบคิด เป็นการเร่ง บริโภค ยิ่งเร่งบริโภค ก็จะยิ่งเร่งผลิต หากลดการเร่งรีบบริโภคลงก็จะทำให้ลดการผลิตลง ก็จะช่วย ลดการทำลายสิ่งแวดล้อมลง ” (อ้อมใจ วงษ์มณฑา นักวิชาอุดมศึกษา สถาบันวัฒนธรรมศึกษา กัลยาณิวัฒนา)

ท่ามกลางสภาพสังคมที่เน้นเรื่องความเร็ว ทำให้ผู้คนต้องคิดเร็ว ทำเร็ว ใจเร็ว ได้เร็ว เปลี่ยน เร็ว และอีกหลายๆสิ่ง โดยที่บางคนก็ไม่รู้เหมือนกันว่าที่รีบอยู่ทุกวัน จะรีบไปไหน รีบไปทำไม แต่ ที่ทำเพราะว่ารีบจนเป็นนิสัย ยิ่งโลกยุคปัจจุบันเป็นโลกแห่งเทคโนโลยี ยิ่งทำให้ผู้คนเน้นเรื่อง ความเร็วในทุกมิติของวิถีชีวิต เพราะผู้คนที่ถูกปลูกฝังให้สามารถเข้าถึงข้อมูลด้วยความรวดเร็วเพียง ใช้ปลายนิ้ว

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อให้สะท้อนถึงความเร่งรีบ ซึ่งจนบางคนลืมไปว่าทุกวันนี้เรารีบไปทำไม
2. เพื่อให้สะท้อนถึงความแตกต่างของมุมมอง จากฐานะ อาชีพ และอื่นๆ

ขอบเขตของโครงการ

ข้าพเจ้าต้องการนำเสนอผลงานออกมาในรูปแบบของภาพถ่าย Panorama ด้วยกล้อง DSLR โดยข้าพเจ้าเป็นผู้ถ่ายด้วยตนเอง เป็นการถ่ายภาพที่เน้นถ่ายเหตุการณ์ จากพื้นที่ กิจกรรมของผู้คน โดยการถ่ายเป็นช่วงๆ แล้วนำภาพมาตัดต่ออีกครั้ง ในโปรแกรม Adobe Photoshop ให้กลายเป็น ภาพ Panorama

จำนวนผลงาน 4 ชิ้น

1. ภาพถ่ายสีขนาด	5.79 x 22.47	เซนติเมตร
2. ภาพถ่ายสีขนาด	1.15 x 25	เซนติเมตร
3. ภาพถ่ายสีขนาด	3.49 x 24.42	เซนติเมตร
4. ภาพถ่ายสีขนาด	50.8 x 525	เซนติเมตร

บทที่ 2

ที่มาและแนวความคิดสร้างสรรค์

2.1 อิทธิพลที่ได้รับทางทฤษฎี

สังคมคือการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ โดยมีลักษณะความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งในปัจจุบันนั้นมีคนมากมายหลากหลายแบบซึ่งล้วนแตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นพื้นฐานของครอบครัว อาชีพการงาน ฐานะ สติปัญญา รวมถึงความต้องการต่างๆ มักมีวัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงภาษา การละเล่นและอาหารการกินของตนเองในแต่ละสังคม ซึ่งผู้คนเหล่านี้ก็ต้องใช้ชีวิตในสังคมเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สังคมเมืองที่มีการแข่งขันกันเกือบแทบทุกด้าน เพื่อประโยชน์ของตนเอง ซึ่งหากพูดถึงสังคมเมือง การที่จะหยิบจับอะไรให้ง่ายและไวเพื่อความสะดวก ก็เป็นเรื่องที่เราพบเห็นได้โดยทั่วไป และหลายๆคนในสังคมก็คิดแบบนี้เช่นเดียวกัน

แนวคิดทางสังคมและทฤษฎีสังคม

แนวคิดทางสังคม (Social thought) หมายถึง ความคิดของมนุษย์โดยมนุษย์และเพื่อมนุษย์ ความคิดที่มนุษย์ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมา จะกระทำโดยคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ กรณีที่คิดคนเดียวก็ต้องเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นด้วย แม้ไม่ยอมรับทั้งหมดก็อาจยอมรับเพียงบางส่วน ความคิดนั้นจึงคงอยู่ได้ Emory Bogardus ได้ให้ความหมายแนวคิดทางสังคมว่าเป็นความคิดเกี่ยวกับ การสอบถามหรือปัญหาทางสังคมของบุคคลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอดีตหรือปัจจุบัน เป็นการคิดร่วมกันของเพื่อนหรือผู้ที่อยู่ในความสัมพันธ์ เป็นความคิดของแต่ละคนและของกลุ่มคน ในเรื่องรอบตัวมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ของสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยก็ต้องคิด เพื่อหาทางแก้ ปัญหาหรือทำให้ปัญหาบรรเทาลง ความคิดความอ่านที่ได้ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาแล้ว และใช้การได้ดี ก็จะได้รับ การเก็บรักษา สืบทอด จากจุดหนึ่ง ไปยังอีกจุดหนึ่ง อาจารย์ วราคม ทีสุภะ ให้ความหมายว่า แนวคิดทางสังคมเป็นความคิดของมนุษย์ เกิดจากการรวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนของมนุษย์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับ ชีวิตมนุษย์โดยทั่วไป และปัญหาที่ประสบ ความคิดนี้เป็นที่ยอมรับกันในหมู่มนุษย์ ไม่สูญหาย มีการสืบความคิดกันต่อไป

ประเภทของแนวคิดทางสังคม

ได้เรียบเรียงจากความคิดของ Bogardus ได้ 5 ประเภท เรียกว่า “แนวทางห้าสายของความคิดมนุษย์” (five lines of human thought) ดังนี้

1. ความคิดเกี่ยวกับจักรวาล เป็นความคิดของคนโบราณเกี่ยวข้องกับลักษณะของสากล จักรวาล และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับจักรวาล มนุษย์ยุคโบราณสนใจในศาสนา ในจิตและวิญญาณ มีความคิดความเชื่อในเรื่องเทพเจ้า ภูต ผี เทวดา ลัทธิศาสนาต่างๆ เช่น ลัทธิเทพเจ้าองค์เดียว (monotheism) ลัทธิเทพเจ้าหลายองค์ (polytheism) การปกครองโดยสงฆ์ (monotheism) สิ่งเหล่านี้ทำให้มนุษย์เกิดความกลัวและความหวัง อุดมการณ์และการบูชาอันศักดิ์ด้วยชีวิต

2. ความคิดเกี่ยวกับปรัชญา ในขั้นนี้มีระดับความคิดเชิงปัญญาสูงขึ้น แต่ก็ยังเป็นความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับจักรวาลเกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต แต่ไม่เกี่ยวกับศาสนาหรือไม่ใช่ความคิดที่สนองความจำเป็นทางศาสนา ความเชื่อ มนุษย์พยายามลดความคลุมเครือ หากความกระจ่างในสิ่งแวดล้อมของจักรวาล

เกณฑ์คำอธิบายต่างๆอย่างมีเหตุผล หาเอกภาพจากการเปลี่ยนแปลงและหาแก่นสารในความซับซ้อน มนุษย์ได้พบว่าในยุคนี้ควรมีการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ เชื่อมั่น ในความสามารถของมนุษย์ และในที่สุดทุกสิ่งจะต้องแตกดับไป มนุษย์พยายามสร้างความหมายสูงสุดของสิ่งต่างๆ อย่างไม่มีอคติตามความรู้ความสามารถที่สูงขึ้นของตน

3. ความคิดเกี่ยวกับตนเอง เมื่อมีความรู้เกี่ยวกับจักรวาลและความรู้ทางปรัชญาเพียงพอแล้ว มนุษย์หวนกลับมาคิดถึง ตัวเอง คิดถึงบุคลิกลักษณะ โครงสร้างและหน้าที่ของการคิดการกระทำ หรือการประพฤติปฏิบัติของตนเอง คิดถึงความฉลาด ความโง่ ความจำ ความฝันและสิ่งต่างๆ เกี่ยวกับตนเอง ซึ่งเป็นที่มาของวิชาจิตวิทยาสมัยใหม่

4. ความคิดเกี่ยวกับวัตถุ ได้แก่ความรู้เกี่ยวกับ หิน ดิน น้ำ อากาศ ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวมนุษย์ และมนุษย์จำเป็นต้องรู้จัก เพื่อป้องกันอันตราย หรือใช้ประโยชน์จากสิ่งเหล่านี้ การคิดเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ ทำให้มนุษย์ได้บ่อน้ำมัน บ่อแก๊ส นำมาปรับปรุงการคมนาคมขนส่ง ความคิดความรู้อันแยบยลของมนุษย์ ทำให้มนุษย์รู้จักใช้ประโยชน์จากวัตถุต่างๆ สามารถควบคุมธรรมชาติได้ นั่นคือที่มาของความคิดทางวิทยาศาสตร์ ที่ทำให้เกิดความสะดวกสบาย

5. ความคิดเกี่ยวกับเพื่อนมนุษย์หรือสังคมมนุษย์ ในประวัติศาสตร์มนุษย์มีความคิดเกี่ยวกับเพื่อนมนุษย์ในลักษณะเป็นกลุ่มน้อย เมื่อเปรียบเทียบ กับสัดส่วนที่ทำให้กับเรื่องต่างๆใน 4 ข้อแรก และได้หันมาสนใจเรื่องของเพื่อนมนุษย์เมื่อไม่นานมานี้ โดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ ความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ระหว่างมนุษย์กับสังคม ภาระหน้าที่ ความผูกพันที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ ต่อสังคม ลักษณะของชีวิตสังคม แนวโน้มทางสังคม ปัญหาสังคม หลักการ การศึกษาวิเคราะห์สังคม อันเป็นความคิดพื้นฐานของสังคมศาสตร์ในสังคมสมัยใหม่

ทฤษฎีสังคม (Social Theory)

ความหมายของทฤษฎี คือ คำอธิบายสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือเรื่องหนึ่งเรื่องใดสำหรับ นักวิทยาศาสตร์ ทฤษฎีจะต้องเป็นคำอธิบายตามหลักเหตุผลแสดงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ของสิ่งนั้นอย่างมีระบบจนสามารถพยากรณ์สิ่งนั้นในอนาคตได้

ดังนั้น ความหมายของทฤษฎีสังคม คือ คำอธิบายเรื่องของคนและความสัมพันธ์ระหว่าง คนตามหลักเหตุผล และความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆของคน หรือ าระหว่างคนต่อคน คนต่อกลุ่ม คนต่อสภาพแวดล้อม อย่างมีระบบจนสามารถพยากรณ์ได้

ทฤษฎีสังคมตามความหมายดังกล่าว จึงมีขอบเขตกว้างขวาง เป็นคำอธิบายเกี่ยวกับคนแต่ละบุคคล กลุ่มคน ความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างๆรวมไปถึงคำอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างคนกับ สิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็น สิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ข้อสำคัญนั้นจะต้องเป็นไปตามหลักเหตุผล มีระบบ ระเบียบพอที่จะเป็นฐานในการพยากรณ์เรื่องทำนองเดียวกันในอนาคตได้ James Miley กล่าวไว้ว่า โดยทั่วไป ความพยายามที่จะอธิบายส่วนหนึ่งส่วนใดของสังคม (Social life) ถือได้ว่าเป็นทฤษฎี สังคม และ Henry P Fairchild ให้ความหมายว่า ทฤษฎีสังคม คือ การวางนัยต่างๆไปหรือข้อสรุปที่ใช้ได้ทั่วไป เพื่ออธิบายปรากฏการณ์สังคมอย่างใดอย่างหนึ่ง

ทฤษฎีโครงสร้าง – หน้าที่ (Structural – Functional Theory)

ทฤษฎีโครงสร้าง – หน้าที่ นิยมนับเป็นทฤษฎีแม่บทที่ยิ่งใหญ่ที่สุดทฤษฎีหนึ่งในบรรดา ทฤษฎีแม่บททั้งหลาย ทั้งในแง่ของความเก่าแก่ มีชีวิตยาวนานจากอดีตและในแง่ของความนิยมของ สังคมวิทยา ในสหรัฐอเมริกาทฤษฎีนี้ได้รับความนิยมสูงสุดในช่วงปี 1940 – 1965 และเสื่อมถอยลง บ้างแต่ยังมีอิทธิพลไม่น้อยจนถึงปัจจุบัน

ตัวแบบสังคม (Model of Society) ทฤษฎีนี้ถือว่าสังคมเหมือนกับสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่ง (Biological Organism) Herbert Spencer เป็นบิดาทฤษฎีนี้ เขาละมัดระวังในการใช้ตัวแบบแบบนี้ คือ เพียงบอกว่าสังคมมนุษย์เสมือนอินทรีย์อย่างหนึ่ง แต่ศิษย์ของเขา เช่น Paul Von Lilienfeld และ Bene Worms เน้นชัดว่าสังคม คือ อินทรีย์อย่างหนึ่ง (an actual living organism) ในปัจจุบันนัก สังคมวิทยาเข้าใจว่า ตัวแบบ เป็นเพียงอุปมาเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์สังคมเท่านั้น ไม่ใช่สิ่งที่ เป็นจริง (Reality) ซึ่งข้อเปรียบเทียบดังกล่าวทำให้ตั้งเป็นสมมติฐานเกี่ยวกับสังคมได้ 3 ประการ

1. สังคมเป็นระบบๆหนึ่ง

2. ระบบนั้นประกอบด้วยส่วนต่างๆที่สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

3. ระบบมีขอบเขตแน่นอน พร้อมทั้งมีกระบวนการรักษาบูรณาการของอาณาเขตนั้น ๆ ไว้ เสมอ ต่อจากนั้นก็ได้มีการขยายต่อเติมความคิดนี้ให้ครอบคลุมสมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามแต่ความคิดของ นักสังคมวิทยาที่นิยมอินทรีย์อุปมานี้ แบบที่ มากกว่าแบบอื่นในหมู่นักโครงสร้าง – หน้าที่นิยม มองเห็นสังคมมีลักษณะดังนี้

1. สังคมในฐานะที่เป็นระบบ ที่มีอาณาเขตแน่นอนเป็นสังคมที่วางระเบียบตนเอง ควบคุมตนเอง (Self-regulating) โดยมีแนวโน้มที่ส่วนประกอบต่างๆ พึ่งพาอาศัยกันและรักษาคุณภาพไว้ได้
2. ในฐานะที่เป็นระบบที่บำรุงรักษาตนเอง ทำนองเดียวกับอินทรีย์ทั้งหลาย สังคมมีความต้องการจำเป็นจำนวนหนึ่ง (needs or requisites) ซึ่งเมื่อสนองได้แล้ว จะทำให้สังคมดำรงชีวิตอยู่ส่วนต่างๆสามารถพึ่งพากันได้ (homeostasis) และสามารถรักษาสมดุลภาพไว้ได้
3. เมื่อเป็นดังนั้น การวิเคราะห์ระบบที่บำรุงรักษาตนเอง (สังคม) จึงสังคมนิติวิทยาจึงควรต้องมุ่งสนองความต้องการ จำเป็นของส่วนประกอบต่างๆของสังคม ซึ่งการทำเช่นนี้จะส่งผลให้เป็นการรักษาความพึ่งพากันและคุณภาพด้วย
4. ในระบบที่มีความต้องการ จำเป็นสังคมจึงต้องมีโครงสร้างแบบใดแบบหนึ่งขึ้นมาเป็นหลักประการให้มีการพึ่งพา (homeostasis) คุณภาพ (equilibrium) และการมีชีวิต (survival) อาจกล่าวได้ว่า โครงสร้างหลายโครงสร้างสามารถสนองความต้องการจำเป็นอันเดียวกันได้ แต่โครงสร้างจำนวนจำกัดเท่านั้น ที่สามารถสนองความต้องการจำเป็นใดๆหรือความต้องการจำเป็นหลายอย่างในขณะเดียวกัน

ผู้นำความคิด ดังได้กล่าวมาแล้ว August Comte และ Herbert Spencer ทั้งสองท่านเป็นผู้ให้รากฐานความคิดกว้างๆเกี่ยวกับสังคม และคำอธิบายเกี่ยวกับสังคม จะเห็นได้ว่าท่านทั้งสองใช้ความคิดเกี่ยวกับโครงสร้างหน้าที่นิยมเป็นหลักในการแนะนำวิชาสังคมวิทยาเข้าสู่วงวิชาการของยุโรปสมัยของท่าน ท่านทั้งสองจึงได้ชื่อว่าเป็นบิดาของสังคมวิทยา เนื่องจาก August Comte เป็นผู้ตั้งชื่อวิชานี้ว่าสังคมวิทยา ท่านจึงมักได้รับการยกย่อง ให้เป็นบิดาคนแรกของสังคมวิทยามากกว่า Herbert Spencer ต้องนับท่านทั้งสองมีคุณอนันต์ต่อวิชานี้และผู้ที่จะวางรากฐานสำคัญของทฤษฎีหน้าที่นิยม(Funcyionnalism) ได้แก่

1. Emile Durkheim
2. Bronislaw Malinowski
3. A.R. Radcliffe-Brown

ท่านทั้งสามให้คำตอบว่า เป็นความจริงที่ว่าสิ่งมีชีวิตทั้งหลายแสดงให้เห็นว่าการที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้จะต้องสามารถสนองความต้องการจำเป็นจำนวนหนึ่งเสียก่อน แต่สังคมมนุษย์ต้องมีความต้องการจำเป็นนั้นด้วยหรือเป็นความจริงที่ว่าสิ่งมีชีวิตทั้งหลายแสดงให้เห็นว่าสิ่งมีชีวิตต้องมียุติประโยชน์ หรือส่วนต่างๆหลายส่วน แต่ละสังคมมนุษย์จำเป็นต้องมีส่วนประกอบต่างๆเหล่านั้นหรือไม่ การได้ทราบความคิดของท่านเหล่านี้ เป็นการปูพื้นฐานสำคัญในการเข้าใจเนื้อหาทฤษฎีโครงสร้างนิยม Durkheim และหน้าที่นิยม

เดิร์กไฮม์เป็นนักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส ศส ยึดถือแนวความคิดทั่วไปของนักวิชาการฝรั่งเศสสมัยของเขา โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องอินทรีย์อุปมาของ August Comte ในหนังสือเรื่องการแบ่งงาน

ในสังคม (The Division of Labour in Society) เดิร์กไฮม์โจมตี Spencer ที่ใช้แนวคิดอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism) สเปนเซอร์ใช้ดิ้นทรีย์อุปมาเหมือนกับเดิร์กไฮม์เกี่ยวกับเรื่องสังคม มนุษย์นั้นความคิดของเดิร์กไฮม์เจือปนด้วยความรู้ทางชีววิทยาอย่างมาก ซึ่งเป็นอิทธิพลทางความคิดทั่วไปในยุคของเดิร์กไฮม์ โดยเฉพาะเจือปนอินทรีย์อุปมาอย่างเด่นชัด ฐานคติสำคัญเกี่ยวกับสังคมของเดิร์กไฮม์ มีดังนี้

1. สังคมมนุษย์เป็นองค์ภาวะ (Entity) โดยตัวของมันเอง สังคมไม่ใช่เป็นส่วนรวมขององค์ประกอบต่างๆที่รวมกันขึ้นเป็นสังคมแต่เป็นสิ่งที่มากกว่านั้น สังคมเป็นสิ่งมีชีวิตที่แตกต่างไปจากส่วนผสมต่างๆที่มารวมกัน (Society is Sui generis an Entity in Itself and not its Constituent Parts) เดิร์กไฮม์เห็นว่าสังคมเป็นองค์ภาวะทางสังคม (Social Whole) มีเอกลักษณ์ มีความต้องการ มีโครงสร้าง มีชื่อต่างหากไปจากส่วนผสมที่ประกอบขึ้นเป็นสังคม

2. เขาเห็นว่าส่วนประกอบต่างๆของระบบ หมายถึง สังคมปฏิบัติหน้าที่สนองความต้องการจำเป็นทั้งหมดที่ระบบพึงมีในฐานะที่เป็นระบบอินทรีย์ระบบหนึ่ง

3. เดิร์กไฮม์อุปมาโดยกล่าวถึง สภาพ “ปกติ” และ “ไม่ปกติ” ของสังคม คือ ถ้าระบบ คือ สังคมสามารถสนองความต้องการจำเป็นของระบบได้แล้ว สังคมหรือระบบก็จะอยู่ในภาวะปกติ แต่ถ้าไม่สามารถสนองความต้องการก็ไม่ปกติ ถ้ากล่าว นี้จึงเป็นการยอมรับว่า สังคมต้องมีความต้องการจำเป็นเชิงหน้าที่จำนวนหนึ่ง สังคมใดมีชีวิตอยู่ได้ส่วนต่างๆจะต้องทำหน้าที่เพื่อขจัดความต้องการเหล่านี้ให้หมดไป

4. ในการอ้างอิงระบบที่ปกติ ไม่ปกติและหน้าที่ของระบบ เดิร์กไฮม์ได้กล่าวถึง ความสมดุลของระบบด้วยจุดสมดุล (Equilibrium Points) คือจุดต่างๆที่สังคมมีความเป็นปกติอันเกิดจากการที่ความต้องการได้รับการตอบสนอง ระดับของการตอบสนองกับระดับของความต้องการ เท่ากับความสมดุลก็เกิดขึ้น

จะเห็นว่าความคิดของเดิร์กไฮม์ที่เขียนไว้ในหนังสือเรื่อง การแบ่งงานในสังคม ช่วยวางรากฐานให้กับแนวความคิดหรือทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม

การหน้าที่นิยมและประเพณีความคิดทางมานุษยวิทยา

สำหรับแนวความคิดทางมานุษยวิทยาของ Malinowski และ Radcliffe-Brown ได้รับอิทธิพลความคิดอินทรีย์นิยม (Organicism) ของเดิร์กไฮม์ เขาพยายามหาทางแก้ไขปัญหา ขัดข้องในการใช้อินทรีย์ ปัญหาสำคัญที่เขามอง คือ ปัญหาเรื่องอันตวิทยา (Teleology) คือ อะไรที่กำหนดไว้ได้ก่อนการศึกษาว่าจะต้องมี หรือสาเหตุอะไรที่สามารถกำหนดไว้ได้ก่อนล่วงหน้าแล้ว ถือว่าเป็นเรื่องสาเหตุสุดท้าย ซึ่งเป็นเรื่องของปรัชญาไม่ใช่เรื่องของวิทยาศาสตร์ Radcliffe-Brown ให้ความหมายของ ความต้องการจำเป็นว่าเป็นภาวะที่จำเป็นในการคงอยู่ เขาคิดว่าหากกำหนดเช่นนี้แล้ว ความต้องการจำเป็นแบบสากลทั่วไปของมนุษย์หรือของสังคม ก็ไม่มีอยู่ในทฤษฎีแต่จะต้อง

ค้นหาโดยหลักฐานประจักษ์ แต่ละสังคมมนุษย์จะมีความต้องการจำเป็นไม่เหมือนกัน เพราะแต่ละสังคมไม่เหมือนกัน เมื่อเป็นเช่นนั้นเวลาวิเคราะห์สังคมก็สามารถหลีกเลี่ยงได้ว่า ทุกส่วนของวัฒนธรรมมีหน้าที่หรือส่วนของวัฒนธรรมที่ต่างกันจะต้องมีหน้าที่ต่างกันจะต้องมีหน้าที่เหมือนกัน

การวิเคราะห์สังคมเชิงหน้าที่มีฐานคติหลายประการ คือ

1. ภาวะจำเป็นในการดำรงอยู่ของสังคมอย่างหนึ่ง คือ บูรณาการของส่วนต่างๆ อย่างน้อยก็จะต้องมีขั้นต่ำที่สุด แต่จะไม่มีบูรณาการไม่ได้หากจะให้สังคมดำรงชีวิตอยู่ได้

2. คำว่าหน้าที่ หมายถึง กระบวนการต่างๆ ที่ดำเนินการไปเพื่อบำรุงรักษาบูรณาการนี้หรือความมั่นคงนี้

3. ผล คือ ส่วนต่างๆ ของโครงสร้างในแต่ละสังคม จะสามารถแสดงให้เห็นว่า ได้มีส่วนอำนวยความสะดวกแห่งบูรณาการหรือความมั่นคงนี้ได้อย่างชัดเจน การวิเคราะห์แบบนี้ทำให้เห็นว่า โครงสร้างทางสังคมและภาวะเงื่อนไขที่จำเป็น สิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิตอยู่ของสังคม

แม้ว่า Radcliffe-Brown พยายามปรับปรุงทฤษฎี โครงสร้างหน้าที่ให้ดีขึ้น แต่ยังมีปัญหา เพราะเขาไม่ได้กำหนดว่าสังคมจะต้องมีบูรณาการขนาดไหนจึงจะมีชีวิตอยู่ได้ ไม่ได้กำหนดคำจำกัดความปฏิบัติการ นอกจากนั้นยังทำให้เกิดปัญหาใหม่จากแนววิเคราะห์ของเขาที่สรุปว่า การเกิดโครงสร้างทางสังคมอะไรใหม่ๆ ขึ้นมา เพราะความบูรณาการของสังคมซึ่งไม่จำเป็นเสมอไป แต่ยอมรับว่า Radcliffe-Brown ได้มีส่วนช่วยพัฒนาทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่คนหนึ่ง

สำหรับ Malinowski เป็นนักมานุษยวิทยาคนแรกที่ได้ทดลองนำเอาหน้าที่นิยมมาใช้กับอินทรีย์นิยม หลักความคิดในการวิเคราะห์สังคม คือ องค์ประกอบต่างๆ ของวัฒนธรรมทุกส่วนทำหน้าที่สนองความต้องการจำเป็นของมนุษย์และวัฒนธรรม ทัศนะของหน้าที่นิยมที่มีต่อวัฒนธรรมเน้นหลักสำคัญที่ว่าประเพณีทุกอย่าง วัฒนธรรมทุกอย่าง ความคิดทุกความคิด ความเชื่อทุกความเชื่อของวัฒนธรรม สนองตอบความต้องการจำเป็นหรือทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่ง มีหน้าที่ที่จะต้องทำหรือเป็นตัวแทนของส่วนที่จะขาดเสียไม่ได้ในวัฒนธรรมนั้น

จุดเด่นในความคิดหน้าที่นิยมของ Malinowski อยู่ที่แนวโน้มส่วลด (Reductionistic Tendencies) คือ แนวการวิเคราะห์ของเขาจะเริ่มมีความต้องการจำเป็นของแต่ละคน เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย และการมีลูกหลาน เนื่องจากความต้องการของมนุษย์แต่ละคนนี้ จึงต้องมีการรวมตัวกันเป็นชุมชนหรือกลุ่มสังคม หรือแม้แต่การสร้างสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมขึ้นก็ด้วยสาเหตุอันเดียวกัน แต่สัญลักษณ์ทำหน้าที่ควบคุมให้บุคคลต้องปฏิบัติหรือกระทำตาม แบบที่กำหนดเพื่อให้สามารถสนองความต้องการจำเป็นได้อย่างเป็นระเบียบและมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันการตั้งกลุ่มหรือชุมชนและวัฒนธรรมขึ้นใหม่ก็เป็นสาเหตุให้ต้องมีกลุ่มหรือชุมชนที่ซับซ้อนขึ้นไป สอนองความต้องการที่เพิ่มขึ้นมา อีกทอดหนึ่ง วนเวียนไปเช่นนั้นจากแนวความคิดนี้ทำให้เห็นความต้องการจำเป็นในวัฒนธรรมตามแนวของมาลินอส คือ

1. ประเภทที่สืบเนื่องมาจากชีววิทยา
2. ประเภทที่เกิดจากความต้องการทางจิตวิทยา
3. ประเภทความต้องการอนุกรม

เพื่อบำรุงรักษาองค์การหรือวัฒนธรรมที่สนองความต้องการประเภทแรกไว้ คือ โครงสร้างต่างๆ เกิดขึ้นมาเนื่องจากความต้องการจำเป็นทางชีวภาพ ทางจิตวิทยาและทางวัฒนธรรม เมื่อใช้การวิเคราะห์แนวนี้แล้ว ก็ทำให้มาลินอสสามารถใช้คำอธิบายแบบส่วนลด (Reductionism) ได้ว่าทำไมโครงสร้างต่างๆในสังคมจึงมีอยู่และดำรงอยู่ต่อไป

ความคิดของมาลินอสไม่เพียงแต่เป็นเรื่องอันตรวิทยาเท่านั้น แต่เป็นเรื่องซ้ำซ้อน เพราะวัฒนธรรมนิยมมีอยู่เพื่อสนองความต้องการจำเป็นของตัววัฒนธรรม ในขณะที่ตัววัฒนธรรมมีอยู่เพื่อสนองความต้องการทางชีววิทยาและจิตวิทยา การให้เหตุผลแบบงูกินหางเช่นนี้เป็นเรื่องหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อใช้การให้เหตุผลแบบอันตรวิทยาผสมกับฐานคิดส่วนลด ซึ่งปัญหานี้ นักโครงสร้างหน้าที่นิยมสมัยใหม่สามารถแก้ไขได้

ทฤษฎีการขัดแย้ง (Conflict Theory)

เป็นทฤษฎีแม่บทที่สำคัญอีกทฤษฎีหนึ่งของสังคมวิทยา เนื้อหาสาระของทฤษฎีสมัยใหม่ของทฤษฎีนี้ สืบเนื่องมาจากแนวคิดของนักสังคมวิทยา ชาวเยอรมัน 2 คน คือ Karl Marx และ Georg Simmel ทฤษฎีการขัดแย้ง แม้จะถือกำเนิดในยุโรป ในเวลาใกล้เคียงกับทฤษฎีการหน้าที่ แต่เพิ่งจะได้รับความสนใจในอเมริกา เมื่อ ทศวรรษที่ 1950

วิจารณ์ทฤษฎีการหน้าที่ของ Parsons ว่า “เน้นเรื่องระเบียบสังคมความสมดุลและกลไกในการรักษาดุลยภาพและความเป็นระเบียบมากเกินไป จนมองเห็นความไม่มั่นคง การเสียระเบียบและการขัดแย้งว่า เป็นพฤติกรรมเสียระเบียบไปเสียหมด ความจริงสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตสังคมมนุษย์เท่าๆกับความเป็นระเบียบ ความสมดุลในสังคมนั่นเองเพียงแต่เป็นคนละด้านเท่านั้น

Lockwood ยืนยันว่ามีกลไกบางอย่างในสังคมที่ทำให้การขัดแย้งเกิดขึ้นในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น

1. การที่บุคคลมีอำนาจไม่เท่ากัน
2. การที่สังคมมักมีของหายากอยู่อย่างจำกัด
3. ในสังคมมักมีกลุ่มต่างๆที่มีเป้าหมายไม่เหมือนกัน จึงมีการช่วงชิงให้ได้บรรลุเป้าหมาย

นั้น

สาระสำคัญของทฤษฎีการขัดแย้ง

1. ทุกหน่วยของสังคมอาจเปลี่ยนแปลงได้
2. ทุกหน่วยของสังคมเป็นบ่อเกิดของการขัดแย้ง

3. ทุกหน่วยของสังคมมีส่วนส่งเสริมความไม่เป็นปึกแผ่นและการเปลี่ยนแปลง
4. ทุกสังคมจะมีคนกลุ่มหนึ่งควบคุมบังคับคนอีกกลุ่มหนึ่ง ให้เกิดความเป็นระเบียบในสังคม

ประโยชน์ของการจัดแย้ง

1. การจัดแย้งที่มีความเข้มข้นจะทำให้ข้อบ่งชี้ของกลุ่มจัดแย้งแต่ละกลุ่มมีความชัดเจน
2. การจัดแย้งที่มีความเข้มข้นและการแบ่งงานอย่างชัดเจนระหว่างสมาชิกของกลุ่มจัดแย้งแต่ละกลุ่ม จะทำให้เกิดการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางของโครงสร้างอำนาจการตัดสินใจ
3. การจัดแย้งที่มีความเข้มข้นและเชื่อว่าจะมีผลกระทบไปทุกส่วนของแต่ละกลุ่มจะทำให้เกิดความมั่นคงขึ้นในแต่ละกลุ่มจัดแย้ง
4. ความสัมพันธ์ขั้นปฐมภูมิระหว่างสมาชิกกลุ่มจัดแย้งและความจัดแย้งมีความเข้มข้นสามารถบังคับให้ยอมรับบรรทัดฐานและค่านิยมของกลุ่มได้
5. โครงสร้างสังคมของกลุ่มจัดแย้งที่เข้มงวดน้อยและการจัดแย้งระหว่างกันมากไม่ เปิดโอกาสให้แต่ละกลุ่มสามารถเปลี่ยนแปลงระบบไปในแนวทางส่งเสริมการปรับตัวและความมั่นคง
6. ความจัดแย้งที่เกิดบ่อยๆ ทำให้สามารถเป็นเครื่องแสดงการไม่ลงรอยกันในค่านิยมสำคัญ และจะสามารถรักษาคุณภาพได้มากขึ้น
7. ความจัดแย้งที่เกิดบ่อยและไม่เข้มข้นมาก ทำให้แต่ละกลุ่มจัดแย้ง สามารถสร้างระเบียบ บรรทัดฐานกำกับการจัดแย้งขึ้นมาได้
8. ระบบสังคมที่ไม่เข้มงวดมาก ทำให้การจัดแย้งสามารถสร้างสมดุลและระดับสูงต่ำของอำนาจในระบบขึ้นมาได้
9. ระบบสังคมที่ไม่เข้มงวดมาก ทำให้การจัดแย้งเป็นสาเหตุให้เกิดความสัมพันธ์แบบผสม มีการยึดเหนี่ยวกันและบูรณาการของระบบเพิ่มขึ้น

ทฤษฎีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism)

ทฤษฎีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) เป็นทฤษฎีหลักอีกทฤษฎีหนึ่งของสังคมวิทยา ทฤษฎีนี้เริ่มด้วยความคิดเรื่องการกระทำระหว่างกัน (Interactionism) และสัญลักษณ์ (Symbol) ซึ่งเป็นหัวใจแล้วจึงขยายวงออกไปถึงมนุษย์แต่ละคน ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคมและสภาพของสังคมมนุษย์ ทฤษฎีนี้นับเป็นทฤษฎีประเภทจุลภาค เพราะให้ความสำคัญต่อมนุษย์แต่ละคน ทฤษฎีนี้เข้ามาช่วยให้ความรู้เกี่ยวกับมนุษย์ (จิตใจตัวตน หรือ อัตตา บุคลิกภาพ) และสังคมครบถ้วนสมบูรณ์มากขึ้น

การกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์และการกระทำระหว่างกันทางสังคม

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจเบื้องต้น คือ การกระทำระหว่างกันทางสังคมและการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ การกระทำระหว่างกันทางสังคม (Social Interaction) หมายถึง การกระทำของบุคคลที่มีผลอย่างหนึ่งต่อความคิดหรือการกระทำของบุคคลอีกคนหนึ่งไม่ว่าการกระทำนั้นจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น การโฆษณาสินค้าในโทรทัศน์ ดังนั้นการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism)

นอกจากนั้น นักสังคมวิทยายังได้แบ่งแยกการกระทำระหว่างกันทางสัญลักษณ์ ออกจากการกระทำระหว่างกันทางพฤติกรรม (Behavioral Interactionism) โดยการกระทำระหว่างกันทางสัญลักษณ์มีการถ่ายทอดความคิดด้วย ส่วนการกระทำระหว่างกันทางพฤติกรรมไม่มีการถ่ายทอดความคิด การเข้าใจกันระหว่างคู่สัมพันธ์จะอาศัยพฤติกรรมที่แสดง (Overt Behaviors) เท่านั้น การกระทำระหว่างกันทางพฤติกรรมเป็นการกระทำระหว่างกันของสัตว์โลกโดยทั่วไป ในขณะที่การกระทำระหว่างกันทางสัญลักษณ์ เป็นของมนุษย์แต่สำหรับมนุษย์จะใช้การกระทำระหว่างกันทั้งสองอย่างผสมกันในการเข้าใจกัน คือ อาศัยพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นสื่อในการรู้ความหมายของคู่สัมพันธ์ เนื่องจากการกระทำระหว่างกันทางสัญลักษณ์ต้องมีการสื่อความคิดกันเช่นนี้ จึงทำให้นักสังคมวิทยาใช้คำนี้กับคำว่า การสื่อสาร (Communications) แทนกันอยู่เสมอ ถือว่ามีความหมายเหมือนกัน ซึ่งบางทีก่อให้เกิดปัญหาได้เหมือนกัน เพราะความหมายของการกระทำระหว่างกันทางสัญลักษณ์ เช่น เมื่อใช้คำว่า การสื่อสารกับกรณีนักล้วง ปฏิบัติการล้วงกระเป๋าสตางค์โดยสารรถเมล์หรือกรณีกองทหารบุกเข้าโจมตีศัตรู แทนที่จะใช้คำว่า การกระทำระหว่างกันทางสัญลักษณ์

คติการกระทำระหว่างกัน (Interactionism)

ศัพท์ไทยสำหรับ Interactionism ที่ใช้นี้คือ คติการกระทำระหว่างกัน จะเข้าใจง่ายกว่า คำที่ปะทะสังสรรค์นิยมหรือปฏิพนธ์นิยม หรือคำภาษาแขกอื่นๆซึ่งดูขลังนั้น แต่จะต้องมีความหรือแปลไทยเป็นไทยกันอีก จึงได้เลือกใช้คำไทยแทน โดยหวังว่า เมื่อใช้กันนานจะติดปากเอง

ผู้ถือคติการกระทำระหว่างกัน (Interactionist) มักมีคำถามต่อไปนี้แนวทาง ในการสร้างความคิดเชิงทฤษฎีซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำหรับนักการกระทำระหว่างกันทางสัญลักษณ์ หรือทฤษฎีการกระทำระหว่างกันทางสัญลักษณ์ คือ มนุษย์คิดว่า มนุษย์คนอื่นเป็นอย่างไร สร้างสรรค์สังคมขึ้นมาอย่างไร บำรุงรักษาสังคมไว้ได้อย่างไร หรือเปลี่ยนแปลงสังคมไปอย่างไร สังคมและบุคลิกภาพของบุคคลที่เป็นสมาชิกของสังคมทั้งหลายสะท้อนปรากฏการณ์ในสังคมชั้นเหนือผูกพันกัน แต่ขณะเดียวกันก็มีลักษณะของตนเองได้อย่างไร ในที่นี้จะนำความคิดของ George Herbert Mead, Jacob Moreno และ Ralph Linton มาแสดงเป็นคำตอบส่วนใหญ่ของคำถาม

สังคมมนุษย์

ตามทัศนะของ Mead สังคม หรือคำที่เขา เรียกว่า “สถาบัน” คือ การกระทำระหว่างกันที่จะจัดระเบียบแล้วและมีแบบแผนของบุคคลต่างๆ การกระทำดังกล่าวเกิดขึ้นได้เพราะ “จิต” ถ้าไม่มีจิตเสียแล้ว บทบาทและการคิดหาทางเลือกต่างๆของกิจกรรม ก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ Mead กล่าวว่า

ผลกระทบทันทีของการยึดถือบทบาท คือการ สามารถควบคุมลักษณะการโต้ตอบของเขา การควบคุมการโต้ตอบของเขาเองได้เกิดจากความสามารถของบุคคล ในการสวมบทบาท (นี่ก็ถึง) ของผู้อื่นได้ เพราะ การควบคุมการโต้ตอบของเขานี้เองที่ทำให้บุคคลสามารถเข้าใจผู้อื่นและปฏิบัติตอบได้อย่างถูกต้องในกลุ่มที่เขาสังกัดอยู่

นอกจากนั้น สังคมยังต้องขึ้นกับอัตตา (Self) เพราะอัตตาเกิดจากทัศนะของ Generalized Other หากไม่สามารถมองเห็นและประเมินค่าตนเอง จากสายตาคนอื่นแล้วการควบคุมทางสังคมก็จะอาศัยเพียงการประเมินตน จากบทบาทของตนเท่านั้น ซึ่งจะทำให้ไม่สามารถประสานกิจกรรมที่แตกต่างๆได้

ดังกับเรื่อง จิตและอัตตา ยังช่วยให้ Mead สามารถมองสังคมในสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปมาและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอได้ด้วย เพราะ การแทรกบทบาทและเลือกบทบาทหรือแนวทางการปฏิบัติ ทำให้บุคคลสามารถปรับตัว ได้ตลอดเวลาที่มีการโต้ตอบกับผู้อื่น (Response) นอกเหนือจากนั้น การถือเอาอัตตาเป็นวัตถุอย่างหนึ่งในกระบวนการกระทำของสังคม ทำให้บุคคลสามารถประเมิน ค่าอัตตาในสายตาของผู้อื่นได้ หลักจากนั้น ก็สามารถวางแผนการโต้ตอบได้ พิรพรรณเช่นนี้ เน้นลักษณะสังคมและแบบแผนของ องค์การสังคมว่า เป็นทั้งการสืบเนื่องและเปลี่ยนแปลงตามความสามารถในการปรับตัวของจิต และการต่อรองของอัตตา ในส่วนนี้ Meadกล่าวว่า “สถาบันของสังคมก็คือ รูปแบบที่เป็นระเบียบของกลุ่มหรือกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีการจัดระเบียบจนบุคคลสมาชิกของสังคม สามารถปฏิบัติตนได้สมบูรณ์ ด้วยการถือลักษณะท่าทางของผู้อื่นที่มีต่อกิจกรรมเหล่านี้ แต่ก็ไม่มีเหตุผลใดหรือเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่พ้น ที่สถาบันสังคมจะต้องบีบบังคับหรืออนุรักษ์นิยมอย่างมากมายหรือไม่ยืดหยุ่น ไม่ก้าวหน้า ไม่ส่งเสริมบุคคลแทนที่จะทำให้เสียกำลังใจ”

ข้อความเหล่านี้ แสดงถึงการไม่ชอบลักษณะความเข้มงวด การบีบบังคับของสังคม Mead ซึ่ง Mead เชื่อว่าสังคมเป็นปรากฏการณ์ที่สร้างสรรค์ขึ้น จากการปรับตัวระหว่างการกระทำระหว่างกันของมนุษย์ (ไม่ใช่เป็นสิ่งที่มียู่ก่อน) ดังนั้น สังคมอาจถูกสร้างขึ้นใหม่เปลี่ยนแปลงไปตามจิต และอัตตาจะเห็นควร Mead มักจะเดินล่วงหน้าผู้อื่น ไปก้าวหนึ่ง สมอด้วยการกล่าวว่า สังคมไม่เพียงแต่จะเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อยเท่านั้น แต่ทำนายล่วงหน้าไม่ได้ด้วยแม้คนที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั่นเอง เพื่อประกอบการอธิบายเรื่องนี้ Mead จึงได้สร้างสังคมกับเรื่อง I และ Me แล้ว

โดยสรุป สำหรับ Mead สังคม คือ แบบแผนที่ประสานสอดคล้องกันของกิจกรรมที่มนุษย์ก่อขึ้น ซึ่งดำรงรักษาไว้ เปลี่ยนแปลงไปตามกำหนดระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ระหว่างบุคคลหรือ

แต่ละคน ทั้งการบำรุงรักษาและการ เปลี่ยนแปลงของสังคมกระทำผ่านกระบวนการของจิตและ
 อึดตา

แม้สาระในแนวความคิดของ Mead จะมีอิทธิพลต่อสังคมวิทยามาก่อน แต่สาระความคิด
 นั้นก็ยังมีข้อบกพร่องในทางทฤษฎีอยู่บ้าง ที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ ความไม่กระจ่างในลักษณะของ
 สังคม และความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคม Mead ถือว่า สังคมเป็นกิจกรรมที่ได้รับการ
 จัดระเบียบแล้ว ควบคุมโดยบุคคลสำคัญต่างๆและเป็นแหล่งที่บุคคลจะปรับตัวและร่วมมือระหว่าง
 กัน การปรับตัวและการประสานงานเช่นนั้นก่อให้เกิดขึ้นได้ เพราะจิตและอึดตา กล่าวคือ ขณะที่
 จิตใจและอึดตาเกิดจากสังคม แต่การบำรุงและ การเปลี่ยนแปลงสังคมกันเป็นผลของกระบวนการ
 ของจิต และอึดตา จะชี้ให้เห็นกระบวนการสำคัญในการบำรุงรักษาความสัมพันธ์นั้น แต่สังคม
 เหล่านั้นก็ไม่ได้ช่วยในการวิเคราะห์แบบแผนขององค์การสังคมแบบต่างๆที่บุคคลได้เข้าไป
 เกี่ยวข้องในลักษณะต่างๆ การกล่าวเพียงว่า “สังคม” เป็นกิจกรรมประสานกันและกิจกรรมเหล่านั้น
 ดำรงอยู่และเปลี่ยนแปลงไปได้ด้วยบทบาทและการประเมินตนของบุคคล ช่วยให้ภาพความคิด
 เพียงกว้างเท่านั้น

สิ่งที่ยังขาดอยู่ในความคิด Mead ได้มีการเพิ่มเติมเมื่อราว 4 ทศวรรษนี้ เมื่อนักวิจัยและนัก
 ทฤษฎีได้เริ่มปรับปรุงเสริมเติมแต่ง ทฤษฎีของ Mead ตอนแรกได้มีการคิดค้นข้อความที่สั้น ชัดเจน
 และไม่เป็นงูกินหางมาแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสังคมขึ้น ประกอบด้วยสังกัปต่างๆ
 แสดงให้เห็นส่วนต่างๆที่เป็นพื้นฐาน ในการสร้างสังกัปสังคม จึงได้ทำให้ความคิดของ Mead มี
 ความกระจ่างชัดเจนขึ้น

บทบาท สถานภาพ สังคม และปัจเจกชน

อาศัยแรงกระตุ้นจากความคิดของ Mead นั่นเอง Jacop Moreno จึงได้สร้างสังกัปการแสดง
 บทบาท (Role Playing) ขึ้นในหนังสือ Who Shall Survive และในวารสารหลายฉบับที่เขาได้ก่อตั้ง
 ขึ้นในสหรัฐฯ Moreno เริ่มแสดง ให้เห็นว่า องค์การสังคมประกอบด้วยบทบาทจำนวนหนึ่ง
 (Network of Role) ซึ่งบังคับและให้แนวทางการแก่การกระทำแรกๆ เขาได้แยกบทบาทต่างๆออก
 จากกัน คือ

1. Psychosomatic Role บทบาทเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นทางชีวภาพ เป็นบทบาทที่ผู้
 แสดงๆไม่รู้ตัวแต่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของสังคม

2. Psychodramatic Role บทบาทตามสภาพสังคมบุคคลแสดงบทบาทตามคาดหวังของ
 สภาพสังคมเฉพาะ

3. Social role บทบาทที่ปัจเจกชนปฏิบัติตามความคาดหวังของสังคม เช่น กรรมการ ชาว
 พุทธ แม่ พ่อ เป็นต้น

สิ่งที่ได้จากแนวคิดนี้ คือการ ได้เค้าโครงสร้างทางสังคมที่ประกอบด้วยบทบาทต่างๆในเนื้อหา เค้าโครงนี้ทำให้ขยายความคิดเรื่องสังคมชัดเจนขึ้น

หลังจาก Moreno แล้วไม่นานนัก Linton นักมนุษยวิทยา ก็ได้ขยายลักษณะขององค์การสังคมและบุคคลที่เป็นสมาชิกออกไปอีก โดยพูดถึงบทบาท สถานภาพและบุคคล แยกต่างหากจากกัน

จากข้อความนี้ ทำให้ความสำคัญ ทำให้ความที่สำคัญกระจ่างยิ่งขึ้นมาถึงตอนนี้ โครงสร้างทางสังคมประกอบด้วยหน่วยสำหรับวิเคราะห์หลายประการ

1. ตำแหน่งต่างๆ ชุดหนึ่ง (A Network of Positions)
2. ระบบความคาดหวังที่สอดคล้องกัน
3. แบบแผนของพฤติกรรม ตามความคาดหวังของตำแหน่ง

แม้สิ่งเหล่านี้จะดูเล็กน้อย น่าจะชัดเจนในทฤษฎีแล้วแต่ขยายความ ทฤษฎี

Symbolic interactionism หลายอย่าง คือ

1. ทำให้แนวความคิดเรื่องสังคมของทฤษฎีนี้กระจ่างขึ้น บอกลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่ง รวมทั้งความคาดหวังที่ติดอยู่ด้วยกัน
2. สามารถแยกสิ่งกบจิตและอัตตาของ Mead ออกจากโครงสร้างสังคม (Position & Expectations) และพฤติกรรม (บทบาท)
3. เมื่อสามารถแยกกระบวนการถือเอาบทบาท และการเลือกแสดงบทบาทออกจากทั้งโครงสร้างและพฤติกรรมได้สามารถจะเห็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสังคมได้อย่างชัดเจน เพราะ การแสดงบทบาทเป็นการแสดงตามความคาดหวังของสถานภาพต่างๆ ส่วนตัวบทบาทเป็นรูปแบบของการคาดหวังที่เกิดจากการต่อรองกับอัตตา

Moren Linton จึงทำให้เห็นลักษณะแสดงความสัมพันธ์ระหว่างจิต อัตตา ปลายสังคมชัดเจนขึ้น

ทฤษฎีปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology)

ปรากฏการณ์นิยมทางปรัชญามีต้นความคิดมาจากนักปรัชญาชื่อ Edmund Husserl โดยมีนักปรัชญาอีกคนหนึ่ง คือ Alfred Schultz เป็นผู้ถ่ายทอดมาอีกต่อหนึ่ง หากใครคุ้นเคยกับความคิดของ Max Weber และทฤษฎีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์แล้ว จะเห็นว่าปรากฏการณ์นิยมมีความคล้ายคลึงกับแนวความคิดทั้งสอง

ตามแนวความคิดของพวกปรากฏการณ์นิมนั้น มนุษย์จะเป็นผู้สร้างบริบทหรือสภาวะการณ์ขึ้น โดยที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของสภาวะการณ์หรือระเบียบสังคม เมื่อเป็นดังนั้น มนุษย์จึงเป็นผู้สร้างสังคมขึ้น แล้วกำหนดความหมายสิ่งต่างๆ ในสังคมนั้นตามที่ตนเห็นสมควร (Social Order) ขึ้นได้อย่างไร นักปรากฏการณ์นิยมเน้นการศึกษากระบวนการเหล่านี้ ภายหลังจากในสังคมหรือ

จากความรู้สึกนึกคิดของสมาชิกสังคมที่เขาศึกษานั้น ส่วนใหญ่มักจะอาศัยเทคนิคการให้สมาชิกได้หยุดดำเนินชีวิตตามปกติชั่วคราว เช่น กำลังรับประทานอาหารอยู่ มีคนแปลกหน้ามาหยิบ แก้วน้ำของท่านไปดื่มหน้าตาเฉย กรณีเช่นนี้จะทำให้ผู้ที่กำลังรับประทานอาหารอยู่ถูกคิดขึ้นมาว่าความเป็นจริงระเบียบการกินอาหารนี้เป็นอย่างไร ที่คนไม่รู้จักกันมาหยิบแก้วน้ำดื่มเฉยๆ ดังนี้จะทำให้ได้ความจริงเกี่ยวกับระเบียบนั้นขึ้น

สาระสำคัญของปรากฏการณ์นิยม ที่เน้นเฉพาะการที่มนุษย์แต่ละคนและกลุ่มสร้างหรือแสดงพฤติกรรมประจำวัน โดยวิธีให้การหยุดชะงักการดำเนินชีวิตสังคมไปชั่วคราว เรียกว่า

Ethnomethodology (มานุษยวิธี)

เพื่อให้ทราบเนื้อหาสาระของทฤษฎีนี้ พิจารณาหัวข้อต่อไปนี่ว่าปรากฏการณ์นิยม ได้กล่าวไว้อย่างไร คือ ธรรมชาติของมนุษย์ ธรรมชาติของสังคม หน้าที่ของสังคมวิทยา และระเบียบวิธีวิจัยที่สังคมวิทยาควรใช้

ธรรมชาติของมนุษย์

ต่อปัญหาที่ว่า มนุษย์มีลักษณะสำคัญอย่างไร นักปรากฏการณ์นิยมตอบว่า มนุษย์เป็นนักสร้างสรรค์หรือเป็นผู้สร้าง คือ เป็นผู้มีความคิดความอ่าน เป็นผู้กระทำการสร้างสรรค์งานต่างๆ ขึ้นมา แล้วจึงใช้สิ่งต่างๆ เหล่านี้ร่วมกัน ในหนังสือ The Social Construction ผู้เขียน คือ Berger และ Luckmann ได้ยืนยันว่า มนุษย์เป็นผู้สร้างความจริง (Reality) ขึ้นขณะที่เขาดำเนินชีวิตประจำวันอยู่นั้นเอง เช่น บางบ้านจะมีกฎไว้ว่า ถ้ามีถ้วยแก้วและหม้อไหใช้แล้วอยู่ด้วยกัน จะต้องล้างถ้วยแก้วก่อนแล้วจึงถึงเป็นหม้อไห ที่เกิดกฎนั้นขึ้นมา อาจจะเป็นเพราะว่าถ้าล้างหม้อก่อนแล้วน้ำจะสกปรก ล้างแก้วไม่สะอาดก็เป็นได้ จากความจริงเช่นนี้กฎเกณฑ์ต่างๆ ก็จะเกิดขึ้นจากเรื่องเล็กๆ ไปถึงเรื่องใหญ่ รวมกันเข้าเป็นความแท้จริงทางสังคม คนรุ่นหลังก็ทำตามกฎของคนรุ่นก่อน โดยไม่ได้สงสัยว่าทำไมต้องเป็นเช่นนี้

ธรรมชาติของสังคม

สังคมมนุษย์เกิดขึ้นอย่างไร และทำไมจึงดำรงอยู่ได้ ปัญหานี้ นักปรากฏการณ์นิยมตอบว่า มนุษย์เป็นผู้สร้างสังคมขึ้น โดยการที่มนุษย์มีการกระทำระหว่างกันในชีวิตประจำวัน สังคมเกิดขึ้นเมื่อมนุษย์คิดหรือจินตนาการว่า มีสังคมให้คำจำกัดความหรือความหมายต่างๆ แก่สิ่งที่ประกอบกันเป็นสังคมมนุษย์ ทุกคนยอมรับและเข้าใจความหมายเหล่านี้ร่วมกันแล้วใช้ความหมายร่วมกัน สังคมก็เกิดขึ้นกล่าวอีกนัยคือ การกระทำปกติประจำวัน จะค่อยๆ กลายเป็นความเคยชินแล้วกลายเป็นสถาบันในที่สุด เมื่อมาถึงคนชั่วอายุต่อไป ดังนั้น ในแง่หนึ่ง (ปรากฏการณ์นิยม) สังคมมนุษย์ก็คือกลุ่มสถาบันที่มนุษย์ที่มีการกระทำระหว่างกันให้ความหมายและสร้างสรรค์ขึ้น

ระเบียบวิธีวิจัย

ตามความคิดของนักปรากฏการณ์นิยม สังคมวิทยาควรรู้วิธีการค้นคว้าที่เรียกว่า มานุษยวิธี (Ethnomethodology) ซึ่งเป็นวิธีใหม่ทางสังคมวิทยา เทคนิคพื้นฐานที่ใช้ในวิธีนี้คือ การก่อให้เกิดการหยุดชะงักขึ้นในการดำเนินชีวิตปกติของกลุ่มหรือชุมชนที่ศึกษา แล้วเปรียบเทียบเรื่องราวของชีวิตก่อนหน้านั้นกับหลัง เหตุการณ์ สิ่งที่เราคาดหวังจะได้จากการกระทำเช่นนี้คือ เหตุการณ์ที่ทำให้เกิดการชะงักงันในการดำเนินชีวิตจะเป็นเหตุให้ ผู้อยู่ในเหตุการณ์ ต้องหยุดแล้ว คิดพิจารณาทบทวนเหตุการณ์ต่างๆของสังคมที่ควบคุมชีวิตอยู่ ผลของการศึกษาจะทำให้ได้ทราบความเป็นจริงของชีวิตที่ว่าที่แท้จริงเป็นอย่างไร ทำไมเขาจึงดำเนินชีวิตไปเช่นนั้น

ประการแรก มานุษยวิธีใช้การศึกษาแนวการศึกษาโดยไม่มีส่วนร่วม (Participant Observation) ที่นักมานุษยวิทยาใช้กันอยู่โดยทั่วไป ประการที่สอง วิธีการศึกษาแบบนี้ไม่ได้อาศัยกรอบทฤษฎีอย่างหนึ่งอย่างใดนำทางเหมือนกับการศึกษาด้วยวิธีอื่นของสังคมวิทยาโดยทั่วไป การวิจัยวิธีนี้นักวิจัยเข้าสู่สนามด้วยมือเปล่า ไม่ต้องมีกรอบความคิดอะไรอยู่ในหัว วิธีนี้มีข้อดีจะได้ศึกษาอย่างกว้างขวางไม่ถูกจำกัดโดยทฤษฎี แต่มีข้อเสียที่อาจทำให้นักวิจัยหลงเข้าไปตามหลัก หรือหากไม่มีความชำนาญเพียงพอ ข้อคิดดังกล่าวมานี้ทำให้วิธีการศึกษาแบบมานุษยวิธี รวมทั้งตัวทฤษฎีปรากฏการณ์นิยมน่าสนใจเลื่อมใสอย่างน้อยก็มิอะไรต่างไปจากทฤษฎีอื่นเห็นได้ชัด

ทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolutionary Theory)

เมื่อกล่าวถึงคำว่า วิวัฒนาการ (Evolution) ด้วยนัยโดยตรง หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งมีชีวิตต่างในช่วงเวลาหนึ่ง (Scupin and Decorse, 2004 : 51) หรือหมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงหรือคลี่คลายไปสู่ฐานะที่ดีขึ้นหรือเจริญ ขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงในทางชีววิทยาจากสิ่งที่ย่ำๆ ไปสู่สิ่งที่ยิ่งยากซับซ้อนมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงนี้จะต้องเปลี่ยน ในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป และต้องใช้เวลาานาน (<http://th.wikipedia.org/wiki/> ค้นเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2552) และอาจขยายความต่อไปได้ว่าเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่าง ให้ดีขึ้น แต่ยังคงมีบางส่วนที่เหมือนเดิม

โดยทั่วไป แนวคิดวิวัฒนาการ ถือว่ามีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการศึกษาด้านชีววิทยา (Biology) แต่ก็สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิทยาศาสตร์ รวมถึงสังคมศาสตร์สาขาอื่นที่ต้องการศึกษาวิวัฒนาการในเชิงประวัติศาสตร์ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน คือ การศึกษาทฤษฎีมาร์กซิสต์ที่เกี่ยวกับวัตถุนิยมเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Materialism) แนวคิดนี้มีบทบาทอย่างยิ่งในยุคแสวงหาความรู้แจ้ง (Enlightenment Era) ที่ต้องการสร้างประวัติศาสตร์สากล ซึ่งต้องอาศัยทฤษฎีวิวัฒนาการมาอธิบาย หรือแม้กระทั่งการศึกษาในมิติของวัฒนธรรม ก็มีความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาทฤษฎีวิวัฒนาการด้วยเช่นกัน จนมีคำกล่าวว่า “วัฒนธรรมของมนุษย์ คือ ผลของวิวัฒนาการ

ทางชีววิทยา” (Friedl, 1981 : 114) ดังนั้น การทำความเข้าใจถึงที่มาของทฤษฎีนี้ ย่อมช่วยให้ผู้ศึกษามองเห็นภาพทางวัฒนธรรมอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

บุคคลที่นับว่าเป็น ผู้บุกเบิกการศึกษาด้านวิวัฒนาการนี้ คือ Charles Darwin (1809 - 1882) นักธรรมชาติวิทยาชาวอังกฤษ เขาเป็นคนแรกที่ปูพื้นฐานทฤษฎีว่าด้วยวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต โดยมีผลงานตีพิมพ์ชิ้นสำคัญ ในปี ค.ศ. 1859 คือ The Origin of Species หรือ “ต้นกำเนิดของสิ่งมีชีวิต” จากผลงานชิ้นนี้เองที่ได้สร้างความสนใจแก่บรรดานักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการ จากแขนงต่างๆ ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นอย่างมาก

The Origin of Species นับเป็นผลงานที่ยิ่งใหญ่ของ Darwin ซึ่งใช้เวลาร่วม 5 ปีในการเดินทางไปพร้อมกับเรือบีเกิล (H.M.S. Beagle) ที่มุ่งหน้าสู่เกาะแก่งและภูมิภาคอเมริกาใต้ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1831 เขาได้ทำการเก็บตัวอย่างและศึกษาสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติ จากสถานที่ต่างๆ ที่ไปเยือน ภายหลังการเดินทางที่ยาวนาน เขากลับมาที่อังกฤษและได้ร่วมกับ Alfred Wallace (1823 - 1913) ศึกษาและค้นพบกลไกพื้นฐานของวิวัฒนาการ (Basic Mechanism of Evolution) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของสิ่งมีชีวิต นั่นคือ หลักการเลือกสรรของธรรมชาติ (Natural Selection) และความอยู่รอดของผู้ที่เหมาะสมที่สุด (Survival of the Fittest) (Ember and Ember, 1993 : 15; Scupin and Decorse, 2004 : 54; McGee and Warms, 2004 : 14)

Darwin และ Wallace พบว่า กลไกพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต 2 ประการดังกล่าว เชื่อมโยงกับวิวัฒนาการ กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงทางชีวภาพ จะเกิดจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของสิ่งมีชีวิต เมื่อสภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ สิ่งมีชีวิตก็จะปรับตัวตามสภาพแวดล้อมนั้นเพื่อการอยู่รอดของตน ดังนั้น สิ่งมีชีวิตทั้งหลายจะวิวัฒนาการจากการมีอินทรีย์หรือรูปร่างแบบง่าย ๆ (Simple Organic) ไปสู่อินทรีย์ที่มีโครงสร้างที่ซับซ้อนขึ้น (Complex Organic) และเพื่อให้อัตราการอยู่รอดมีสูงมากยิ่งขึ้น สิ่งมีชีวิตจะทำการถ่ายทอดอุปนิสัย (Traits) ของตนสู่รุ่นต่อไปผ่านกระบวนการสืบทอดเผ่าพันธุ์ (Process of Inheritance) (Friedl, 1981 : 116)

เมื่อพิจารณาถึงจุด กำเนิดของวัฒนธรรม (The Origins of Culture) อาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมมีจุดเริ่มพร้อมกับมนุษย์ โดยนักวิทยาศาสตร์ได้ประมาณการไว้ว่าโลกได้ถือกำเนิดเมื่อ 5 – 6 พันล้านปีก่อน หรือยุคดึกดำบรรพ์ (Precambrian) ต่อมาในยุค Paleozoic เริ่มมีสิ่งมีชีวิตในราว 3 – 4 พันล้านปีก่อน และวิวัฒนาการมาเป็นปลาและสัตว์เลื้อยคลาน ในราว 300 – 500 ล้านปีก่อน ในยุคต่อมา คือ ยุค Mesozoic อันเป็นยุคแห่งไดโนเสาร์ (Age of Dinosaurs) ได้เริ่มมีไดโนเสาร์และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม (Mammals) โดยอยู่ในช่วง 110 – 225 ล้านปีก่อน ก่อนจะเข้าสู่ยุค Cenozoic ที่เริ่มในราว 70 ล้านปีก่อน ภายหลังสิ้นสุดยุคไดโนเสาร์ โดยมีวิวัฒนาการย่อยแบ่งเป็นยุค (Epoch) ตามลำดับ คือ Paleocene (60 – 70 ล้านปีก่อน เริ่มมีนกและสัตว์), Eocene (50 – 60 ล้านปีก่อน เริ่มมีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมประเภทลิง-คน (Primate)), Oligocene (30 ล้านปีก่อน เริ่มมีวิวัฒนาการ), Miocene (25 ล้านปีก่อน เป็นยุควานรหางสั้น หรือ Apes), Pliocene (3 – 12 ล้านปีก่อน เป็นยุคสัตว์

นักล่า (Hunting Primates)) และยุค Pleistocene (10,000 – 3 ล้านปีก่อน มนุษย์ถือกำเนิดขึ้นในโลก และเริ่มสร้างวัฒนธรรม) (Friedl, 1981 : 117)

กล่าวได้ว่า ทฤษฎีของ Darwin ช่วยให้เราสามารถทำความเข้าใจว่าทำไมตัวตนของเราจึงมีหน้าตาเช่นนี้ รวมไปถึงทำให้รู้ว่าทำไมวัฒนธรรมจึงมีความเจริญงอกงามและเสื่อมถอยได้ ดังที่เห็นในปัจจุบัน ทั้งนี้ ก็เพื่อเป็นการรักษาเผ่าพันธุ์ของตนให้อยู่รอดสืบไป โดยอาศัยกระบวนการในการปรับตัว ผ่านการถ่ายทอดอุปนิสัยและวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น หรือที่เรียกว่า กระบวนการสืบทอดเผ่าพันธุ์ (Process of Inheritance)

ในหัวข้อต่อไปผู้เขียนขอแนะนำเสนอเกี่ยวกับแนวคิดพื้นฐานที่ใช้ในการศึกษาวัฒนธรรม นั่นคือ ทฤษฎีวิวัฒนาการทางวัฒนธรรม (Cultural Evolution Theory)

ทฤษฎีวิวัฒนาการทางวัฒนธรรม (Cultural Evolution Theory)

จากหัวข้อที่ผ่านมา แม้ว่าจะมีความเชื่อว่ายุครุ่งเรืองของทฤษฎีวิวัฒนาการอยู่ในช่วงทศวรรษที่ 1860 - 1890 หลังการตีพิมพ์หนังสือ เรื่อง Origin of Species ของ Darwin ในปี ค.ศ.1859 (Scupin and Decorse, 2004 : 53) อย่างไรก็ตาม ในทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรมกลับมิได้นำแนวคิดเชิงชีววิทยาของ Darwin มาใช้ แต่นักทฤษฎีสายวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมกลับให้น้ำหนักไปสนใจการทำงานภาคสนามใน เชิงโบราณคดี และประวัติศาสตร์สากลที่แตกแขนงมาจากความคิดแบบ Darwin โดยทฤษฎีวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมนี้ ถูกนำมาใช้ในการอธิบายเกี่ยวกับความต่อเนื่องของประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ นักประวัติศาสตร์ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 มักให้ความสนใจกับประวัติศาสตร์สมัยใหม่ของตะวันตก (Modern Historical of Western) ส่วนนักคิดวิวัฒนาการในคริสต์ศตวรรษที่ 19 สนใจประวัติศาสตร์ของคนที่อยู่นอกยุโรป หรือเป็นผู้ที่อาศัยในยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่ไม่มีตัวหนังสือ ความแตกต่างดังกล่าวนี้เกิดจากการศึกษาภาคสนามเกี่ยวกับคนพื้นเมือง และการค้นพบหลักฐานโบราณคดีที่แสดงว่ามีมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ เมื่อนำความรู้ทางมานุษยวิทยาและโบราณคดีมารวมกัน ทำให้นักมานุษยวิทยาในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้สร้างทฤษฎีวิวัฒนาการทางวัฒนธรรม ตามที่พบเห็นจากหลักฐานก่อนประวัติศาสตร์ซึ่งเหมือนกับอุปกรณ์ที่ชนพื้นเมืองในปัจจุบันใช้อยู่ ทฤษฎีนี้ทำให้การศึกษาทางมานุษยวิทยาที่อาศัยหลักฐานโบราณคดีกลายเป็นวิธีศึกษาเชิงเปรียบเทียบ ล่วงสู่ช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 นักมานุษยวิทยาหลายคนได้วิจารณ์วิธีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบว่าเป็นการศึกษา แบบเดาสุ่ม และทำให้ทฤษฎีวิวัฒนาการค่อยเสื่อมลงในแวดวงมานุษยวิทยา กระทั่งในช่วงปลายทศวรรษ 1940 นักมานุษยวิทยากลุ่มหนึ่งก็รื้อฟื้นทฤษฎีวิวัฒนาการขึ้นมาใหม่

หนึ่งในนักทฤษฎีคนสำคัญในสายทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรม คือ Edward B. Tylor (1832 - 1917) นักคิดชาวอังกฤษ และได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาแห่งมานุษยวิทยา โดยเขาใช้เวลาหลายปีไปกับการเดินทางท่องเที่ยวไปในดินแดนอเมริกา คิวบา และเม็กซิโก เพื่อการศึกษาชุดค้น ทาง

โบราณคดี และในปี ค.ศ. 1861 เขาได้ตีพิมพ์หนังสือเล่มแรกของเขา ในชื่อ Anahuac ซึ่งกลั่นมาจากประสบการณ์ในขณะใช้ชีวิตในเม็กซิโก และในอีกสี่ปีต่อมาเขามีผลงาน เรื่อง Researches in the Early History of Mankind อันมีกลิ่นอายของการศึกษาเชิงวิวัฒนาการอย่างชัดเจน ในหนังสือดังกล่าว Tylor ชี้ให้เห็นว่าในยุคดั้งเดิม (Primitive) นั้น มนุษย์จัดอยู่ในประเภทคนป่าเถื่อน (Savage) และเมื่อเวลาผ่านไปมนุษย์จะมีวิวัฒนาการผ่านกระบวนการทางสังคมจนกลายเป็น สังคมรุ่งเรือง (Civilized Societies) (Friedl, 1981 : 44)

หลังจากนั้น Tylor ได้เขียนหนังสือ เรื่อง Primitive Culture ในปี ค.ศ. 1871 เพื่อตอบคำถามถึงวิวัฒนาการของมนุษย์จากสังคมป่าเถื่อนมาเป็นสังคมรุ่งเรือง มีขั้นตอนอย่างไร และให้คำนิยามของวัฒนธรรมว่า หมายถึง ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ประเพณี ศีลธรรม พฤติกรรมและความสามารถต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ในการดำรงอยู่เป็นสมาชิกในสังคม เป็นที่ทราบกันว่าความสนใจของ Tylor เป็นเรื่องวิวัฒนาการของสถาบันและความเชื่อทางศาสนา และเวทมนต์ โดยเขาได้โต้แย้งความเชื่ออันงมงายในพระเจ้า โดยอธิบายวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมด้วยระบบเหตุผล

นักวิทยาศาสตร์ทางสังคมใน ศตวรรษที่ 19 ที่ได้นำแนวคิดของ Darwin มาใช้ในการศึกษาวิวัฒนาการทางวัฒนธรรม ที่สำคัญอีกคนหนึ่งคือ Lewis Henry Morgan (1818 - 1881) นักมานุษยวิทยาอเมริกัน ซึ่งใช้เวลายาวนานในการศึกษาชนเผ่าอินเดียนแดงในอเมริกา โดยนำเอาหลักวิทยาศาสตร์ธรรมชาติของ Darwin มาปรับใช้อธิบายวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของสังคมอินเดียนเผ่า Iroquois ซึ่งจากการศึกษาของเขาได้พบว่าการแต่งงานเป็นกลุ่ม (Group Marriage) ของชนเผ่า Iroquois นั้นเป็นเรื่องของความอยู่รอด ทั้งนี้หมายความว่าสังคมมนุษย์ปัจจุบันรวมทั้งสังคม Iroquois ได้ผ่านภาวะการแต่งงานเป็นกลุ่มมาแล้ว (Friedl, 1981 : 45)

Morgan พุ่มเทความสนใจไปสู่ระบบเครือญาติและระบบการจัดระเบียบสังคมของอินเดียนแดง เผ่า Iroquois ซึ่งทำให้เขาเขียนหนังสือเล่มแรก เรื่อง League of the Ho-de-no-sau-nee ในปี ค.ศ.1851 หลังจากนั้น Morgan ได้ขยายการศึกษาโดยการเดินทางไปที่อเมริกาและแคนาดา ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเหล่านี้กลายเป็นหนังสือ เรื่อง System of Consanguinity and Affinity of the Human Family ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1871 และ Ancient Society ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ.1877 ตามลำดับ (Friedl, 1981 : 45)

ในหนังสือเรื่อง Ancient Society Morgan ได้ใช้ทฤษฎีวิวัฒนาการทางวัฒนธรรม โดยอธิบายลำดับพัฒนาการทางสังคมมนุษย์ (Progress of Human Society) ตั้งแต่ระดับคนป่า (Savagery) ระดับสังคมเพาะปลูก (Barbarism) และสังคมอารยะ (Civilization) หรือพัฒนาการทางสังคม 3 ขั้น คือ ขั้นแรกคือสังคมเก็บของป่าล่าสัตว์ ขั้นที่สอง สังคมเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์ และขั้นที่สาม สังคมแบบรัฐ ในแต่ละลำดับขั้นจะถูกแบ่งเป็นชั้น 3 ชั้น คือ ชั้นต้น ชั้นกลาง และชั้นสูง ในส่วนของระบบเครือญาติ Morgan เชื่อว่าระบบเครือญาติมีสองระบบ คือ ระบบจัดกลุ่ม และระบบ ชี

เฉพาะ โดยเครือญาติแบบจัดกลุ่มจะเกิดขึ้นในสังคมของชนเผ่าหรือสังคมเกษตรกรรม ต่อมาระบบเครือญาติจะค่อยๆ พัฒนาเป็นแบบซึ่งเฉพาะซึ่งจะเกิดขึ้นในสังคมที่มีความเจริญ ความคิดที่สำคัญของ Morgan คือ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากยุคก่อนประวัติศาสตร์ไปสู่ยุค อารยะ โดยที่ Morgan ใช้วิธีการแยกแยะจากระบบการเขียน การเกิดขึ้นของเมือง สถาปัตยกรรม และการมีรัฐ Morgan อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นเนื่องจากความต้องการปลูกพืชและเลี้ยง สัตว์ซึ่งต้องใช้ที่ดินมากขึ้น การเกิดขึ้นของทรัพย์สินส่วนตัวทำให้คนบางคนมีสิทธิพิเศษ มีการสืบทอดมรดกทางฝ่ายชาย การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้เกิดระบบชนชั้นตามมา และชนชั้นสูงจะมีสิทธิเข้าถึงทรัพยากรได้มากกว่า เขาเชื่อว่าวัฒนธรรมชนเผ่าในปัจจุบันเป็นร่องรอยของสังคมในสมัยก่อนประวัติศาสตร์

ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม Cultural ecology

พัฒนาการของแนวความคิด ทางมานุษยวิทยาในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ไม่ว่าจะ เป็นแนวความคิดแบบประวัติศาสตร์เฉพาะกรณีของโบแอส หรือแนวความคิดแบบหน้าที่นิยมของแรดคลิฟฟ์-บราวน์ และมาลินอสกินั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการต่อต้านข้อสรุปของนักทฤษฎีวิวัฒนาการในคริสต์ศตวรรษ ที่ 19 ซึ่งส่งผลให้ทฤษฎีวิวัฒนาการเสื่อมความนิยมลงไปเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม หลังจากปี ค.ศ. 1940 เป็นต้นมา ได้มีนักมานุษยวิทยาอเมริกันกลุ่มหนึ่งหันกลับมาสนใจทฤษฎีวิวัฒนาการ และพยายามนำเอาทฤษฎีวิวัฒนาการมาประยุกต์ใช้เพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงทาง สังคมวัฒนธรรม

นิเวศวิทยา วัฒนธรรม (cultural ecology) เป็นแนวคิดทางมานุษยวิทยาแนวหนึ่งที่สนใจศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม โดยเน้นถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมว่าเป็นตัวกำหนดกระบวนการวิวัฒนาการทาง สังคมวัฒนธรรม จูเลียน สจ๊วต (Julian Steward) นักมานุษยวิทยาอเมริกัน ได้อธิบายแนวความคิดแบบนิเวศวิทยาวัฒนธรรมว่า เป็นการศึกษากระบวนการปรับตัวของสังคมภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการศึกษาวิวัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการปรับตัว (adaptation) ของสังคม แนวความคิดนี้มองสังคมในลักษณะเป็นพลวัตหรือเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงเป็นผลมาจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม โดยมีพื้นฐานสำคัญคือ เทคโนโลยีการผลิต โครงสร้างสังคม และลักษณะของสภาพแวดล้อมธรรมชาติ เป็นเงื่อนไข

หลักกำหนดกระบวนการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวของสังคมวัฒนธรรม

สจ๊วต มอง "วัฒนธรรม" ว่าเป็นเครื่องมือช่วยใ้มนุษย์ ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ประเด็นสำคัญสำหรับการศึกษามานุษยวิทยาจึงมีอยู่ว่า วัฒนธรรมมีการปรับตัวอย่างไรให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และมนุษย์มีวิธีการอย่างไรในการใช้เทคโนโลยีและระบบเศรษฐกิจในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมนอกจากความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญอีก

ส่วนหนึ่งในการอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ ตัวอย่างเช่น ในสังคมดั้งเดิม (primitive societies) มนุษย์มีวิธีการผลิตแบบล่าสัตว์และเก็บหาอาหาร โดยปกติแล้วผู้หญิงจะเป็นผู้เก็บหาอาหารและผู้ชายเป็นผู้ออกล่าสัตว์ การแบ่งแยกงานในลักษณะเช่นนี้มีได้เป็นเพราะผู้ชายมีร่างกายแข็งแรงกว่า แต่เป็นเพราะผู้หญิงต้องใช้เวลาดูแลลูก ในขณะที่ผู้ชายสามารถเดินทางไกลและจากบ้านไปได้เป็นระยะเวลานาน

ตาม ทักษะของสัตว์ มนุษย์เป็นสัตว์มีเหตุผล และวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมวางอยู่บนรากฐานของเหตุผล แต่เป็นเพราะว่าสภาพการณ์และสภาวะแวดล้อมมีความแตกต่างกันออกไป วัฒนธรรมสองวัฒนธรรมจึงมีพื้นฐานของการปรับตัว การแก้ปัญหาและมีวิวัฒนาการแตกต่างกัน เช่น วัฒนธรรมของกลุ่มที่ตั้งรกรากอยู่ใกล้ทะเล ย่อมมีการประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือยังชีพประเภท เบ็ด แห อวน ฉมวก เรือ และมีการพัฒนาสั่งสมความรู้เกี่ยวกับการเดินทะเลและการจับปลา ในขณะที่เดียวกัน ชนกลุ่มอื่นที่ตั้งรกรากอยู่ในเขตป่าดงดิบ อาจมีการประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือเพื่อใช้ในการยังชีพแตกต่างกันออกไป เช่น หอก ธนู เพื่อใช้ในการล่าสัตว์และหาอาหาร กลุ่มชนทั้งสองกลุ่มนี้ย่อมต้องมีวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน

สจ๊วต ปฏิเสธแนวความคิดแบบวิวัฒนาการเส้นตรงของนักทฤษฎีวิวัฒนาการรุ่นเก่า ซึ่งเสนอว่าวัฒนธรรมของทุกเผ่าพันธุ์จะมีวิวัฒนาการเป็นเส้นตรงผ่านขั้นตอน ต่างๆ เหมือนกันหมด สจ๊วตแย้งว่าวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมอาจเกิดขึ้นได้หลายสาย (multilinear evolution) และแต่ละแนวย่อมมีความแตกต่างกัน ความแตกต่างนี้เกิดจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เทคโนโลยีและโครงสร้างสังคมเป็นหลัก อาจกล่าวได้ว่าแนวความคิดแบบวิวัฒนาการหลายสายนี้เป็นแนวความคิดใหม่ซึ่งพัฒนามาจากทฤษฎีวิวัฒนาการรุ่นเก่า

แนวความคิดนี้เน้นความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับสภาพแวดล้อมว่ามีความแนบแน่น ใกล้ชิดและส่งผลกระทบซึ่งกันและกันอย่างแยกไม่ออก ในยุคสมัยที่พัฒนาการด้านเทคโนโลยียังอยู่ในระดับต่ำ มนุษย์จำต้องปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และทำให้สภาพแวดล้อมมีศักยภาพในการเปลี่ยนหรือดัดแปลงสภาพแวดล้อมได้มากขึ้น อิทธิพลของสภาพแวดล้อมก็เริ่มลดถอยลง หากแต่รูปแบบและลักษณะทางวัฒนธรรม ประสบการณ์และความเคยชินในอดีต ตลอดจนวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่างจะยังคงอยู่ และได้รับการสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่ง ไปสู่อีกคนหนึ่ง

กล่าวโดยสรุปแล้ว นิเวศวิทยาวัฒนธรรมตามทักษะของสจ๊วต เป็นความพยายามศึกษาวิเคราะห์ถึง

- (1) ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกับเทคโนโลยีทางการผลิต ซึ่งเป็นตัวกำหนดสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม
- (2) ความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีกับพฤติกรรมของมนุษย์ และ

(3) ผลในการอธิบายต้นกำเนิดของลักษณะทางวัฒนธรรม (cultural traits) ของกลุ่มชนต่างๆ เช่น เปรู เม็กซิโก เมโสโปเตเมีย อียิปต์ และจีน เป็นต้น ผลงานของสจ๊วตมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้นักมานุษยวิทยาหันมาสนใจศึกษาถึง ความสำคัญของสภาพแวดล้อมและอิทธิพลของ

สภาพแวดล้อมต่อพัฒนาการทางวัฒนธรรม

เล สตี ไวต์ (Leslie White) เป็นนักมานุษยวิทยาอเมริกันอีกคนหนึ่งซึ่งสนใจศึกษาอิทธิพลของสภาพแวดล้อม ต่อการปรับตัวทางวัฒนธรรม ไวต์ได้ศึกษาตรวจสอบผลงานของนักวิวัฒนาการรุ่นเก่า เช่น มอร์ แกน อย่างละเอียด และพบว่า ทฤษฎีวิวัฒนาการมีหลักเกณฑ์ในการตีความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่ น่าสนใจอยู่หลายประการ และไวต์เองก็ได้เสนอแนวความคิดแบบวิวัฒนาการสมัยใหม่ ซึ่งต่อมาได้รับการขนานนามแนวความคิดแบบ "วิวัฒนาการสากล" (universal evolution) ไวต์มีความเห็นคล้ายคลึงกับแรดคลิฟฟ์- บราวน์ และมาลินอสกีในประเด็นที่ว่ามานุษยวิทยาควรเป็นวิทยาศาสตร์ และไวต์ก็ได้พยายามค้นหากฎเกณฑ์หรือทฤษฎีสากล เพื่อใช้อธิบายวิวัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่างๆ ทั่วโลก

ความหมายของ "วัฒนธรรม" ตามทัศนะของไวต์ มีความคล้ายคลึงกับมโนทัศน์เรื่ององค์อภินิหารีย์ (superorganic) ของโครเบอร์ นั่นคือการมองว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งมีชีวิตและมีชีวิตแยกออกจากตัวมนุษย์อย่าง เด็ดขาด วัฒนธรรมมีกฎเกณฑ์และการทำงานในตัวเอง ซึ่งแนวความคิดนี้ได้รับการขนานนามว่า "วัฒนธรรมวิทยา" (culturology)

ไวต์เสนอว่า วัฒนธรรมมีองค์ประกอบอยู่ 3 ประการด้วยกัน คือ

- (1) ระบบเทคโนโลยี ซึ่งรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์คิดค้นขึ้น
- (2) ระบบสังคม ซึ่งเป็นการรวมตัวกันขององค์กรทางสังคม (social organization) และพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์
- (3) ระบบความคิด (ideology) ซึ่งรวมถึงความรู้ ความเชื่อ ทัศนคติและค่านิยมต่างๆ ระบบเทคโนโลยีเป็นโครงสร้างส่วนล่าง (infrastructure) หรือพื้นฐานสำคัญของวัฒนธรรม เพราะชีวิตมนุษย์จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยระบบนี้ในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ส่วนองค์กรสังคมและระบบความคิดเป็นโครงสร้างส่วนบน (superstructure) ของวัฒนธรรม

ทฤษฎีวิวัฒนาการเมือง (Urban Culturalist Theory)

เซอร์เบิร์ต แกนส์ (Herbert Gans) ไม่ได้ศึกษาเมืองโดยจำแนกประเภทตามวิวัฒนาการทางชนชั้นของผู้ที่อาศัยอยู่ในเมือง แต่แกนส์กล่าวถึงวิถีทางการดำเนินชีวิต (lifestyle) ที่ก่อตัวขึ้นโดยความเป็นเมือง แกนส์ได้รับอิทธิพลจาก โรเบิร์ต ปาร์ก และ เออร์เนส เบอร์กส์ สำนักชิคาโก แกนส์เน้นศึกษาชีวิตในเมืองที่เกิดขึ้นในกลุ่มเล็กๆ ได้แก่ ครอบครัว เพื่อน และเพื่อนบ้าน ซึ่งกลุ่มเล็กๆ นี้ อยู่ในถิ่นของชาวต่างประเทศภายในเมืองใหญ่ อย่างเช่น ลิตเติลอิตาลีหรือไชน่าทาวน์ แกนส์ยืนยันว่าปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมเมือง ไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อกลุ่มหรือปัจเจกชน เพียง แต่เป็นผลพลเล็กน้อยต่อการดำรงอยู่ของกลุ่มเล็กๆ ในเมือง (เช่น ลิตเติลอิตาลี) ทฤษฎีพื้นที่ของแกนส์ต่อต้านการมองเมืองในด้านมีคแบบติดลบต่อกลุ่มเล็กๆ (Turley, Allan 2005: 10-11)

โฮเวิร์ด เบคเคอร์ (Howard Becker) ได้พัฒนาแนวคิดสำนักชิคาโกและแกนส์ ที่เสนอความซับซ้อนของชุมชนเมืองตามธรรมชาติในความหมายของ “สังคมโลก” (social world) กล่าวคือ ประสบการณ์โดยรวมและความสัมพันธ์ของถิ่นชาวต่างประเทศภายในเมืองใหญ่ เพื่อนบ้าน หรือสภาพแวดล้อมการทำงาน ที่ทำให้ชาวเมืองใช้ชีวิตแตกต่างกันในสังคมโลก ผู้การเคลื่อนไหวที่กลมกลืนกับเพื่อนบ้านทางสังคมโลก ถึงการทำงานในสังคมโลก และความเป็นครอบครัวในสังคมโลก อันนำไปสู่ผลผลิตทางวัฒนธรรม ยกตัวอย่างเช่น การพัฒนาเพลง คลาสสิกในทุกๆ เมืองในสหรัฐอเมริกา เมืองที่ปกครองตนเองโดยกลุ่มผู้ดีชั้นสูงเป็นผู้จัดการกองทุนภาษี (ท้องถิ่น รัฐ หรือ สันนิบาต) เพื่อใช้จ่ายค่าอำนวยความสะดวก นักดนตรี และวงออเคสตราเพื่อแสดงดนตรีคลาสสิก ผู้ชม ทีมงาน และนักดนตรี เป็นผู้สร้างสรรค์สังคมโลกเพื่อผลิต วัฒนธรรมใหม่ รวมถึงสถาบันต่างๆ (วงซิมโฟนีหรือคณะโอเปร่า) ผู้เชี่ยวชาญภาษาในการสื่อสาร (บทละครเรื่องมาตามบัตเตอร์ฟลาย) เป็นบรรทัดฐานที่นำไปสู่สังคมโลก (การสวมใส่ชุดทักซิโด้ในการแสดง) สถาบันเหล่านี้ได้สร้างวัฒนธรรมเมือง (Turley, Allan 2005: 11)

หากย้อนกลับไปมอง “เมือง” ในทางรัฐศาสตร์ จอห์น มอลเลนคอมป์ (John Mollenkopf) ผู้เชี่ยวชาญวัฒนธรรมเมือง เชื่อว่านโยบายสนับสนุนการปกครองตนเองและโครงการจัดหาทุนต่างๆ เป็นพื้นฐานการเปลี่ยนแปลงของเมือง การออกแบบเมืองและการทำงานของเมืองเป็นการจัดการการปกครองตนเองทางวัฒนธรรม ที่เหมาะสม รัฐบาลของสหพันธรัฐ กระทรวงที่อยู่อาศัยและการพัฒนาเมือง ได้เปลี่ยนเมืองโดยการออกแบบและโครงสร้างเมื่อ 50 ปีก่อน การเปลี่ยนเมืองใหม่ได้รับอนุมัติจากผู้นำเมืองในปี ค .ศ. 1950 นโยบายการบริหารกิจการภายในประเทศของประธานาธิบดีรูสเวลท์ ครอบคลุมถึงโครงการ ที่อยู่อาศัยจำนวนมาก จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นการเริ่มต้นของกรุงวอชิงตันจากอิทธิพลความเป็นเมือง รัฐบาลเป็นผู้สร้าง โครงการที่อยู่อาศัยเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1940 และออกแบบเพื่อผู้ไร้ที่อยู่อาศัยในปี ค .ศ. 1950 หลังยุคเศรษฐกิจตกต่ำ ในปี ค.ศ. 1960 ใช้เงินกองทุนเพื่อพัฒนาเมืองและที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยใน อเมริกา ทำให้เมืองใหญ่ก่อตัวเป็นรูปเป็นร่างขึ้น มีย่านธุรกิจหลักและตึกอาคารที่อยู่อาศัยขนาดใหญ่ ที่น่าเศร้า คือ ในปี

ค.ศ. 1960-1970 นักพัฒนาที่ดินผู้ร่ำรวยเข้ามาฟื้นฟูทรัพย์สินในย่านธุรกิจหลัก ทำกำไรจากการซื้อขายเปลี่ยนมืออาคารที่เก็บค่าเช่าเพียงเพื่อเป็นค่าภาษี ที่ดิน ในขณะที่การก่อสร้างต่ำกว่ามาตรฐานและความหละหลวมในการกำหนดเวลาสำหรับที่อยู่อาศัยเพื่อคนจนในระยะยาว ทำให้จำนวนยูนิตที่พักอาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยลดลง

เอลิชา แอนเดอร์สัน (Elijah Anderson)[3] ได้ใช้วิธีการศึกษาทางมานุษยวิทยา อธิบายชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในเรื่องโครงสร้างและปัญหาทางประวัติ ศาสตร์ ระหว่างพื้นที่แออัดที่คนกลุ่มน้อยในเมืองอาศัยอยู่กับชานเมือง แอนเดอร์สันอธิบายถึงชีวิตและโครงสร้างครอบครัว “สิทธิ” (decent) และ “ถนน” (street) สิทธิของครอบครัวชนชั้นกลางมีคุณค่าทางโครงสร้าง วัฒนธรรมของสังคม และวัฒนธรรมครอบครัวข้างถนนกลับถูกปล่อยปละละเลย คุณค่าทางชนชั้นเป็นข้อเท็จจริงของชีวิตภายในเมืองที่ต้องยอมรับในระยะเวลา อันสั้น

“การดูแลเอาใจใส่” กับ “การแบ่งแยก” วัฒนธรรมข้างถนน เป็นข้อถกเถียงของวัฒนธรรมอเมริกัน ที่ทำให้วัฒนธรรมอยู่ในภาวะชะงักงัน (dysfunction culture) วัฒนธรรมข้างถนนเป็นปฏิกิริยาต่อความยากจนมากกว่าเป็นการสร้างความยากจน ปฏิกิริยาต่อความยากจนภายในเมืองได้สร้างวัฒนธรรม ฮิป-ฮอป หรือวัฒนธรรมเพลงเร็ป ซึ่งเป็นผลผลิตของวัฒนธรรมข้างถนน รวมถึงบรรทัดฐานทางการใช้ภาษา (การใช้คำที่ไม่ถูกต้องตามไวยากรณ์ เช่น “dissin”) โครงสร้างมาตรฐาน (ความรุนแรงและการใช้ปืนเพื่อแก้ปัญหา) และแฟชั่น (ผ้าพันคอตามสีของแก๊งค์ต่างๆ และการทิ้งรถยนต์ราคาถูกไว้เป็นสัญลักษณ์ตามถนน) วัฒนธรรม เมือง พลเมือง ธุรกิจ องค์กรท่าทาง สังคม องค์กรต่างๆ และการผลิตผลงานศิลปะ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกันดังกล่าวข้างต้น สิ่งเหล่านี้เป็นเสมือนรหัสของวัฒนธรรมเมืองใหญ่ที่ต้องการการถอดรหัส เพื่อทำความเข้าใจความหมายของวัฒนธรรมเมือง

ทฤษฎีนิเวศวิทยาเมือง (Urban Ecology Theory)

ทฤษฎีนิเวศวิทยาเมือง เป็นแนวทางการวิเคราะห์เมืองแบบใหม่ของสำนักชิคาโก (Chicago School) ที่แตกต่างไปจากนักสังคมวิทยาชาวยุโรปอย่างมาร์กซและเวเบอร์ เริ่มต้นจากปี ค.ศ. 1920 ที่มหาวิทยาลัยชิคาโก โรเบิร์ต ปาร์ก (Robert Park) และ เออร์เนส เบอร์เกส (Ernest Burgess) ได้ศึกษาผลกระทบที่มี ต่อการใช้ชีวิตของประชาชนจำนวนมากในเมือง ก่อนหน้านี้นี้ปรากฏการณ์คนกลุ่มน้อยเป็นที่สนใจในวิชาสังคมศาสตร์อเมริกา เนื่องจากประชากรสหรัฐอเมริกา 80 เปอร์เซ็นต์ และประชากรส่วนใหญ่ของโลกอาศัยอยู่นอกเมือง ซึ่งเป็นนัยสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงวัฒนธรรม หรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ โดยเริ่มจากการศึกษารูปแบบสังคมในเมืองที่เกิดจากผู้ที่อยู่อาศัย กล่าวคือ รูปแบบวัฒนธรรมเมืองที่นักนิเวศวิทยาเมืองค้นพบ เป็นการปฏิบัติต่อๆ กันมาเป็นประจำตามความเคยชินของชาวบ้านธรรมดาๆ ทั้งกรรมกรผู้ใช้แรงงาน (blue-collar) และพนักงานสำนักงาน (white-collar)

การศึกษาปรากฏการณ์วัฒนธรรมเมืองแบบดั้งเดิม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสังเกต โดยยึดตามมุมมองนสังเกตคนทำงานที่ผ่านไปมาจากปกเสื้อ (ปกน้ำเงิน-ปกขาว) ป้ายชื่อ (ส่วนใหญ่ทำด้วยมือ) ระบายอาชีพ คือ ถ้าใส่เสื้อเชิ้ตสีขาว ปกเสื้อสีขาว ผูกเนคไท แสดงว่าเป็นระดับบริหาร ทำงานในอาคารสำนักงาน นั่นคือ การศึกษาปรากฏการณ์วัฒนธรรมเมืองของนักสังคมศาสตร์ ที่พบว่า เสื้อผ้าแสดงความเป็นเอกภาพของการจ้างงานในสภาพแวดล้อมเมือง เนื่องจากเสื้อผ้าแสดงถึงอาชีพ แม้ไม่ได้แบ่งแยกคนทำงานกับผู้จัดการ นอกจากนี้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างผู้คนในเมืองเป็นมุมมองในเรื่อง ของแฟชั่น ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้คาดได้ว่า ผู้คนเหล่านั้นเป็นคนทำงานในย่านศูนย์กลางทางธุรกิจ ทำงานตามบ้าน ทำงานเกี่ยวกับการขนส่ง เป็นต้น

อามอส ฮาว์เลย์ (Amos Hawley) ได้ขยายแนวทางการศึกษานิเวศวิทยาเมือง โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาเปรียบเทียบจำนวนการออกเอกสารสิทธิในเมืองกับเขตชนบท เพื่อหาความหนาแน่นและผลลัพธ์ของปฏิริยาทางสังคมที่เพิ่มขึ้น ฮาว์เลย์พบข้อเท็จจริงทางวัฒนธรรมในเชิงลบของเมือง (Turley, Allan 2005: 8)

วอลเตอร์ ฟายเออร์ (Walter Firey) ได้พัฒนาทฤษฎีนิเวศวิทยาเมืองในขณะที่ศึกษาที่ฮาร์วาร์ด เขาศึกษาชุมชนชาวอิตาเลียนที่อยู่ตอนเหนือสุดของบอสตัน ซึ่งสำนักชิคาโกหมายเหตุไว้ว่า กลุ่มผู้อพยพที่เข้ามาอยู่ในเมืองระหว่างปี ค .ศ. 1880-1920 เป็นผู้อพยพชาวอิตาเลียนและชาวอิตาลี ชาวอิตาเลียนพักอาศัยย่านถนนแล ะอยู่ในถิ่นวัฒนธรรมที่มีชีวิตชีวา ใกล้เคียงร้านอาหาร มีร้านค้าสำหรับสมาชิกชาวอิตาเลียนที่อพยพมาจากชนเมือง ชุมชนชาวอิตาเลียนอาจสูญเสียวัฒนธรรมดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาจากการย้ายถิ่นฐานมาจากชนเมือง และการผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมแบบอังกฤษ (Anglo culture) แต่เพื่อนบ้าน ก็ยอมรับตัวตนที่แสดงออกมาของชุมชนชาวอิตาเลียน พวกเขาซื้อ อพาร์ตเมนต์ในบอสตันตอนบน เพื่ออาศัยอยู่กับครอบครัวแทนการซื้อบ้านในชนเมือง ชุมชนชาติพันธุ์เช่นนี้ได้นิยามรูปแบบการดำรงชีวิตที่ประสบความสำเร็จที่สามารถทำนายความต้องการในการใช้ชีวิตในชนเมืองหรือการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมตอนเหนือในที่สุด การดำรงวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของพวกเขาถูกทำลายด้วยสมมติฐานง่ายๆ จากการใช้ประโยชน์ในที่ดินตามรูปแบบนิเวศวิทยาเมือง

ฟาย เออร์ พบว่า ที่ดินเป็นมูลค่าสัญลักษณ์ ซึ่งไม่เกี่ยวกับความเป็นชาติพันธุ์หรือกลุ่มวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในนิคมบอสตันและบริเวณศูนย์กลางธุรกิจหลักของเมือง แถวอนุสาวรีย์สงครามการปฏิวัติระหว่างอังกฤษกับอเมริกา ที่ดินถูกใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเป็นเขตปกครองตนเอง มีโครงการที่อยู่อาศัย มีถนนผ่านและธุรกิจต่างๆ แต่ความเป็นเมืองและวัฒนธรรมประจำชาติ ทำให้บริเวณเหล่านี้มีความหมายเกี่ยวข้องกับเชื้อชาติ การพัฒนาวัฒนธรรมจากจุดเริ่มต้นดังกล่าว ฟายเออร์เห็นว่า กระบวนทัศน์ทางนิเวศวิทยาเมือง ชี้ให้เห็นถึง

พื้นที่ (space) ที่ไม่ได้สร้างสรรค์เฉพาะวัฒนธรรม แต่มีความหมายต่อการผลิตวัฒนธรรมด้วย

(Turley, Allan 2005: 8)

ถึงแม้ว่าก่อนหน้านี้ทางสังคมวิทยา จะเริ่มต้นด้วยการวิพากษ์นักทฤษฎีสถิตนิยมมาร์กซิสต์ ด้วยข้อถกเถียงเรื่องกระบวนการที่สนับด้วยเมืองที่เกี่ยวกับเชื้อชาติ /ชาติพันธุ์ แต่วิธีการวิเคราะห์แบบนิเวศวิทยาเมือง เช่น โรเบิร์ต ปาร์ค (Robert Park) เออร์เนสต์ เบอร์กอส (Ernest Burgess) อามอส ฮาวลีย์ (Amos Hawley) และ วอลเตอร์ ฟายเออร์ (Walter Firey) ก็ยังยืนอยู่บนมุมมองของคนขาวที่ได้เปรียบทางโครงสร้างอำนาจในเมือง อย่างไรก็ตาม ยังมีทฤษฎีความยุ่งเหยิงของเมืองที่ให้ความสำคัญกระจ่างต่อเมืองได้มากกว่าความสามารถของนักนิเวศวิทยาเมือง

ทฤษฎีความขัดแย้งของเมือง (Urban Conflict Theory)

ทฤษฎีความขัดแย้งของเมือง เป็นทฤษฎีที่มีพื้นฐานสำคัญมาจากแนวคิดของเฟรดเดอริก เองเงิลส์ (Friedrich Engels) และ คาร์ล มาร์กซ (Karl Marx) ในเรื่องอำนาจที่ไม่ได้สัดส่วนกัน (disproportionate power) ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างชนชั้นในสังคม (ชนชั้นแรงงาน ชนชั้นกลาง และชนชั้นสูง) ชนชั้นแรงงานรู้สึกว่าการทำงานของพวกเขาทำให้เกิดความมั่งคั่งแก่ชนชั้นสูง แต่ชนชั้นสูงกลับเป็นผู้ควบคุมสังคมและมีอำนาจทางการเมือง ชนชั้นแรงงานจึงกลายเป็นผู้ถูกกดขี่ทางสังคม

เองเงิลส์ ได้อธิบายโดยยกตัวอย่างสลัมต่างๆ (slums) ในเมืองใหญ่ของอังกฤษ คือ เมืองแมนเชสเตอร์และกรุงลอนดอน เขากล่าวว่า เมืองแมนเชสเตอร์และกรุงลอนดอนเป็นเมืองใหญ่ที่ต่ำช้า คนในชนบทรอบๆ กรุงลอนดอนราวกับถูกโยนออกไปจากที่ดินของเขา ในปี ค.ศ. 1840 พวกเขาได้รับค่าจ้างแรงงานในภาคอุตสาหกรรมที่ต่ำมาก เมื่อเปรียบเทียบกับความมั่งคั่งของชนชั้นผู้ดีตระกูลสูงและชนชั้นนายทุนที่อาศัยอยู่ในเมืองแมนเชสเตอร์ สิ่งเหล่านี้เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความเกลียดชังของชนชั้นแรงงาน พวกเขามีที่พักอาศัยเป็นเพียงห้องเล็กๆ ในอพาร์ทเมนต์ที่มีเพียง 2-3 แห่ง ห้องพักเล็กๆ แคบแคบยิ่งกว่าตู้เสื้อผ้า ราวกับอยู่ในกระท่อมไม้เล็กๆ ที่สร้างด้วยไม้กระดานปูเดินข้ามบ่อโคลน ไม่มีทางเท้าริมถนน ไม่มีน้ำประปา ไม่มีการจัดการขยะ ไม่มีท่อระบายน้ำ ไม่มีน้ำมันเชื้อเพลิงหรือกระแสไฟฟ้าเพื่อให้แสงสว่าง และไม่มีเครื่องทำความร้อน มีเพียงเตาถ่านเล็กๆ ที่ให้ความอบอุ่น ซึ่งหลายครั้งก่อให้เกิดไฟไหม้และทำลายชีวิตผู้คนทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในอาคาร คำอธิบายของเองเงิลส์ทำให้เห็นภาพได้อย่างชัดเจนว่า ฟังก์ชันของเมืองไม่เพียงแต่ทำหน้าที่ราวกับเป็นโกดังเก็บแรงงานราคาถูก แต่มันยังมีความแตกต่างกันราวฟ้ากับดินในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น ทั้งระบบขนส่งและสาธารณูปโภค แม้แต่การควบคุมรักษาความสงบเรียบร้อย ทางเท้าสวนส่วนตัว อสังหาริมทรัพย์ และสวนสาธารณะของคนรวย ก็กับความสกปรกของบ้านของคนจนห้องเช่า สลัม และร้านเหล้าเล็กๆ สำหรับชนชั้นแรงงาน เองเงิลส์แสดงให้เห็นถึง “เมือง” บนเวทีความขัดแย้งของชนชั้นเกี่ยวกับเรื่องเล็กๆ ตามแนวทางการวิเคราะห์แบบมาร์กซ์ กล่าวคือ

สภาพแวดล้อมของเมืองเกิดขึ้นบนเวทีความขัดแย้งของชนชั้นเกี่ยวกับเรื่อง เล็กๆ ที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะของเมือง การปฏิบัติของคณาชนที่อยู่อย่างหนาแน่นในเมืองก็เพื่อช่วยให้รอดชีวิต การเขียนถึงเมืองแบบนักหนังสือพิมพ์ของเองเกลส์ได้เปลี่ยนมุมมองเมืองใน สหรัฐอเมริกาใหม่ (Turley, Allan 2005: 2-3)

หนังสือ *How the Other Half Lives* (1890) ของ จาคอบ ริส (Jacob Riis) ผู้บุกเบิกการสืบสวนแบบนักหนังสือพิมพ์และวิพากษ์สังคม คำบรรยายพร้อมภาพถ่ายในหนังสือเล่มนี้ เป็นที่มาของการศึกษาวัฒนธรรมเมืองแบบใหม่ ริสสำรวจเมืองอย่างถี่ถ้วนด้วยวิธีการแบบนักหนังสือพิมพ์ โดยเข้าไปในสถาน ที่มีคนที่สุดของเมืองและเป็นสถานที่อยู่อาศัยของชนชั้นที่ต่ำที่สุดของ เมือง ริสไม่ได้สนับสนุนการปฏิบัติแบบมาร์กซ์ แต่ใช้การวิเคราะห์ชนชั้นตามแบบมาร์กซ์ เขากล่าวว่า สภาพความเป็นจริงของเมือง คือ ชนชั้นที่ต่ำที่สุดมีชีวิตอย่างน่าเวทนา ซึ่งมันไม่ใช่เป็นความคิดของพวกเขา ในขณะที่ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ไม่เคยกล่าวถึงเงื่อนไขทางสังคมที่ไม่เท่าเทียม กันซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างของชนชั้นทางสังคมอย่างที่เองเกลส์เสนอเรื่องชน ชั้นแรงงานในเมือง (Riis, Jacob 1890)

แม็กซ์ เวเบอร์ เป็นอีกคนหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากงานของเองเกลส์และมาร์กซ์ แต่ไม่ได้ใช้วิธีการที่รุนแรงแบบมาร์กซ์ชาวยุโรป เขาวิเคราะห์เมืองโดยวิธีการเชื่อมโยง “เมือง” กับลักษณะพิเศษของเมือง 4 ประการ ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ต่างๆ ทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในเมือง ลักษณะของชาวเมืองมีพื้นฐานการดำรงชีพด้วยการดำเนินธุรกิจค้าขาย ในขณะที่เขตชนบทการเพาะปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหารสามารถคำนวณความเป็นอยู่ได้
2. เมืองต่างๆ เกี่ยวข้องกับสถาบันทางสังคมขนาดใหญ่ที่ส่งผลต่อสภาพแวดล้อมของเมือง สถาบันทางสังคมขนาดใหญ่เหล่านี้ ได้แก่ รัฐบาลและระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เป็นสิ่งที่กำหนดรูปแบบและมีอิทธิพลต่อเมือง
3. เครือข่ายทางสังคมและกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับเมือง รวมถึงรูปแบบความสัมพันธ์ของชีวิตในเมืองที่แตกต่างกัน สามารถช่วยให้วัฒนธรรมดำเนินต่อไป
4. เมืองที่มีการปกครองตนเองและมีรายได้ที่เพียงพอเลี้ยงตัวเอง โดยอาศัยกฎหมาย การเมือง และการทหาร ชาวเมืองจะพัฒนาความซื่อสัตย์และความจงรักภักดีต่อเมือง

ปัจจัยสำคัญของเมืองตามรูปแบบการวิเคราะห์ดังกล่าว รวมทั้งแนวคิดวิเคราะห์เรื่องชนชั้นและสถานะของเวเบอร์ ที่เรียกว่า “โอกาสของชีวิต” (life chances) ซึ่งเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และตัวแปรทางการศึกษาเมือง อาจเป็นองค์ประกอบหนึ่งของโอกาสชีวิตของปัจเจกชน แต่เวเบอร์ไม่ได้ให้ความสนใจเป็นอันดับแรก เขามุ่งมั่นที่จะพัฒนาวิธีการศึกษาเมือง (Turley, Allan 2005: 3-4)

จากแนวคิดของเองเกลส์และมาร์กซ ทฤษฎีความขัดแย้งของเมืองได้พัฒนาต่อมาโดย จอห์น โลแกน (John Logan) ฮาร์เวย์ โมโลตช์ (Harvey Molotch) และ มานูเอล คาสเทลส์ (Manuel Castells) ดังนี้

ในปี ค.ศ. 1987 จอห์น โลแกน (John Logan) และฮาร์เวย์ โมโลตช์ (Harvey Molotch)[4] ใช้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมือง (political economy theory) วิเคราะห์การใช้ที่ดินในเมืองตาม ทฤษฎีของมาร์กซ โดยนัยยะที่อำนาจทางการเมืองเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจเสมอ โลแกนและ โมโลตช์ พบว่า ที่ดินไม่ได้ถูกใช้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างที่คิด ที่ดินถูกใช้เพื่อผลประโยชน์ของผู้ดี ชั้นสูง เพราะในเมืองผู้ดีชั้นสูงที่ร่ำรวยมีอำนาจทางการเมืองมากกว่าพลเมืองกลุ่ม อื่นๆ ที่ดินถูกซื้อขายโดยการปั่นราคาจากผู้ทำธุรกิจที่ดินที่ร่ำรวยและเจ้า หน้าทีรัฐผู้มีอำนาจที่หิวกระหาย ซึ่งมัน ไม่ใช่เหตุผลที่ดีที่สุดในการใช้ที่ดิน แต่เพื่อผลกำไรทางเศรษฐกิจอย่างสมบูรณ์แบบ โลแกนและ โมโลตช์ พบว่า การใช้ที่ดินในเมือง แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. บนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนมูลค่าของที่ดิน
2. บนพื้นฐานของการใช้มูลค่าของที่ดินในเมือง

มูลค่า การแลกเปลี่ยนเกิดขึ้นเมื่อผู้ดีชั้นสูงทำประโยชน์บนที่ดินในเมือง หรือตกลงใจไม่ใช้ประโยชน์ที่ดินบนพื้นฐานมูลค่าการแลกเปลี่ยนในทาง เศรษฐศาสตร์ ยกตัวอย่างเช่น การครอบครองที่ดินแปลงหนึ่งในย่านธุรกิจหลักของเมือง (downtown) และปฏิเสธที่จะพัฒนาที่ดินหรือการก่อสร้างอาคารใดๆ บนที่ดินเพื่อช่วยให้ที่ดินในบริเวณรอบๆ มีมูลค่าเพิ่มขึ้น และไม่ขายที่ดินแปลงนั้นเพื่อให้เกิดมูลค่าการแลกเปลี่ยน มูลค่าจากการใช้ที่ดินเพื่อการปลูกสร้างที่อยู่อาศัย โครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณสุข โภค หรือการศึกษา การปั่นราคาที่ดินในเมืองส่งผลกระทบต่อ วัฒนธรรมเมือง ไม่เพียงแต่นำไปสู่การขาดแคลน โรงเรียนและการรู้หนังสือ แต่ยังส่งผลกระทบต่อโรงพยาบาล ไม่เพียงพอและการเจ็บไข้ได้ป่วยของประชากรใน เมืองเป็นอย่างมาก ตลอดจนการขาดแคลนที่อยู่อาศัยที่มีราคาเหมาะสมที่ประชากรมีเงินพอที่จะจ่าย ได้ ทำให้เกิดสลัมและการแบ่ง แยกชนชั้นใน วัฒนธรรมเมือง การผลิตวัฒนธรรมเมืองก็เช่นเดียวกับการผลิตประเภทอื่นๆ ที่ต้องอาศัยพื้นที่ (space) เพื่อการผลิต และถ้าไม่มีพื้นที่สำหรับการผลิตวัฒนธรรม อันเนื่องมาจากมูลค่าการแลกเปลี่ยน เมื่อนั้นวัฒนธรรมก็จะถูกจำกัด

การกล่าวถึง “เมืองใหญ่” (urban) ตามชนบวมาร์กซิสต์แบบดั้งเดิม จะบรรยายเกี่ยวกับเมืองใหญ่ทั้งเมืองโดยเปรียบเทียบกับประเทศอาณานิคม แต่อาณานิคมแบบใหม่การใช้อิทธิพลทางการเมืองและเศรษฐกิจเพื่อควบคุมและมี อำนาจเหนือรัฐ คือ การตั้งรกรากภายในเมืองโดยชนชั้นกลางและการใช้เมืองเป็นศูนย์กลางธุรกิจของ พ ลเมืองที่มั่งคั่งที่ส่งผลสะท้อนต่อรัฐบาล แต่ขณะเดียวกันชนชั้นกลางและพลเมืองที่มั่งคั่งก็หนีไปใช้ชีวิตอยู่ชานเมือง โดยนำรายได้และเงินที่จะใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยไปสู่ชานเมืองด้วย ซึ่งเป็นผลมาจากข้อจำกัดทางภาษีในเมือง พวกเขาไม่ต้องการจ่ายค่าบริการหรือภ ภาษีในเมืองที่แพง ได้แก่ ค่าจัดหาดำรงจเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย

ประปา ถนน และอำนาจในเมือง ทั้งยังเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มความต้องการอย่างสูงในการลดหย่อนภาษีสำหรับ ธุรกิจของพวกเขา และการสร้างทางหลวงสู่ชานเมือง ถ้าเช่นนั้น ใครคือผู้จ่ายภาษีให้เมือง? นั่นก็คือ คนงานที่อยู่ในเมือง นักทฤษฎีกลุ่มนี้ต้องการชี้ให้เห็นว่า ความไม่เท่าเทียมของคนกลุ่มน้อยจำนวนมากเป็นสิ่งที่สืบทอดมาเช่นเดียวกับใน อดีตเหมือนชาวอาณานิคม ประชากรในเมืองที่เป็นคนกลุ่มน้อยที่ตั้งรกรากอยู่ในเมือง เป็นผู้ที่ต้องแบกรับภาระภาษีจากการประกอบอาชีพ แทนชนชั้นกลางและพลเมืองที่มั่งคั่งเหล่านั้น (Turley, Allan 2005: 15-16)

วิลเลียม จูเลียส วิลสัน (William Julius Wilson) เป็นอีกคนหนึ่งที่อยู่อธิบายถึงคนกลุ่มน้อยที่อยู่ในเมืองแบบมาร์กซิสต์ ในหนังสือ *The Declining Significance of Race* (1978) วิลสันอธิบายถึงสภาพที่น่าสงสารของชาวแอฟริกันอเมริกันที่อยู่ในเมือง เขาได้สร้างข้อถกเถียงเกี่ยวกับเชื้อชาติที่ยึดถือตามจารีต และการกล่าวหาว่าชาวแอฟริกันอเมริกันเป็นคนไม่ดี วิลสันกล่าวว่า เชื้อชาติไม่ใช่สาระสำคัญในสังคมอีกต่อไป นักเสรีนิยมเรียกร้องให้หันกลับมาตระหนักถึงสิทธิพลเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องชนชั้นมากกว่าเรื่องความเท่าเทียมของสิทธิทางการ เมือง

ในสหรัฐอเมริกาการเหยียดผิวสืบเนื่องมาจากระบบทาสในอดีตตั้งแต่สงครามกลาง เมืองที่มีผลต่อความรู้สึกของสถาบันทั้งหลายของประเทศ การเหยียดผิวเป็นเรื่องของระบบจ่ายค่าแรงสองเท่า (two-tiered wage system) ที่เกิดจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในภาคเหนือของสหรัฐอเมริกา ในช่วงทศวรรษ 1900 ทาสในยุคแรกมาจากเมืองทางตอนเหนือถูกส่งไปทำงานเกษตรกรรมทางตอนใต้ในช่วงการ ปฏิวัติอุตสาหกรรม โดยคนงานผิวดำถูกกดขี่ค่าแรงที่จ่ายให้น้อยกว่าคนงานผิวขาวในโรงงาน อุตสาหกรรมถึง 2 เท่า ทำให้เกิดทัศนคติการเหยียดผิว โดยคนงานผิวขาวในภาคเหนือเกลียดชังคนงานผิวดำ ช่วงปลายทศวรรษ 1960 ถึงต้นทศวรรษ 1970 (หลังการผ่านร่างกฎหมายว่าด้วยสิทธิมนุษยชน) วิลสันเห็นว่า ทัศนคติดังกล่าวเป็นเงื่อนไขที่ทำให้ชาวแอฟริกันอเมริกันในสังคมปัจจุบันถูกกด ดันให้อยู่ในย่านชุมชนที่มีความตกด่ำทางเศรษฐกิจ ความไม่เป็นธรรมของค่าแรงกดมูลค่าของที่ดินในย่านชุมชนชาวแอฟริกันอเมริกัน ทำให้ขาดแคลน โรงเรียน ซึ่งทำให้ชุมชนชาวแอฟริกันอเมริกันยิ่งเลวร้ายลง คนในชุมชนไร้การศึกษา ขาดอาชีพช่างฝีมือที่จำเป็นสำหรับเศรษฐกิจเมืองในยุคหลังอุตสาหกรรม (postindustrial) วิลสันเห็นว่า เชื้อชาติและชนชั้น เป็นสมมติฐานเริ่มต้นของการเกิดวัฒนธรรมเมือง จากการเรียกร้องของกลุ่มคนที่ต้องช่วยเหลือตนเองให้รอดพ้นจากความยากจนและ การขาดแคลนสิ่งจำเป็น

มานูเอล คาสเทลส์ (Manuel Castells) ใช้การวิเคราะห์แบบมาร์กซิสต์ ศึกษาอิทธิพลของการจัดการท้องถิ่นตามแนวทางการพัฒนาเมือง ในหนังสือ *The City and the Grassroots Movement* (1983) คาสเทลส์ศึกษากิจกรรมการเคลื่อนไหวจากการรวมตัวของคนรากหญ้าในท้องถิ่นรอบๆ ชุมชน (ย่าน โรงงานที่พวกเขาทำงาน) ในเชิงประวัติศาสตร์ เขาพบว่า การรวมตัวเคลื่อนไหวของคนรากหญ้าในท้องถิ่น (local grassroots movements) ประสบความสำเร็จในการเรียกร้องบริการ สาธารณูปโภคต่างๆ เช่น ประปา การศึกษา ที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นการต่อรองกับอำนาจรัฐบาลในการ

จัดบริการเหล่านี้ให้กับพวกเขา แสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวของคนรากหญ้าที่ส่งผลกระทบต่อการจัดบริการของเมือง ที่พวกเขาคาดหวัง ได้แก่ โรงเรียนสำหรับเด็กๆ น้ำประปา การจัดการสิ่งปฏิกูล ท่อระบายน้ำ การรักษาความสงบเรียบร้อยโดยตำรวจ การป้องกันน้ำท่วม และถนนที่โอ้อ่างกว้างขวาง ตลอดจนการได้รับการปฏิบัติในฐานะพลเมืองของเมือง สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการจัดการเมืองสมัยใหม่ที่เราไม่สามารถประเมินได้ ว่าครั้งหนึ่งเมื่อร้อยกว่าปีก่อนฟังก์ชันของเมืองที่เกี่ยวข้องกับบริการเหล่านี้ถูกมองว่าเป็นสิ่งฟุ่มเฟือย

งานสำคัญอีกชิ้นหนึ่งของคาสเทลส์เรื่อง *The Informational City (1989)* อธิบายโดยเน้นถึงยุคหลังอุตสาหกรรมและการปรับเปลี่ยนของเมืองตามกระแสสังคม โลก ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และองค์ประกอบต่างๆ เขากล่าวถึงการปฏิวัติการผลิตแบบใหม่ เช่นเดียวกับการปฏิวัติเกษตรกรรมหรือการปฏิวัติอุตสาหกรรม สังคมอันประกอบด้วย ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เมือง และศาสนา ถูกปรับเปลี่ยนโดยการพัฒนาแบบใหม่ตามระบอบเศรษฐกิจทุนนิยมที่เปลี่ยน โครงสร้างแบบก้าวหน้า “เมือง” ถูกปรับเปลี่ยนตามกระแสสังคมโลกโดยสิ้นเชิง ไม่เพียงแต่ความเป็นไปได้ของประชาชนในเมืองที่ต้องการจะประกอบอาชีพในท้องถิ่น ในอดีต “เมือง” เป็น “สถานที่” (place) ผลิตวัฒนธรรม อัตลักษณ์ทางสังคม เป็นศูนย์กลางการค้าขาย แตกต่างจากปัจจุบันที่เมืองทำหน้าที่เป็น “พื้นที่” (space) สำหรับเทคโนโลยีและรถยนต์ ไม่มีพื้นที่สำหรับการเพาะปลูก ยกตัวอย่างเช่น ในทางกายภาพอุตสาหกรรมการผลิตรถยนต์ มีโรงงานผลิตตั้งอยู่ในมาเลเซียเพราะมีค่าจ้างแรงงานต่ำ แต่การเก็บรักษาข้อมูลการออกแบบอยู่ในลอสแอนเจลิส และงานธุรการของบริษัทอยู่ในเดนเวอร์ ทำให้เกิดธุรกิจยานยนต์ขนาดใหญ่ แต่ไม่มีวัฒนธรรมความภักดีต่อเมืองทั้งในลอสแอนเจลิสและเดนเวอร์ พื้นที่อุตสาหกรรมที่หนาแน่นทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายเมืองออกไป เมืองของโลกตะวันตกได้เปรียบจากข้อดีของค่าจ้างแรงงานต่ำในโลกตะวันออก และธรรมชาติการเคลื่อนไหลของพื้นที่ข้อมูลข่าวสาร

นักวิชาการแนวมาร์กซิสต์ที่สำคัญอีกคนหนึ่ง คือ ปีเตอร์ วาร์ด (Peter Ward) ได้วิเคราะห์เมืองเม็กซิโกซิตีในหลายระดับ ในหนังสือ *Mexico City (1998)* เริ่ม จากความเชื่อมโยงระหว่างสภาพแวดล้อมเมืองกับวัฒนธรรม วาร์ด อธิบายถึง การเมือง โครงสร้างของเมือง วิถีชีวิตชุมชน และความพึงพอใจทางเศรษฐกิจของเม็กซิโกซิตี ซึ่งวัฒนธรรมของเม็กซิโกซิตีปรากฏให้เห็นทางสถาปัตยกรรมในย่านธุรกิจสำคัญ ของเมืองที่ยังคงรูปแบบอาคาร สมัยอาณานิคม ย่านคนจนที่ขาดแคลนบริการสาธารณูปโภคของเมือง น้ำ และสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ ไปจนถึงที่พักอาศัยที่ทันสมัยที่สุด ตลอดจนการโฆษณาว่า เม็กซิโกเป็นประตูสู่อุตสาหกรรมและการลงทุนของประเทศโลกที่หนึ่ง วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการออกแบบก่อสร้างอาคารมีอิทธิพลต่อสังคมผู้ที่อยู่อาศัยในเม็กซิโกซิตี อาคารแบบโคโลเนียลให้ความรู้สึกราวกับย้อนยุคไปสู่โลกสมัยอาณานิคม ความนิยมต่อสถาปัตยกรรมรูปแบบโคโลเนียลมีอิทธิพลต่อผลประโยชน์ทางการค้าหรือ พื้นที่อุตสาหกรรม ทำให้การออกแบบก่อสร้างอาคารที่พักมีเฉลียงและห้องโถงกลางได้รับ การอุดหนุน จากผู้อยู่อาศัย ซึ่ง

ไม่เคยมีมาก่อนในสหรัฐอเมริกาที่ผู้คนอาศัยอยู่ในอพาร์ทเมนต์อย่าง สัน โดยและเป็นส่วนตัว สถาปัตยกรรมของเมืองเปิดประตูสู่เพื่อนบ้าน ขณะเดียวกันก็เป็นเส้นแบ่งชนชั้นในแม็กซีโกซิตี การขาดชนชั้นกลางที่เชื่อมโยง ทำให้เห็นความยุ่งเหยิงของนครวย สถาปัตยกรรมสมัยใหม่ของผู้มั่งคั่งในแม็กซีโกซิตีได้เข้ามาแทนที่อาคารสมัย โคลโลเนียล

ทฤษฎีความยุ่งเหยิงของเมือง (Urban Anomie Theory)

หลุยส์ ไวร์ท (Louis Wirth) เขียนเกี่ยวกับความหนาแน่นของประชากรและชนชั้นทางสังคมในมุมมองผลกระทบของ เมืองต่อพลเมือง โดยเฉพาะชาวเมืองที่อยู่กันหนาแน่นและใกล้ชิดกันภายใต้ผู้คนและสิ่งแวดล้อม รอบตัวมากมาย ทั้งสถานที่ต่างๆ เสียง และกลิ่น ที่ต้องประสบในแต่ละวัน นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงบุคลิกและอารมณ์ที่เย็นชา

มุมมองของไวร์ทเริ่มมาจากแนวคิดของ จอร์จ ซิมเมล (Georg Simmel) เรื่อง *The Metropolis and Mental Life (1905)* ซิมเมลสันนิษฐานว่า การใช้ชีวิตที่อัดอัดเกินไปในเมือง (สถานที่ต่างๆ เสียง และกลิ่น) ทำให้เกิดความเครียดในแต่ละคน นำไปสู่การปรับตัวโดยแยกตัวเองออกจากคนอื่นๆ ในเมือง และกลายเป็นเหตุผลที่ต้องคำนึงถึงในการใช้ชีวิต งานเขียน *Urbanism as Way of Life (1938)* ไวร์ทนำแนวคิดความสับสน (anomie) ของ อีมิล เดอร์คไคม์ (Emile Durkheim) มาปรับใช้กับรูปแบบเมือง โดยชี้ให้เห็นความแตกต่างทางสังคมที่เพิ่มขึ้นจากความหนาแน่นของประชากรและ การแข่งขัน ชีวิตในเมืองมีความยุ่งเหยิงทางสังคมเพิ่มขึ้นและความเป็นส่วนตัวลดลง ความอัดอั้นใจกับการใช้ชีวิตในเขตชนบท การใช้ชีวิตอย่างเสรีในเมืองมีผลต่อกลุ่มและปัจเจกชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผลลัพธ์ของวัฒนธรรมในสภาพแวดล้อมของเมืองสร้างความห่างเหินทางสังคมตามทฤษฎี ของไวร์ท เขาสนับสนุนอิสรภาพในการเปิดเผยตนเองและความคิด สร้างสรรค์ เพราะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมาจากการพบปะของประชาชนในเมือง ไม่ใช่จากบรรทัดฐานทางสังคมที่ประชาชนเหล่านี้ต้องปฏิบัติตาม เราต้องแยกความยุ่งเหยิง ความเหงา และการฆ่าตัวตายออกจากอิสรภาพส่วนตัวที่จะแสดงตัวตน และความคิดสร้างสรรค์

ฟาย เออร์ พบว่า ที่ดินเป็น มูลค่าสำคัญลักษณะ ซึ่งไม่เกี่ยวกับความเป็นชาติพันธุ์หรือกลุ่มวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในนิคมบอสตันและบริเวณศูนย์กลางธุรกิจหลักของเมือง แถวอนุสาวรีย์สงครามการปฏิวัติระหว่างอังกฤษกับอเมริกา ที่ดินถูกใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเป็นเขตปกครองตนเอง มีโครง การที่อยู่อาศัย มีถนนผ่าน และธุรกิจต่างๆ แต่ความเป็นเมือง และวัฒนธรรมประจำชาติทำให้บริเวณเหล่านี้มีความหมายเกี่ยว ข้องกับเชื้อชาติ การพัฒนาวัฒนธรรมจากจุดเริ่มต้นดังกล่าว ฟายเออร์เห็นว่า กระบวนทัศน์ทางนิเวศวิทยาเมือง ชี้ให้เห็นถึงพื้นที่ (space) ที่ไม่ได้สร้างสรรค์เฉพาะวัฒนธรรม แต่มีความหมายต่อการผลิตวัฒนธรรมด้วย (Turley, Allan 2005: 8)

ถึงแม้ว่าก่อนหน้านี้ทางสังคมวิทยา จะเริ่มต้นด้วยการวิพากษ์นักทฤษฎีสถิตสำนักมาร์กซิสต์ ด้วยข้อถกเถียงเรื่องกระบวนการที่คนว่าด้วยเมืองที่เกี่ยวกับเชื้อชาติ /ชาติพันธุ์ แต่วิธีการวิเคราะห์แบบนิเวศวิทยาเมือง เช่น โรเบิร์ต ปาร์ก (Robert Park) เอร์เนสต์ เบอร์กัส (Ernest Burgess) อามอส ฮาว์เลย์ (Amos Hawley) และ วอลเตอร์ ฟายเออร์ (Walter Firey) ก็ยังยืนอยู่บนมุมมองของคนชาวที่ได้เปรียบทางโครงสร้างอำนาจในเมือง อย่างไรก็ตาม ยังมีทฤษฎีความยุ่งเหยิงของเมืองที่ให้ความสำคัญต่อเมืองได้มากกว่าความสามารถของนักนิเวศวิทยาเมือง

มุมมองของไวร์ทเริ่มมาจากแนวคิดของ จอร์จ ซิมเมล (Georg Simmel) เรื่อง *The Metropolis and Mental Life (1905)* ซิมเมลสันนิษฐานว่า การใช้ชีวิตที่อัดอัดเกินไปในเมือง (สถานที่ต่างๆ เสียง และกลิ่น) ทำให้เกิดความเครียดในแต่ละคน นำไปสู่การปรับตัวโดยแยกตัวเองออกจากคนอื่นๆ ในเมือง และกลายเป็นเหตุผลที่ต้องคำนึงถึงในการใช้ชีวิต งานเขียน *Urbanism as Way of Life (1938)* ไวร์ทนำแนวคิดความสับสน (anomie) ของ อีมิล เดอร์คไคม์ (Emile Durkheim) มาปรับใช้กับรูปแบบเมือง โดยชี้ให้เห็นความแตกต่างทางสังคมที่เพิ่มขึ้นจากความหนาแน่นของประชากรและ การแข่งขัน ชีวิตในเมืองมีความยุ่งเหยิงทางสังคมเพิ่มขึ้นและความเป็นส่วนตัวลดลง ความอัดอั้นใจกับการใช้ชีวิตในเขตชนบท การใช้ชีวิตอย่างเสรีในเมืองมีผลต่อกลุ่มและปัจเจกชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผลลัพธ์ของวัฒนธรรมในสภาพแวดล้อมของเมืองสร้างความห่างเหินทางสังคมตามทฤษฎี ของไวร์ท เขาสนับสนุนอิสรภาพในการเปิดเผยตนเองและความคิดสร้างสรรค์ เพราะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมาจากการปะทะของประชาชนในเมือง ไม่ใช่จากบรรทัดฐานทางสังคมที่ประชาชนเหล่านี้ต้องปฏิบัติตาม เราต้องแยกความยุ่งเหยิง ความเหงา และการฆ่าตัวตายออกจากอิสรภาพส่วนตัวที่จะแสดงตัวตน และความคิดสร้างสรรค์

2.2 อิทธิพลที่ได้รับทางศิลปกรรม

2.2.1 ภาพถ่ายในฐานะศิลปกรรม

ภาพถ่ายในฐานะศิลปกรรมพิกโตเรียลลิซึม (Pictorialism) ถือเป็นจุดเริ่มต้นของศิลปะภาพถ่าย ที่มีกระบวนการคิดและวิธีนำเสนออย่างชัดเจนและเป็นที่รู้จักทั่วไป มีอิทธิพลต่อความคิดของผู้คนในยุคสมัย นอกจากนั้น ยังมีบทบาทต่อพัฒนาการของศิลปะภาพถ่ายในยุคต่อมาผลักดันให้คนที่คิดเห็นใน ทางเดียวกันร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานสู่สังคม เป็นจำนวนมาก และขณะเดียวกันเป็นแรงขับเคลื่อนให้คนที่เห็นแตกต่างออกมาคัดค้านและสร้าง สรรค์งาน

2.2.2 ความสำคัญของภาพถ่ายแนวพิกโตเรียลลิซึม (Pictorialism)

ช่วงชีวิตของงานภาพถ่าย พิกโตเรียลลิซึม ในยุโรปอยู่ระหว่างปี พ.ศ. 2429 ถึง 2463 (ค.ศ. 1886-1920) ส่วนในสหรัฐอเมริกาเน้นจบลงประมาณปี พ.ศ. 2473 หรือประมาณสิบปีหลังจาก

ยุโรป ก่อนจะเข้าใจรูปแบบ วิธีการ จุดเริ่ม จุดเชื่อม ของงานพิคโทเรียลลิสซึม จะต้องเข้าใจถึงสภาพสังคมของโลกตะวันตกสมัยนั้นด้วย

ในช่วงศตวรรษที่ 18 และ 19 สังคมยุโรปเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม หรือที่เรียกว่าโลกยุคใหม่ ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา และศิลปะ วัฒนธรรม บรรดาชนชั้นสูงและชนชั้นศาสนา เคยมีบทบาทต่อวิถีชีวิตสามัญชนต่างเลื่อมอำนาจลง เกิดชนชั้นใหม่ที่เรียกว่า “ชนชั้นกลาง” ขึ้นเป็นครั้งแรกเกิดระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ ที่ต่อมาเรียกกันว่าทุนนิยม หรือ capitalism ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้น ย่อมมีผลต่อกระบวนการความคิดของสมาชิกในสังคมเสมอ และนั่นย่อมมีผล ต่องานศิลปะ ศาสนา วัฒนธรรม การเมืองด้วยเช่นกัน จิตรกรรมแห่งยุคสมัยต่างละทิ้งการบอกเล่า เรื่องราวในตำนาน หรือเรื่องราวทางศาสนา หันมาเขียนภาพเกี่ยวกับวิถีชีวิตสามัญชนมากขึ้น ภาพทิวทัศน์ ภาพหุ่นนิ่ง ดังเช่นงาน จิตรกรรมแบบอิมเพรสชันนิสต์ (impressionism) และงานในยุคต่อมา นวัตกรรมการถ่ายภาพเกิดขึ้นในช่วงเวลา ดังกล่าวซึ่งงานพิคโทเรียลลิสซึมเป็นภาพสะท้อนสังคมหรือโลกอุดมคติของ ยุคสมัยนั้น เป็นการมองโลกในแง่ดี และมีความหวัง มีความเชื่อมั่นในสิ่งที่เรียกว่า "อารยธรรมตะวันตก " งานพิคโทเรียลลิสซึม จึงเป็นภาพที่สวยงาม แต่เลือนลางพร่ามัว เหมือนอยู่ในความฝัน ปราศจากความคมชัดในแง่ของเทคนิคภาพถ่าย สีที่ใช้ในภาพ ก็เป็นสีที่ ดูงดงามเหนือจริงแม้ว่าสิ่งที่อยู่ในภาพ (subject) จะมีความหลากหลาย ตั้งแต่ภาพครอบครัว ภาพเด็ก ผู้หญิงสาว คนชรา สภาพบ้านเมืองของเด็กแต่งประจำบ้าน หรืออื่นๆ อีกมากมาย แต่สิ่งหนึ่งที่ภาพถ่ายพิคโทเรียลลิสซึม มีร่วมกัน คือ การมองโลกที่งดงามอ่อนโยน และเหนือจากความเป็นจริงอันโหดร้ายของชีวิต

ความงามที่เหมือนฝันนี้เอง ที่ทำให้ พิคโทเรียลลิสซึม เป็นที่นิยมติดต่อเป็นเวลายาวนานแต่ก็มีได้ยั่งยืนเหนือธรรมชาติ เมื่อโลกเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 1 แทบทุกประเทศในยุโรปต่างย่อยยับ เพราะผลจากสงคราม ซึ่งมีผลต่อทัศนคติของ สังคมอีกเช่นกัน อารยธรรมที่ชาวยุโรปเชื่อมั่น ที่สุดแล้วได้นำสู่ความขัดแย้งและสงครามครั้งใหญ่ที่สุดที่โลกยุคนั้น เคยพบเห็น เมื่อโลกอุดมคติเปลี่ยนไป งานพิคโทเรียลลิสซึมก็เช่นกัน เมื่อสังคมมองโลกด้วยสายตาที่แตกต่างภาพถ่าย เหมือนฝันดังเช่นพิคโทเรียลลิสซึม จึงเสื่อมความนิยมลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งจุดนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่างานพิคโทเรียลลิสซึม ในสหรัฐอเมริกา มิได้เสื่อมความนิยมลงอย่างฉับพลันเหมือนที่เกิดขึ้นในยุโรป ความเห็นส่วนมากเห็นพ้องว่า สหรัฐ อเมริกามิได้รับผลกระทบจากสงครามโลกครั้งที่ 1 มากมายนัก หรือแทบจะไม่กระทบเลย เพราะสนามรบอยู่ห่างไกล ในอีกทวีปหนึ่ง ด้านการทหารนั้นแล้ว สหรัฐอเมริกาเข้าสู่สงครามในช่วงท้ายและวางตัวเป็นกลางมาเกือบตลอดระยะเวลาของสงคราม ดังนั้นโลกในความคิดของสังคมอเมริกัน จึงมิได้เปลี่ยนอย่างเฉียบพลันเหมือนยุโรป จุดเชื่อมของพิคโทเรียลลิสซึมในอเมริกาเหนือ น่าจะมาจากความเบื่อหน่ายกับความซ้ำซากของ วิถีนำเสนอหรือปัจจัยอื่นในสังคม อเมริกันเอง อย่างไรก็ตาม การสิ้นสุดของรสนิยมแบบพิคโทเรียลลิสซึม ได้เปิดทางให้กับศิลปะภาพถ่ายแนวใหม่

ในยุคที่เรียกว่า ศิลปะภาพถ่ายสมัยใหม่ หรือ modern photography ซึ่งนำภาพถ่ายเข้าสู่ "ลัทธิศิลปะสมัยใหม่" หรือ modernism

2.2.3 บทบาทของงานภาพถ่ายฟิสิกัลลิสม์ที่มีต่อสังคม

ความงามในแบบของฟิสิกัลลิสม์สามารถเข้าใจได้โดยง่าย ดึงดูดใจผู้พบเห็น โดยที่ไม่ต้องการคำอธิบายสิ่งนี้ทำให้เป็นที่นิยมอย่างรวดเร็ว เร็ว นอกจากนั้น ช่างภาพ ศิลปินฟิสิกัลลิสม์ ยังมีกิจกรรมสม่ำเสมอ เช่นการจัดประกวดภาพผลงาน การแสดงนิทรรศการ การจัดตั้งชมรม สมาคมต่างๆ และที่สำคัญคือมีงานเขียนเชิงวิชาการ หนังสือ และบทความตีพิมพ์อีกมากมาย ในปี พ.ศ. 2429 (ค.ศ. 1886) ปีเตอร์ เฮนรี เอ็มเมอร์สัน เขียนบทความเรื่อง Photography: A Pictorial Art กล่าวถึงบทบาทและความเป็น ศิลปะของสื่อภาพถ่าย กระบวนการความคิด และนำเสนอที่ไม่ต่างจากการสร้างงานจิตรกรรม บทความนี้เป็นที่รู้จัก อย่างกว้างขวางในสมัยนั้น แนวคิดของเขาแพร่ขยายออกไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งทางประวัติศาสตร์ศิลป์ ถือเป็นจุด กำเนิดของภาพถ่ายฟิสิกัลลิสม์ - แน่นอนว่าแนวคิด หรือลัทธิศิลปะ ไม่ได้เกิดจากคนคนเดียว หรือจากกลุ่มเดียว แต่ต้องเป็น ความรู้สึก เป็นแรงขับเคลื่อนร่วมกันในสังคม บทความของปีเตอร์ เฮนรี เอ็มเมอร์สัน นั้นได้รับการ ยกย่องในฐานะ "ผู้เปิดประเด็น" หรือ ผู้จุดประกายในเรื่องนี้ แต่มิได้หมายความว่าเขาเป็นผู้คิดค้น แต่อย่างใดอีก ประการหนึ่ง จำต้องรำลึกเสมอว่า "ฟิสิกัลลิสม์" เป็นเพียงภาพถ่ายแนวหนึ่งที่เกิดขึ้นและเป็นที่นิยมใน เวลาหนึ่งแต่มิใช่เป็นภาพถ่ายแนวเดียวที่มีอยู่ เพราะในช่วงเวลาเดียวกัน ภาพถ่ายประเภทอื่นก็ยังคงมีบทบาท มีการปฏิบัติอยู่เป็นปกติ ดังนั้นบทบาทของฟิสิกัลลิสม์ที่ กล่าวถึง จึงเป็นบทบาทของภาพถ่ายแนวหนึ่ง ที่ได้รับการยกย่องในฐานะศิลปกรรม และมีอิทธิพล ต่อความคิดของคนจำนวนมากในเวลาต่อมา

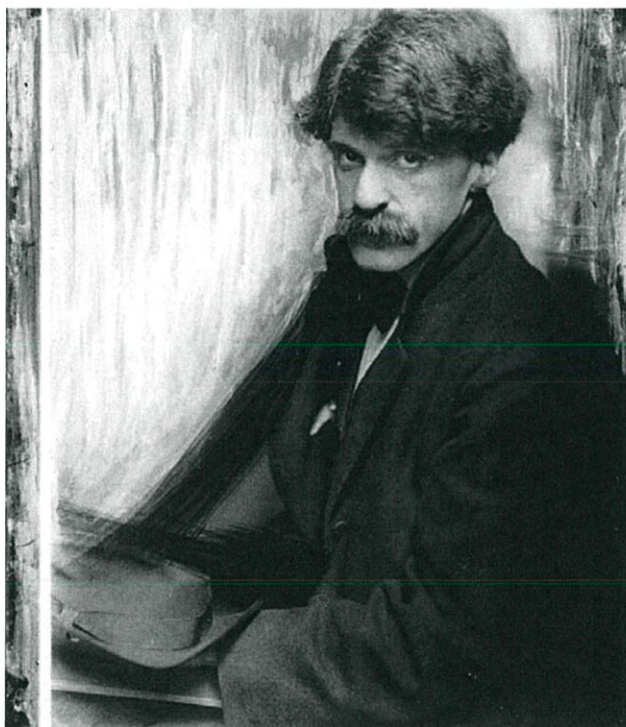
ความนิยมในงานฟิสิกัลลิสม์แพร่ขยายไปทั่ว ยุโรป และไปถึงอเมริกาเหนือ รสนิยม แบบฟิสิกัลลิสม์ กลายเป็นสิ่งที่สังคมยุโรปพบเห็นและคุ้นเคยเป็นอย่างดี ศิลปินที่สร้างงาน แนวนี้มีจำนวนนับไม่ถ้วน ตัวอย่างรายชื่อที่ รู้จักกันทั่วไปนั้นมี Alvin Langdon Coburn ,Robert Demachy ,Peter Henry Emerson ,Gertrude Kasebier, Heinrich Kuhn, Clarence H. White , ศิลปิน บางคนสร้างงานภาพถ่ายแนวอื่นมาก่อนที่จะหันมาทำงานฟิสิกัลลิสม์บางส่วน คนทำ เฉพาะฟิสิกัลลิสม์อย่างเดียว และเมื่อภาพแนวนี้เสื่อมความนิยมจึงเลิกทำงานภาพถ่าย เช่น เกอทรู เคเซบิเย (Gertrude Kasebier) ขณะเดียวกัน ศิลปินอย่าง อัลเฟรด สติกกลิซ (Alfred Stieglitz) เอ็ดเวิร์ด เวสตัน (Edward Weston)แม้จะสนับสนุนงานฟิสิกัลลิสม์มาแต่แรกเริ่ม แต่ต่อมาเปลี่ยน แนวคิดเป็นหัวตรงข้าม

ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ความงามในแบบของฟิสิกัลลิสม์ สามารถเข้าใจได้โดยง่าย ดึงดูดใจผู้พบเห็น โดยที่ไม่ต้อง การคำอธิบาย เป็นภาพถ่ายที่คล้ายคลึงกับงานจิตรกรรมอิมเพรสชันนิสต์ ความงามในแบบของฟิสิกัลลิสม์ สามารถสร้างผลกระทบในวงกว้างอย่างรวดเร็วและยาวนาน

ทำให้สังคมตะวันตกเกิดความรู้สึกเชื่อมั่นว่าภาพถ่ายคือ ศิลปะแขนงหนึ่ง และสามารถยุติข้อโต้แย้งในประเด็นนี้ลงอย่างเด็ดขาด และนี่เป็นส่วนหนึ่งที่สังคมตะวันตกเลิก ถกเถียงกันในประเด็น "ภาพถ่ายเป็นศิลปะหรือไม่" มาร่วมศตวรรษแล้ว

ประวัติความเป็นมา และแนวคิดของ Alfred Stieglitz

Alfred Stieglitz เป็นช่างภาพในตำนานและถือเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาท ต่อวิถีชีวิตวัฒนธรรมอเมริกันในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นผู้ที่ทำให้การถ่ายภาพเป็นที่ยอมรับในฐานะศิลปะ เป็นผู้ให้นำเอาศิลปะมาใช้ในการถ่ายภาพ เพราะในสมัยก่อนการถ่ายภาพถูกยอมรับเป็นเพียงแค่การบันทึกเท่านั้น และในแกลเลอรีจะมีแค่ภาพเขียน ภาพสีน้ำมัน และรูปปั้น จัดแสดงเท่านั้น

ภาพที่ 1 ชื่อศิลปิน : Alfred Stieglitz

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/2b/Alfred_Stieglitz.jpg

Alfred Stieglitz เป็นผู้ที่เปลี่ยนทัศนะวิสัยโดยการถ่ายภาพให้คนที่ชมมัน “คิดต่อจินตนาการกับเรื่องราวที่เกิดในภาพ” ไม่ใช่เรามองเพียงแค่ว่าภาพนั้นสวยหรือไม่ และกลายมาเป็นศิลปะที่เข้าใจได้ง่าย ภาพที่สร้างชื่อเสียงให้เขามากที่สุดคือ The Steerage ภาพที่มีการเสียดสีสังคม

ของการแบ่งชนชั้นในยุคนั้น เป็นภาพที่ผู้โดยสารกำลังขึ้นเรือที่ฝรั่งเศส เพื่อจะกลับนิวยอร์ก โดยที่ชั้นบนเป็นผู้โดยสารที่มีฐานะ ส่วนด้านล่างเป็นผู้โดยสารที่ยากจน

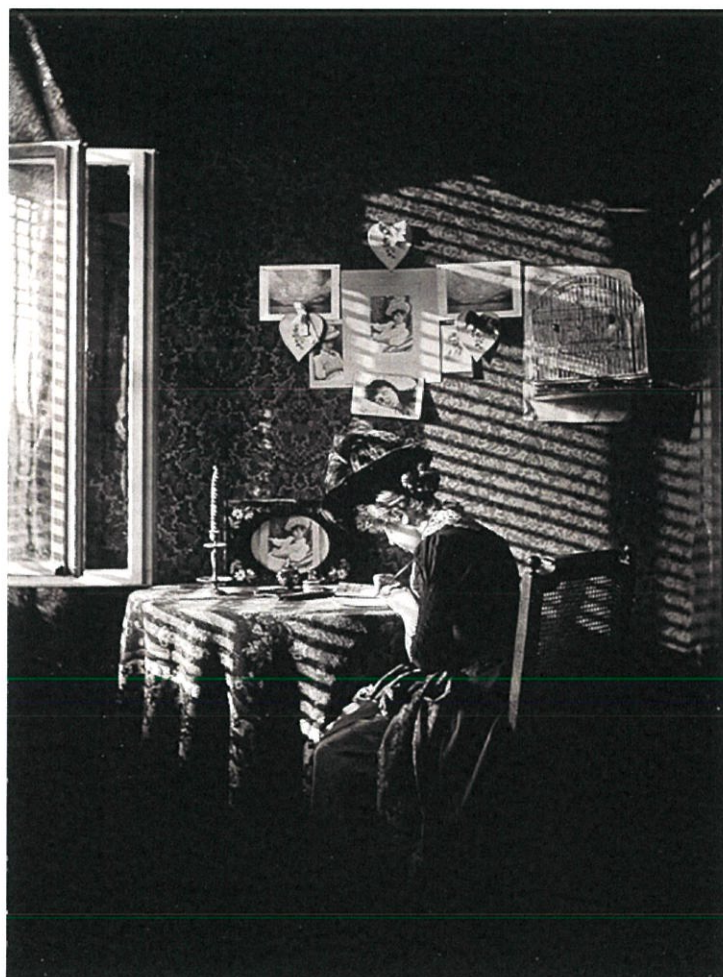
ภาพที่ 2 ภาพผลงาน The Steerage

[steerage&ei=jdcvU6eVN4HBrAedpoGgBQ&bvm=bv.62922401,d.bmk&psig=AFQjCNGBH2qa9K2PdPF50iMK5TzyQhAXUg&ust=1395730702729745](https://www.gutenberg.org/files/13957/13957-30702729745/steerage&ei=jdcvU6eVN4HBrAedpoGgBQ&bvm=bv.62922401,d.bmk&psig=AFQjCNGBH2qa9K2PdPF50iMK5TzyQhAXUg&ust=1395730702729745)

Alfred Stieglitz เกิดที่ Hoboken, New York เรียนจบทางด้านวิศวกรรมเครื่องยนต์ จากกรุงเบอร์ลิน ประเทศเยอรมัน แม้ในระหว่างที่เขาเป็นนักเรียนวิศวกรรม เขาก็หลงใหลการถ่ายภาพเป็นอย่างมาก และในช่วงปี 1880 เขาก็ได้เดินทางถ่ายภาพทั่วยุโรป ขณะที่เขาอายุ 24 ปี เขาก็ได้รับรางวัลที่หนึ่งในงาน British Photographic competition ตัดสินโดย P.H. Emerson ซึ่งเป็นรางวัลแรกจากทั้งหมด 150 รางวัลที่เขาได้รับตลอดช่วงชีวิตของเขา ในปี 1889 เขาได้กลับมาอาศัยอยู่ที่ New York อย่างถาวร ซึ่งเขาได้แสดงผลงานภาพถ่าย และเขียนบทความเกี่ยวกับการถ่ายภาพ ซึ่งในที่สุดก็เป็นที่รู้จักและถูกพัฒนาเป็น Pictorialism ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากผลงานของเขนั่นเอง

Pictorialism ก่อตัวขึ้นในแถบฝรั่งเศสและอังกฤษ ซึ่งผู้ร่วมก่อตั้งกลุ่มที่สร้างสรรค์ภาพถ่ายแนวนี้เรียกตัวเองว่า The Linked Ring และตั้งให้ Alfred เป็นสมาชิกกิตติมศักดิ์ ต่อมาในปี 1902 เขาได้รวบรวมกลุ่มและตั้งห้องแสดงผลงานแรกของเขาขึ้นมา และช่างภาพส่วนใหญ่ที่ได้แสดงผลงานในแกลเลอรีแห่งนี้ก็นับได้ว่าเป็น Pictorialism ทั้งสิ้น หมายรวมถึงสไตล์ Aestheticism and Symbolist ของ Fine Art การใช้วิธีการอัดภาพแบบ Gum bichromate และ Glycerin ซึ่งเป็นวิธีการอัดภาพในยุคนั้น การใช้ Soft focus การปรับแต่งฟิล์มหรือการใช้ effect ห้องมืดต่างๆ แต่ในงานของเขาเองกลับปฏิเสธการแต่งภาพใดๆทั้งสิ้น โดยที่เขาจะเลือกถ่ายภาพ กลางฝน ห มอก หิมะ เพื่อที่จะให้ได้ความนุ่มนวลของภาพ โดยที่ไม่ต้องตกแต่งภาพในภายหลัง

เพื่อแสดงให้เห็นว่า “มุมมองนั้น สำคัญกว่าเทคนิค หรืออุปกรณ์” ภาพที่มีชื่อเสียงของเขาที่สุดได้แก่ “Paula” (1889) “The Terminal” (1893) “The Steerage” (1907) ในปีเดียวกับที่เขาเปิดแกลเลอรีเขาก็ได้เริ่มทำนิตยสารรายสามเดือน ชื่อว่า Camera work ซึ่งพิมพ์เรื่อยมาจนถึงปี 1917 เป็นหนังสือที่บอเล่าเทคนิค วิจารณ์ และสอนการสร้างสรรค์ผลงานเลียนแบบศิลปินชื่อดัง

ภาพที่ 3 ภาพผลงาน Paula

<http://www.geh.org/taschen/m197400520040.jpg>

ภาพที่ 4 ภาพผลงาน The Terminal

http://www.metmuseum.org/toah/images/h2/h2_58.577.11.jpg

รูปแบบนำเสนอของฟิคโทเรียลลิซึม

กระบวนการนำเสนอของภาพถ่ายฟิคโทเรียลลิซึม ส่วนมากจะเป็นกระบวนการที่เรียกว่า non-silver ซึ่งต่างจากวิธีการอัด ขยายภาพในปัจจุบัน สำหรับการอัด ขยายภาพถ่าย โดยเฉพาะภาพถ่ายขาวดำในปัจจุบันนั้นเป็นกระบวนการแบบ silver process เสียเกือบทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของฟิล์ม กระดาษสำเร็จรูป และกระบวนการทางเคมีต่างๆ แต่ในยุคของฟิคโทเรียลลิซึม ช่างภาพ หรือศิลปิน จะทำผสมน้ำยาเคมีขึ้นมาเอง และฉาบน้ำยานั้นลงบนกระดาษ ที่พวกเขาเลือกใช้ เนื้อกระดาษที่นิยมใช้กันมาก จะเป็นกระดาษผิวหยาบ ซึ่งช่วยให้ภาพถ่ายเกิดพื้นผิวที่น่าสนใจขึ้นนอกจากนั้นผิวหยาบของกระดาษจะทำให้ น้ำยาซึมซับลงอย่างไม่สม่ำเสมอ ช่วยให้เกิดความรู้สึกเหมือนงานจิตรกรรมและผลจากพื้นผิวของกระดาษนี้เอง ที่ทำให้ภาพส่วนมากขาดความคมชัด ดูร่ามัว เหมือนภาพเขียน เหมือนความฝันเป็นที่นิยมของคนสมัยนั้นอย่างสูง ในบางครั้งมีการแต่งเติมสีลงไปบนภาพถ่ายด้วย ไม่ว่าจะเป็นสีน้ำ สีน้ำมันหรือวัสดุใดที่ศิลปินคิดสรรค้ขึ้นมาได้ขณะนั้น

ในเรื่องของสุนทรียศาสตร์ งานภาพถ่ายฟิคโทเรียลลิซึม ได้รับอิทธิพลจากจิตรกรรมอิมเพรสชันนิสต์ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะ ทั้งสองประเภทต่างเป็นงานที่อยู่ร่วมยุคสมัยเดียวกัน มีเนื้อหาและมุมมองที่ใกล้เคียงกัน

ภาพนั้นก็มีความใกล้เคียงกันอีกด้วย หลายฝ่ายมองว่าเป็นความพยายามของช่างภาพ ที่จะยกฐานะภาพถ่ายให้อยู่ในระดับเดียวกับจิตรกรรม ด้วยการสร้างงานภาพถ่ายที่ดูเหมือนจิตรกรรมขึ้นมา ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือเป็นที่แน่ชัดว่างานภาพถ่ายพิกโทเรียลลิสซึม ได้รับอิทธิพลจากจิตรกรรมอิมเพรสชันนิสต์แต่ขณะเดียวกัน จิตรกรรมอิมเพรสชันนิสต์ ก็ได้อิทธิพลจากภาพถ่ายไปไม่น้อยเช่นกัน เช่นเรื่องของมุมมอง เรื่องขององค์ประกอบ การตัดขอบภาพ การทำให้เห็นภาพ ความเคลื่อนไหวที่พร่ามัว (ในภาพถ่ายนั้นเกิดจากความไวแสงต่ำ)

2.3 อิทธิพลที่ได้รับจากศิลปิน

ได้รับอิทธิพลจาก วัง ชาน ศิลปินภาพถ่ายชาวฮ่องกง ที่นำรายละเอียดเล็กน้อยในแต่ละวัน มาผสมเทคนิคสมัยใหม่ สร้างสรรค์เป็นงานศิลปะแนวนามธรรม จัดแสดงในนิทรรศการ "Prosaic vs Profound"

สีสันหลากหลายที่แต่งแต้มลงบนพื้นผิวขรุขระ คล้ายภาพวาดที่สร้างสรรค์จากปลายพู่กันของศิลปิน แต่ที่จริง นี่เป็นภาพถ่ายที่ใช้เทคนิคการปะติดปะต่อแบบ "Photomontage" ที่ศิลปินชาวฮ่องกง "วัง ชาน" ใช้ประสบการณ์ในการออกแบบกว่า 20 ปี ถ่ายทอดสิ่งที่ถูกมองข้ามในชีวิตประจำวัน ให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง ในแง่มุมใหม่ที่ดังกว่าเดิม นำมาจัดแสดงในนิทรรศการภาพถ่ายนามธรรม "Prosaic vs Profound"

กล่องโฟมย่อยสลายไม่ได้จำนวนมากที่ถูกทิ้งในตลาด และกองกระดาษที่ใช้ในแต่ละวันของบริษัทในเขตเมืองของฮ่องกง ที่ปรากฏในงานของ "วัง ชาน" ไม่เพียงเสียดสีคนเมืองที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง หากยังสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ และธรรมชาติที่ถดถอยลงทุกวัน

วัง ชาน ศิลปินภาพถ่าย กล่าวว่า ผู้คนยุคปัจจุบันมักใช้ชีวิตอย่างเร่งรีบ หลงอยู่กับวัตถุนิยม จนละเลยธรรมชาติและความงามที่อยู่รอบตัวไป เขาจึงอยากสร้างงานที่ทำให้คนหันมาใส่ใจรายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ ในชีวิตประจำวันมากขึ้น และพอใจในสิ่งที่มีอยู่

เบื้องหลังภาพ "Metamorphosis no.13" เกิดจากการใช้เวลาว่างเพียง 3 ชั่วโมง ระหว่างรอเพื่อนที่สนามบิน ในการสร้างสรรค์รูปบนเก้าอี้ให้ออกมาเป็นงานศิลป์ เป็นอีกภาพที่แสดงถึงสายตาเฉียบคมในการมองเห็นของธรรมชาติในชีวิตประจำวันให้ ไม่ธรรมดา นอกจากนั้น นี่ยังเป็นครั้งแรกในประเทศไทยที่นำเทคนิคการพิมพ์ภาพแบบ "Acrylic Face Mount" มาใช้ ช่วยเสริมภาพถ่าย 2 มิติให้มีความลึก และมันวาวคล้ายภาพวาด

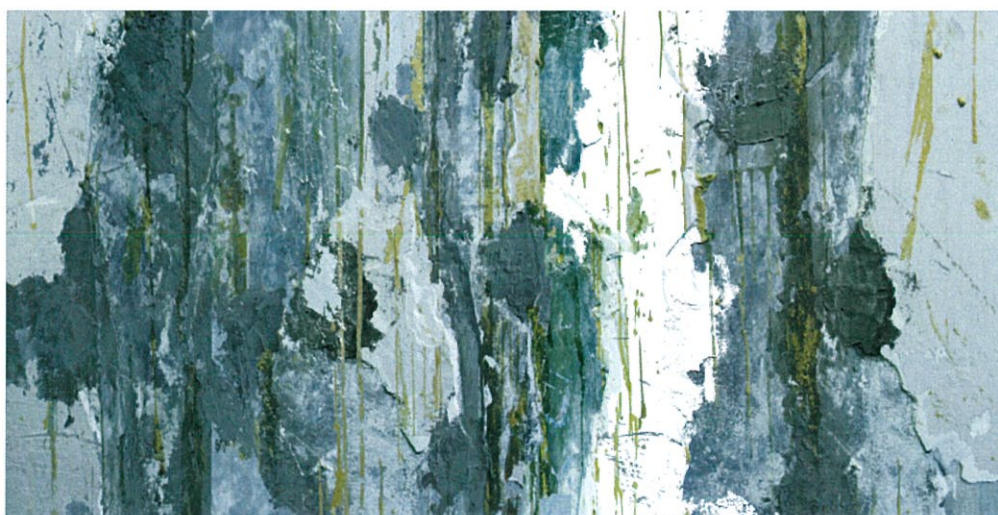
ริชาร์ด หลอ ที่ปรึกษาด้านศิลปะ กล่าวว่า งานของวัง ชาน เป็นศิลปะแนวใหม่ ที่ผสมผสานการถ่ายภาพ เทคนิคการตัดปะ และการเคลือบเงาภาพที่แปลกใหม่ จนทำให้ผลงานของเขาดูคล้ายภาพวาดสีน้ำมัน

ปารีส จาตนิลพันธุ์ ผู้เข้าชมนิทรรศการ กล่าวว่า รู้สึกแปลกตา ไม่เหมือนภาพถ่ายทั่วไป เพราะเอาสิ่งใกล้ตัวมานำเสนอ

ภาพที่ 5 ภาพผลงาน Metamorphosis no.15. 2013

http://api.ning.com/files/uT6os*NSrMwfCA8aTlomQTpLCqmFtujgFdZTLJG9wcrubUD-k0wEw*01KziQx62AFvkBBerZewOGF0ru8nh7EMkTcd8-CZWr/OdetotheRemains_13_sm.jpg?width=750

ภาพที่ 6 ภาพผลงาน Metamorphosis no.10. 2013

http://api.ning.com/files/eLPck*cEvO8AscLNIsLJCGAjYqvI0ossaEz6n2knYUtA-ztKsYIMgbzNjmnxwHC1b1IpoUoq5Q8qptZgfB740k9UeqxEpGIJ/Metamorphosis_27_sm.jpg

ภาพที่ 7 ภาพผลงาน Metamorphosis no.9 2013

<http://sin.stb.s-msn.com/i/37/97F56D7C52592F33CD6F63DAFF59.jpg>

2.4 แนวความคิดสร้างสรรค์

จากการสังเกตไปรอบๆตัว ความวุ่นวาย ความเร่งรีบในการใช้ชีวิตประจำวัน ของสังคมเมืองในปัจจุบัน เป็นสังคมที่มีผู้คนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก มีการแข่งขันกันเกือบแทบทุกด้าน ความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตจึงต้องมีข้อแลกเปลี่ยนกับเงินทอง ซึ่งส่งผลทำให้ผู้คนต้องแข่งขันกับเวลา แข่งกันอยู่ แข่งกันใช้ และแข่งขันหาผลประโยชน์เพื่อตนเอง ซึ่งการหยิบจับอะไรที่ง่าย สะดวก และรวดเร็ว ถือว่าเป็นเรื่องที่ดี โดย ที่บางคนก็ไม่รู้เหมือนกันว่าที่รีบอยู่ทุกวันนี้ จะรีบไปไหน รีบไปทำไม แต่ที่ทำเพราะว่ารีบจนเป็นนิสัย จนในที่สุดผู้คนในสังคม โดยเฉพาะคนเมืองก็กลายเป็นคนเร่งรีบไป ในทุกเรื่อง ซึ่งการเร่งรีบเหล่านี้ ส่งผลถึงสภาพแวดล้อมรอบๆตัวมากมาย รวมไปถึงจิตใจสำนึกของผู้คนในสังคม ที่ต้องการหาผลประโยชน์เพื่อความต้องการของตนเอง เป็นที่ตั้ง

ความวุ่นวาย ความเร่งรีบที่เกิดขึ้นในสังคมยุคปัจจุบัน จึงถูกนำเสนอ ออกมาเป็นผลงานในรูปแบบของ การใช้ภาพถ่าย มาเป็นสื่อในการนำเสนอผลงาน โดยสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ การใช้ชีวิตประจำวันที่หลงอยู่กับวัตถุนิยม ความอยากได้อะไรก็มี การหาผลประโยชน์ของตนเองเป็นที่ตั้ง จนละเลยธรรมชาติ และความงามที่อยู่รอบตัวไป โดยสร้างงาน เพื่อทำให้ผู้คนหันมาใส่ใจรายละเอียดเล็กๆน้อยๆ ในชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการสร้างสรรค์

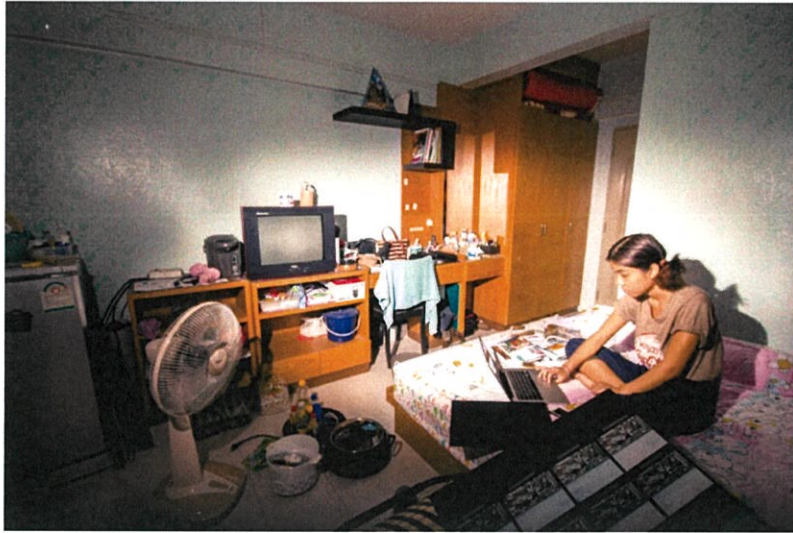
ผลงานภาพถ่าย ที่ถูกจัดสร้างขึ้น เพื่อต้องการสะท้อนให้เห็นถึงกิจกรรมในแต่ละช่วงเวลา
ของคนสังคมเมือง ที่ต้องทำทุกอย่างแข่งกันกับเวลา โดยที่ในบางครั้งได้มองข้ามความละเอียด หรือ
การใส่ใจในแต่ละกิจกรรม จนเกิดเป็นผลเสียต่อตนเอง

3.1 ภาพร่างและการพัฒนาภาพร่าง

ภาพร่างชุดที่ 1

ภาพที่ 8 ภาพร่างชิ้นที่ 1

ภาพที่ 9 ภาพร่างชิ้นที่ 2

ภาพที่ 10 ภาพร่างชิ้นที่ 3

ภาพที่ 11 ภาพร่างชิ้นที่ 4

ภาพที่ 12 ภาพร่างชิ้นที่ 5

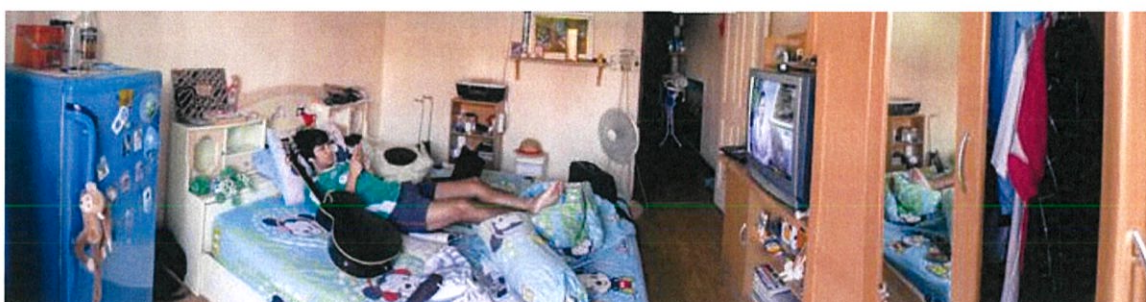
ภาพร่างชุดที่ 1

ในชุดที่ 1 ได้แนวความคิดมาจากการกระทำสิ่งต่างๆพร้อมๆกัน การที่คนพยายามจะประหยัดเวลา โดยการทำกิจกรรมต่างๆพร้อมๆกัน โดยการเน้นไปที่สภาพแวดล้อม การเป็นอยู่ของคนเมือง ความยุ่งเหยิงวุ่นวาย สภาพที่อยู่อาศัยที่ดูรก การอยู่ไม่เป็นที่เป็นทาง ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นคือการที่ตัวสภาพแวดล้อมสัมพันธ์กับคนที่อาศัยอยู่ และการจัดองค์ประกอบภายในภาพ การจัดสร้างสถานการณ์ที่ยังไม่เห็นชัดเจน

ภาพร่างชุดที่ 2

ภาพที่ 13 ภาพร่างชิ้นที่ 1

ภาพที่ 14 ภาพร่างชิ้นที่ 2 (เป็นภาพที่นำไปสร้างสรรค์เป็นผลงาน)

ภาพร่างชุดที่ 2

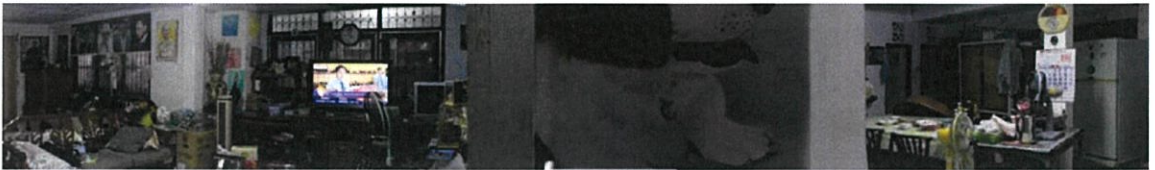
ในชุดที่ 2 ได้แนวความคิดมาจาก การกระทำสิ่งต่างๆพร้อมๆกัน การที่คนพยายามจะประหยัดเวลา โดยการทำกิจกรรมต่างๆพร้อมๆกัน โดยการเน้นไปที่สภาพแวดล้อม การเป็นอยู่ของคนเมือง ความยุ่งเหยิงวุ่นวาย สภาพที่อยู่อาศัยที่ดูรก การอยู่ไม่เป็นที่เป็นทาง ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นคือการจัดองค์ประกอบภายในภาพ การจัดสร้างสถานการณ์ที่ยังไม่เห็นชัดเจน การกำหนดขอบเขตของภาพ และการเลือกมุมมองที่ยังต้องนำไปปรับปรุงแก้ไข

ได้นำภาพร่างชิ้นที่ 2 ไปสร้างสรรค์เป็นผลงาน เพราะสามารถสื่อถึงความแออัด ความประหลาดในการจัดพื้นที่ใช้สอยที่ไม่เป็นสัดส่วน แต่เอาความสะดวก รวดเร็ว การหยิบจับที่ง่ายดายเป็นหลัก ซึ่งสามารถสื่อสารออกมาได้อย่างชัดเจน

ภาพร่างชุดที่ 3

ภาพที่ 15 ภาพร่างชิ้นที่ 1

ภาพที่ 16 ภาพร่างชิ้นที่ 2

ภาพที่ 17 ภาพร่างชิ้นที่ 3

ภาพที่ 18 ภาพร่างชิ้นที่ 4 (เป็นภาพที่นำไปสร้างสรรค์เป็นผลงาน)

ภาพร่างชุดที่ 3

ในชุดที่ 3 ได้แนวความคิดมาจาก การกระทำสิ่งต่างๆพร้อมๆกัน การที่คนพยายามจะประหยัดเวลา โดยการทำกิจกรรมต่างๆพร้อมๆกัน โดยการเน้นไปที่สภาพแวดล้อม การเป็นอยู่ของคนเมือง ความยุ่งเหยิงวุ่นวาย สภาพที่อยู่อาศัยที่ดูรก การอยู่ไม่เป็นที่เป็นทาง ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นคือการจัดองค์ประกอบภายในภาพ การจัดสร้างสถานการณ์

ได้นำภาพร่างชิ้นที่ 4 ไปทำงานจริง เพราะสามารถสื่อถึงการใช้ชีวิต ความวุ่นวายจากสภาพแวดล้อมของสังคมเมือง หรือสังคมชนชั้นกลาง ที่การอยู่อย่างค่อนข้างแออัด วุ่นวาย ได้อย่างชัดเจน

ภาพร่างชุดที่ 4

ภาพที่ 19 ภาพร่างชิ้นที่ 1 (เป็นภาพที่นำไปสร้างสรรค์เป็นผลงาน)

ภาพที่ 20 ภาพร่างชิ้นที่ 2 (เป็นภาพที่นำไปสร้างสรรค์เป็นผลงาน)

ภาพร่างชุดที่ 4

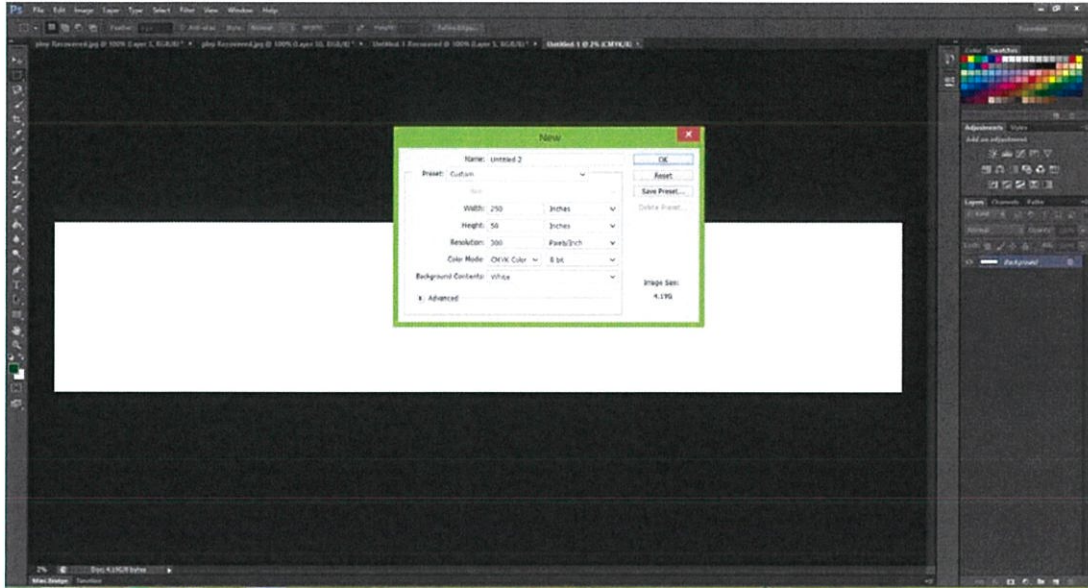
ได้นำแนวความคิดเดิมมาปรับปรุงแก้ไข โดยการเน้นถ่ายในสถานที่จริง ที่มีผู้คนผ่านไปมา การใช้ชีวิต มุมมองความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น โดยการเลือกสถานที่ที่ผู้คนอยู่อาศัย เช่น บ้าน หอพัก คอนโด หรือสถานที่ที่ผู้คนมักรวมตัวอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ตลาด สถานที่ทำงานต่างๆ ซึ่งในแต่ละสถานที่ ก็จะทำให้มุมมองที่แตกต่างออกไป ตามบริบทของสถานที่นั้นๆ

ได้นำภาพร่างชิ้นที่ 1 และ 2 ไปทำงานจริง โดยในภาพที่ 1 สามารถสื่อถึงสังคมเล็กๆ หรือครอบครัว ซึ่งเปรียบเสมือนจุดเริ่มต้นของ สังคม การใช้ชีวิตประจำวันในแบบสังคมเมือง การทำกิจกรรมหลายๆอย่างพร้อมๆกัน และในภาพที่ 2 สามารถแสดงให้เห็นถึงการทำงานที่เข้มข้นกับเวลาได้ชัดเจน สามารถสื่อสารได้เข้าใจง่าย และหลักองค์ประกอบศิลป์ที่สวยงาม มีมิติ เห็นถึงระยะหน้า กลาง และระยะหลังได้เป็นอย่างดี

3.2 กระบวนการสร้างงาน

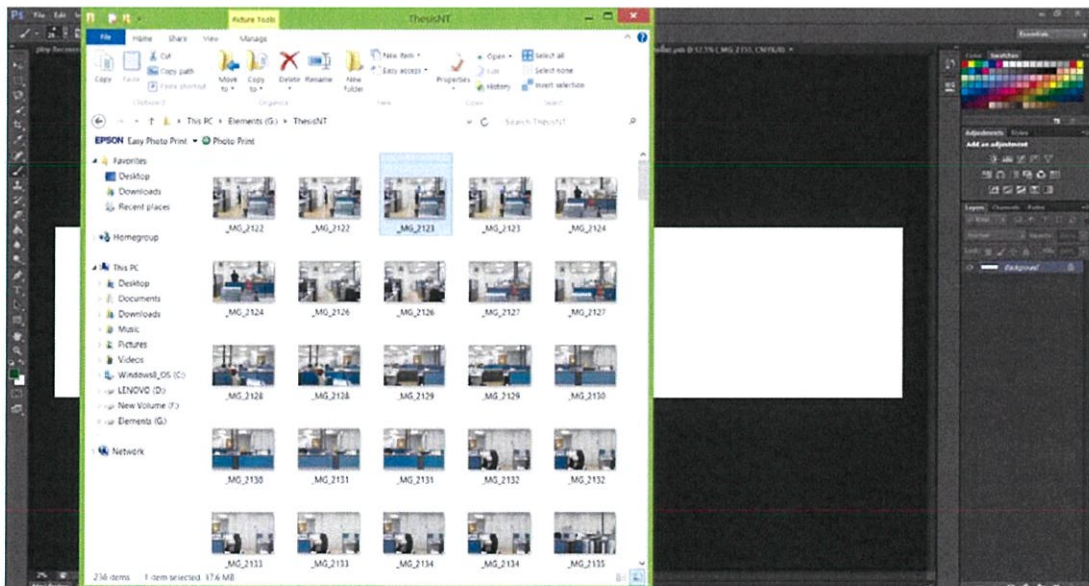
ได้นำภาพร่างมาตัดต่อในโปรแกรม Photoshop โดยทำให้เป็นภาพ Panorama แต่ยังคงความเป็น Perspective ในระนาบตรงไว้ ไม่ใช่เพียงการแพนกล้องแบบทั่วไป แต่คือการขยับตัวเอง และกล้องในระนาบเดิม โดยขยับไปทางด้านข้าง และตรงกับโฟกัสนั้นๆ หากยังเป็นการรักษาระยะ และระนาบของสถานที่นั้นๆไว้ เพื่อความสะดวกเวลาที่จะมาตัดต่อใน โปรแกรมต่อไป

3.2.1 ขั้นตอนแรก ให้ตั้งค่าน้ำกระดาษขนาด 20x250 Inches. ตั้งค่าความละเอียด (Resolution) 300 Pixel/Inches.

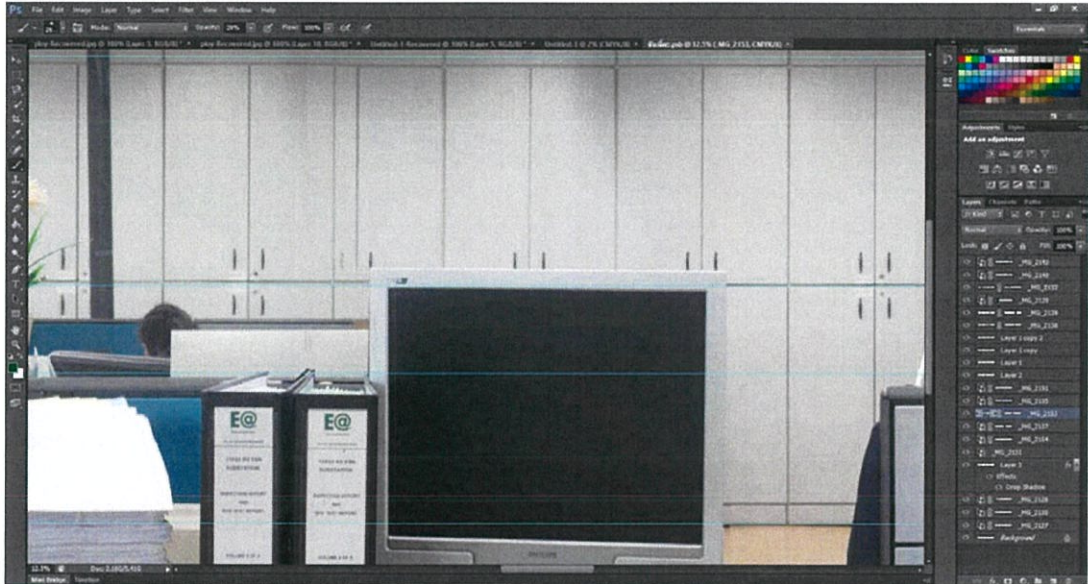
ภาพที่ 21 ตั้งค่าน้ำกระดาษขนาด

3.2.2 นำภาพที่ต้องการตัดต่อเข้าสู่โปรแกรม Adobe Photoshop

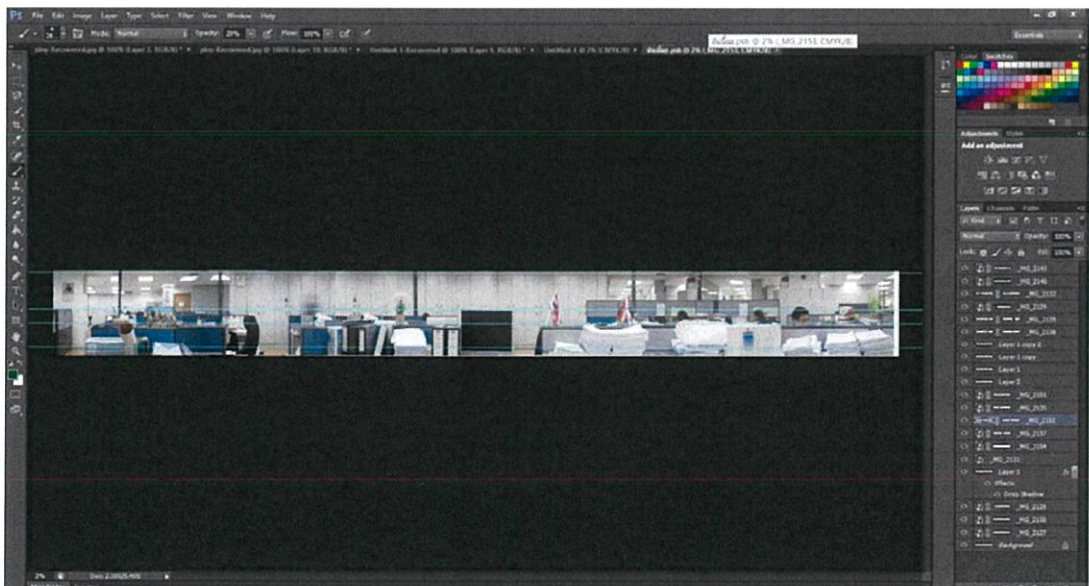
ภาพที่ 22 การเลือกภาพเข้าสู่โปรแกรม

3.2.3 นำภาพมาตัดต่อกัน โดยการซ้อน Layer และใช้หัว Brush ในการลบจุดซ้อนของภาพ และทำให้รอยต่อกลมกลืน และทำไปจนภาพเสร็จสมบูรณ์

ภาพที่ 23 การตัดต่อภาพ

3.2.4 ขั้นตอนสุดท้าย ทำการ Crop ภาพส่วนเกินออก และนำภาพที่เสร็จสมบูรณ์มาปรับแต่ง โทนสี แสงเงา จะได้ผลลัพธ์ตามภาพ

ภาพที่ 24 ภาพที่เสร็จสมบูรณ์

บทที่ 4

วิเคราะห์การสร้างสรรค์

การนำเสนอเรื่องราวของความเร่งรีบในสังคมเมือง การใช้ชีวิตของสังคมชนชั้นกลาง การทำกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องแข่งขันกับเวลา โดยการนำเสนอภาพ กิจกรรมในออฟฟิศ และการทำงานของพนักงานที่เดินไปมา ทำให้ภาพเกิด Movement เกิดความเคลื่อนไหวในภาพ

วิเคราะห์ทัศนธาตุ

การนำเสนอที่ออกมาในรูปแบบของภาพถ่าย Panorama ในระนาบตรง เป็น Perspective section และเห็นเป็นระนาบชั้น ที่มีมิติลึกลงไปตามพื้นที่

มุมมอง

เน้นมุมมองแบบ Perspective section หรือการมองเสมือนมองโดยรวมจากระยะไกล ที่สามารถเห็นได้ทั้งหมด โดยที่ Perspective ตรง ไม่โค้งเหมือนการถ่ายภาพ Panorama ทั่วไป

การจัดองค์ประกอบศิลป์ (Composition of Art)

เน้นการจัดองค์ประกอบแบบเป็นชั้นๆ โดยการผลักระยะให้ดูมีมิติ จากระยะหน้าไประยะหลัง โดยการใส่โต๊ะเป็นระยะหน้าสุด ผลักระยะที่ 2 เป็นโต๊ะทำงาน และพนักงานที่นั่งทำงาน ระยะที่ 3 จะเป็นผู้คนที่เดินไปมา โดยการตั้งใจถ่ายให้มี Movement ของคนที่เดินผ่านไปมา

เทคนิคการถ่ายภาพ (Photo Techniques)

เลือกใช้เทคนิคการถ่ายภาพแบบ Panorama โดยการขยับขาตั้งกล้องไปทางด้านข้าง แบบเดินปู และค้ำนิ่งถึงจุดมาร์ค ให้อยู่ในระนาบเดียวกัน การหาจุดกึ่งกลางของแต่ละเฟรมภาพ ในแต่ละเสา แต่ละช่องความห่างของโต๊ะ หรือกึ่งกลางของสิ่งต่างๆ เพื่อเวลานำมาตัดต่อ ซึ่งจะทำให้ภาพดูสมจริงมากยิ่งขึ้น

เอกภาพ (Unity)

จุดสนใจหลักของภาพนั้น จะเน้นไปที่บุคคลในภาพ ที่มี Movement การขยับตัวในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่สื่อให้เห็นถึงความเร่งรีบ การที่ต่างคนต่างทำหน้าที่ของตนให้ได้ดี และเสร็จเร็วที่สุด

วิเคราะห์การจัดองค์ประกอบภาพ

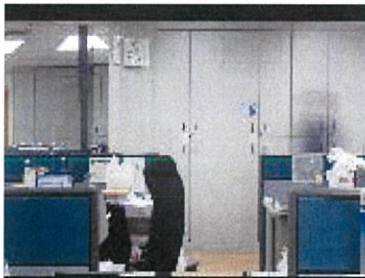
การจัดองค์ประกอบภาพที่ดีนั้นจะช่วยให้ภาพที่ได้ออกมาดูน่าสนใจมากขึ้น โดยคุณค่าของงานเกิดจากการสรรค์สร้างองค์ประกอบศิลป์ การวางจุดสนใจตามการสร้างสมดุลให้ภาพ การใช้กรอบ หรือการจัดวางเพื่อเน้นเรื่องราวให้กับจุดเด่นในภาพ

ภาพที่ 25 ความกลมกลืน
ผลงานชิ้นที่ 1

ความกลมกลืน (Harmony)

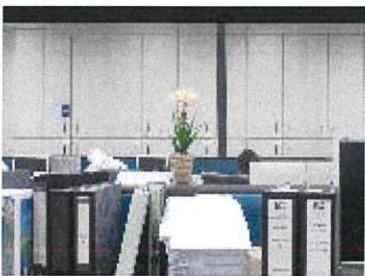
ความกลมกลืนนี้เกิดจากบรรยากาศโดยรวมของภาพ การคุมโทนสีที่ไปในทิศทางเดียวกัน การที่รูปทรงที่เกิดขึ้น โดยมีเส้นนำสายตาเป็นระยะแนวตรง ที่ค่อยๆ ผลักระยะเข้าไปเป็นชั้นๆ ทำให้ภาพดูมีมิติที่กลมกลืน

ภาพที่ 26 การเคลื่อนไหว
ผลงานชิ้นที่ 1

การเคลื่อนไหว (Movement)

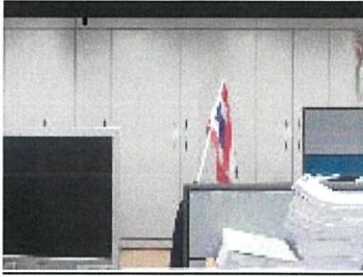
ความเคลื่อนไหวภายในภาพนั้น เราสามารถสังเกตได้จากผู้คน แ ละกิจกรรมที่กำลังทำอยู่นั้นๆ ซึ่งหากมองโดยรวมแล้ว จะรู้สึกเหมือนการที่เราเข้าไปอยู่ในช่วง เวลาเร่งรีบนั้นจริงๆ ความวุ่นวาย ณ ตอนนั้น ที่ผู้คนเดินสวนกันไปมา เป็นต้น

ภาพที่ 27 ความสมดุล
ผลงานชิ้นที่ 1

ความสมดุล (Balance)

หลักความสมดุลของภาพนั้น จะเน้นในระนาบตรง การวางระยะเป็นเส้นตรง โดยไม่เน้นการนำสายตาไปจุดใดจุดหนึ่ง แต่เป็นการนำสายตาผู้ชมแบบโดยรวมทั้งหมด

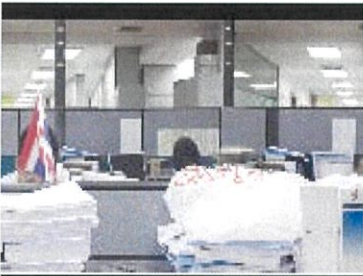

ภาพที่ 28 ความเป็นเด่น
ผลงานชิ้นที่ 1

ความเป็นเด่น (Dominance)

จุดเด่นของภาพจะเน้นที่หลัก

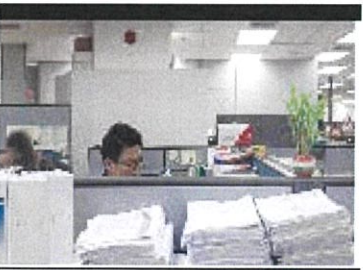
Perspective ที่เน้นในระนาบตรง ซึ่งหากสังเกต จะแตกต่างจากภาพ Panorama ทั่วไป และการ เลือคมุมมองที่มีระยะ หน้า กลาง หลัง ได้ครบ สมบูรณ์ทั้งในหลักของ Perspective และ องค์ประกอบศิลป์

ภาพที่ 29 สัดส่วน
ผลงานชิ้นที่ 1

สัดส่วน (Proportion)

สัดส่วนของภาพจะแบ่งเป็น 3 ระยะ เท่าๆกัน โดยสังเกตจากระยะหน้าสุด ที่เป็นตู้ ชั้นวาง ของ ระยะกลาง ที่จะเห็นผู้คนที่นั่ง ทำงานอยู่ที่โต๊ะ และระยะสุดท้าย เป็นระยะที่ จะเห็น Movement ของผู้คนที่กำลังทำกิจกรรม ต่างๆ หรือกำลังเดินสวนกันไปมา

ภาพที่ 30 ความหลากหลาย
ผลงานชิ้นที่ 1

ความหลากหลาย (Variety)

ในภาพนั้น จะแสดงให้เห็นถึงกิจกรรม ต่างๆที่ผู้คนที่กำลังทำ จึงทำให้เห็นคนในหลายๆ อิริยาบถ หลายอารมณ์ มีทั้งคนที่เคลื่อนไหว หรือหยุดนิ่ง

ภาพที่ 31 ความกลมกลืน
ผลงานชิ้นที่ 2

ความกลมกลืน (Harmony)

จากบรรยากาศของภาพที่ถ่ายออกมานั้นเป็นสีโทนร้อน ที่สื่อถึงความเร่รุ่ม แข่งขัน จึงเป็นการสร้างความรู้สึกให้กับผู้ชม ให้รู้สึกถึงความวุ่นวาย อึดอัด โดยมีความหลากหลายของร้านค้าเป็นตัวเสริมถึงความวุ่นวายอีกด้วย

ภาพที่ 32 ความหลากหลาย
ผลงานชิ้นที่ 2

ความหลากหลาย (Variety)

จากภาพแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของร้านค้า ที่ไม่ได้ถูกจัดสรรให้เป็นหมวดหมู่ ความวุ่นวายของผู้คนในแต่ละอารมณ์ หลากหลายความต้องการ เดินสวนกันไปมาอย่างมากมาย

ภาพที่ 33 ความสมดุล
ผลงานชิ้นที่ 2

ความสมดุล (Balance)

หลักความสมดุลของภาพนั้น จะเน้นการนำสายตาผู้ชมแบบโดยรวมในระนาบตรง โดยเน้นให้เห็นถึงความหลากหลายของร้านค้า โดยไม่เน้นการนำสายตาไปจุดใดจุดหนึ่ง

ภาพที่ 34 สัดส่วน
ผลงานชิ้นที่ 2

สัดส่วน (Proportion)

สัดส่วนของภาพจะ ถูกดึงดูดยาวจากร้านค้าที่แบ่งเป็นร้านๆ ซึ่งทำให้เห็น Movement ของผู้คนที่กำลังทำกิจกรรมต่างๆ หรือกำลังเดินสวนกันไปมาที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งมีหลากหลายอารมณ์ ความคิดจากการแสดงออกในตอนนั้นๆ

ภาพที่ 35 ความเป็นเด่น
ผลงานชิ้นที่ 2

ความเป็นเด่น (Dominance)

จุดเด่นของภาพจะเน้นที่หลัก Perspective ที่เน้นในระนาบตรง ซึ่งหากสังเกตจะแตกต่างจากภาพ Panorama คล้ายกับการที่เราไปยืนอยู่ในสถานที่นั้นจริงๆ จากมุมไกล ที่สามารถมองเห็นได้อย่างทั่วถึง

ภาพที่ 36 การเคลื่อนไหว
ผลงานชิ้นที่ 2

การเคลื่อนไหว (Movement)

ความเคลื่อนไหวภายในภาพนั้น เราสามารถสังเกตได้จากผู้คน และกิจกรรมที่กำลังทำอยู่นั้นๆ ซึ่งหากมองโดยรวมแล้ว จะรู้สึกเหมือนการที่เราเข้าไปอยู่ในช่วง เวลาเร่งรีบนั้นจริงๆ ความวุ่นวาย ณ ตอนนั้น ที่ผู้คนเดินสวนกันไปมา เป็นต้น

บทที่ 5

บทสรุป

จากหัวข้อ THESIS เรื่อง ความเร่งรีบในสังคม (Speed of town) เกิดเป็นศิลปะนิพนธ์ เนื่องจากแนวความคิดที่ว่า ในวันหนึ่งเราได้สังเกตตนเอง และไปรอบๆตัว ว่าทุกๆวันนี้ในการกระทำต่าง ๆ นั้น เรากระทำมัน โดยที่เราแข่งขันกับเวลา ผู้คน และสังคม โดยที่ในบางครั้งเราก็ไม่ได้มีความจำเป็นที่จะต้องรีบไปไหน ทำอะไร หรือแข่งกับใคร เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเร่งรีบที่อาจจะโดนบีบบังคับสังคม จนทำให้กลายเป็นนิสัย หรือความเคยชิน ที่เรากระทำไปโดยไม่รู้ตัว

จัดทำโดยการนำเสนอผลงานเป็นภาพถ่ายแบบ Panorama โดยยึดหลัก Perspective ในระนาบตรง โดยในวิธี การถ่าย จะเป็นการขยับขาตั้งกล้องไปทางด้านข้าง แทนที่จะเป็นการแพนกล้องในระนาบครึ่งวงกลมเหมือนทั่วๆไป และนำไปตัดต่อในโปรแกรม Adobe Photoshop โดยภาพที่ถ่าย จะถ่ายเป็นส่วนๆ แล้วนำมาต่อกันให้กลายเป็นภาพ Panorama ซึ่งในการนำเสนอผลงาน จะเสนอเป็นภาพถ่ายที่เปรียบเทียบระหว่างสถานที่ 2 ลักษณะ ที่มีความเร่งรีบ วุ่นวาย เหมือนกัน แต่ให้ความรู้สึกที่แตกต่างกัน ตามบริบทของสถานที่นั้นๆ โดยวางแผนการทำงานในเดือนแรก โดยเริ่มจากการพูดคุยเนื้อหาแนวความคิดที่ต้องการสื่อ และนำเสนอรูปแบบการทำงาน เทคนิคของผลงานที่จะรองรับกับแนวความคิด โดยจะต้องเรียงลำดับความคิด จัดสรรเวลาตั้งแต่การจัดการหาสถานที่ที่เหมาะสม การขออนุญาตสถานที่ การกำหนดระยะเวลาที่จะถ่ายทำ เวลาตัดต่อ แก้ไข ผลงาน โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากสื่อต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต ในการหาเนื้อหาของทฤษฎีทางสังคม ต่างๆ เพื่อนำมาคัดเลือกข้อมูลที่ตรงกับแนวความคิด และผลงาน หรือจากการลงไปสำรวจในพื้นที่จริง การสอบถามข้อมูลจากผู้ที่อาศัยอยู่ตรงนั้น แล้วนำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ปัญหาจากการถ่ายทำผลงาน ที่ต้องลองผิดลองถูกอยู่หลายต่อหลายครั้ง โดยในบางครั้งสิ่งที่เราจินตนาการ และหาข้อมูลมานั้น ไม่สอดคล้องกับการที่เราจะปฏิบัติได้จริง หรือด้วยสภาพดินฟ้าอากาศ ที่เราไม่สามารถกำหนด หรือรู้ล่วงหน้าได้

บรรณานุกรม

ชลูด นิ่มเสมอ. 2544. องค์ประกอบของศิลปะ. กรุงเทพฯ : บริษัทไทยวัฒนาพานิช.

นิทรรศการ 10 ปีวิจิตรศิลป์ : ศิลปะเคียงคู่เทคโนโลยี. 2547. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับ

ลิชชิง จำกัด (มหาชน).

สงวน รอดบุญ. 2533. ศิลปะกับมนุษย์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

นิทรรศการ "Prosaic vs Profound"

<http://news.thaipbs.or.th/content/%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%87>

Metamorphosis no.15. 2013

http://api.ning.com/files/uT6os*NSrMwfCA8aTlomQTpLCqmFtujgFdZTLJG9wcrubUD-

Metamorphosis no.10. 2013

http://api.ning.com/files/eLPck*cEvO8AscLNlsLJCGAjYqvI0ossaEz6n2knYUtA-ztKsYIMgbzNjmnxwHC1b1IpoUoq5Q8qptZgfB740k9UeqxEpGIJ/Metamorphosis_27_sm.jpg

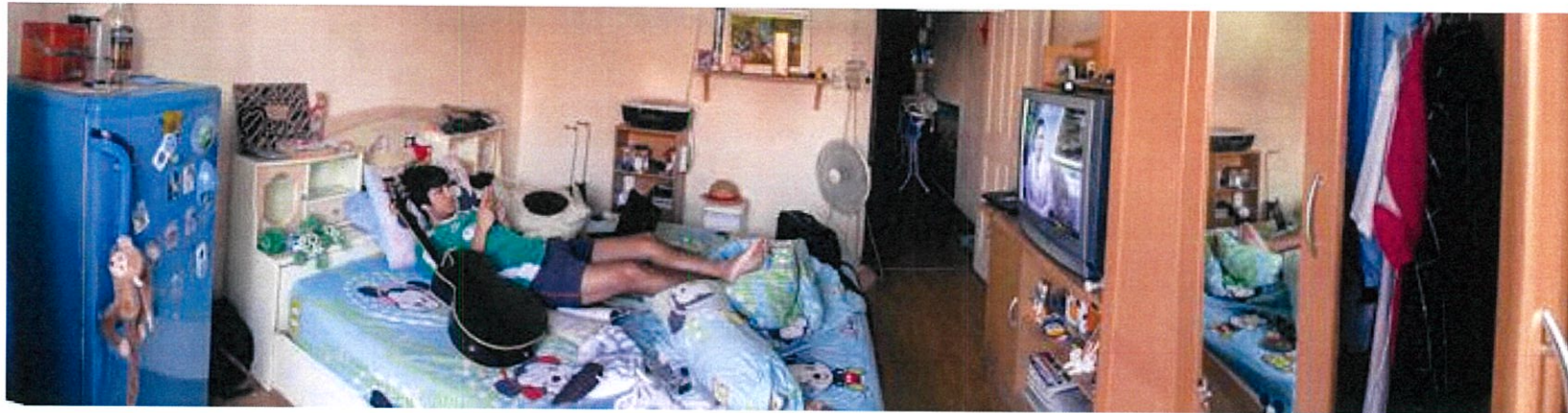
Metamorphosis no.9 2013

<http://sin.stb.s-msn.com/i/37/97F56D7C52592F33CD6F63DAFF59.jpg>

แนวคิดทฤษฎีความขัดแย้ง

<http://www.gotoknow.org/posts/491925>

ภาพผลงานศิลปะ

ภาพที่ 37 ชื่อผลงาน ความเร่งรีบ No.1

ขนาด 5.79 x 22.47 เซนติเมตร

เทคนิค : ภาพถ่ายสี

ภาพที่ 38 ชื่อผลงาน ความเร่งรีบ No.2

ขนาด 1.15 x 25 เซนติเมตร

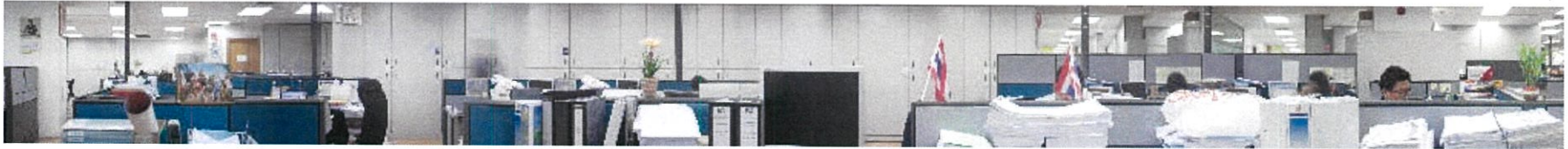
เทคนิค : ภาพถ่ายสี

ภาพที่ 39 ชื่อผลงาน ความเร่งรีบ No.3

ขนาด 3.49 x 24.42 เซนติเมตร

เทคนิค : ภาพถ่ายสี

ภาพที่ 40 ชื่อผลงาน ความรุ่งริบ No.4

ขนาด 50.8 x 525 เซนติเมตร

เทคนิค : ภาพถ่ายสี

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล	นางสาว ณัฐมน นาคแนวดี
วัน เดือน ปีเกิด	16 ธันวาคม 2534 ที่กรุงเทพฯ
ที่อยู่	317/2 หมู่บ้าน ไทยศรีเหนือ ซอย ลาดพร้าว94 ถนน ลาดพร้าว เขต วังทองหลาง แขวง พลับพลา กรุงเทพฯ โทร.0-2539-3498
ประวัติการศึกษา	2546 โรงเรียน อุดมศึกษา 2552 โรงเรียน บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2556 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สาขาวิชา จิตรกรรม
หัวข้อศิลปนิพนธ์	ความเร่งรีบในสังคม Speed of town
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผศ.ดร.มล.บุศยมาศ นันทวัน